

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POČÁTKY ARCHEOLOGIE V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Vedoucí práce: doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.

Autor práce: Jana Sladká

Studijní obor: Historie – Archeologie

Ročník: 5.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 3. prosince 2015

Je mou milou povinností na tomto místě poděkovat mému vedoucímu práce doc. PhDr. Rudolfu Krajíčovi, CSc. za odborné vedení, cenné rady, ochotu a trpělivost v průběhu zpracování práce.

Anotace

Cílem předkládané bakalářské práce je zhodnocení počátků, rozvoje a změn jihočeské archeologie v průběhu 19. a první poloviny 20. století. Pozornost je věnována především místním amatérským archeologům a jejich činnosti.

Annotation

The aim of this thesis is to evaluate the origins, progress and changes in the archaeology of South Bohemia in the 19th and early 20th century. Particular attention is paid to local amateur archaeologists and their activities.

Obsah

1. ÚVOD.....	8
2. STRUKTURA PRÁCE.....	11
3. ARCHEOLOGIE V ČESKÝCH ZEMÍCH (OD SBĚRATELSTVÍ DO POLOVINY 20. STOLETÍ).....	13
3.1. Období starožitnické.....	13
3.1.1. Starověk a středověk.....	13
3.1.2. Humanismus a osvícenství.....	14
3.1.3. Romantická syntéza a vznik muzeí.....	17
3.2. Období pozitivistické.....	24
3.2.1. Spolupráce s přírodními vědami.....	24
3.2.2. Pozitivistická analýza.....	25
3.3. Archeologie první poloviny 20. století.....	27
3.3.1. Období archeologické syntézy.....	27
3.3.2. Období historické archeologie.....	28
4.1. Nálezy a sbírky do vzniku prvních muzeí.....	30
4.1.1. První nálezy zaznamenané v písemných pramenech.....	30
4.1.2. Soukromé sbírky starožitností.....	32
4.1.3. Badatelská činnost.....	33
4.2. Zakládání spolků a muzeí - institucionální zázemí prvních badatelů.....	36
4.2.1. Českobudějovicko.....	36
4.2.2. Tábořsko.....	37
4.2.3. Jindřichohradecko.....	40
4.2.4. Písecko.....	42
4.2.5. Strakonicko.....	43
4.2.6. Prachaticko.....	44
4.2.7. Českokrumlovsko.....	44
4.3. Další badatelé působící v jižních Čechách na konci 19. století.....	45
4.4. Rozvoj archeologického bádání v první polovině 20. století.....	46
5. ZHODNOCENÍ.....	56
5.1. Zkoumané typy archeologických lokalit ve sledovaných obdobích.....	56
5.1.1. Počátek 19. století až osmdesátá léta 19. století.....	56
5.1.2. Osmdesátá léta 19. století až počátek 20. století.....	57

5. 1. 3. První polovina 20. století.....	59
5. 2. Působíště badatelů v jižních Čechách od počátku 19. století do poloviny 20. století	61
5. 2. 1. Počátek 19. století až osmdesátá léta 19. století.....	61
5. 2. 2. Osmdesátá léta 19. století až počátek 20. století	61
5. 2. 3. První polovina 20. století.....	63
5. 3. Muzea a archeologie	64
5. 4. Přínos jihočeských badatelů v jiných regionech	65
5. 5. Profese amatérských archeologů působících v jižních Čechách	67
6. ZÁVĚR	71
7. POUŽITÉ ZKRATKY	73
8. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	74
9. JINÉ ZDROJE	84
10. EXKURZ	87
11. SEZNAM PŘÍLOH.....	107
11. 1. Seznam obrazových příloh.....	107
11. 2. Seznam tabulek	110
11. 3. Seznam grafů.....	111
12. OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	112

1. ÚVOD

„Pojednává-li archeolog o historii archeologie, dostává se do jámy, kterou si sám vykopal.“

Malina 1981, 256

Touto prací se řadím k těm, co si sami na sebe onu jámu vykopalí. A to zcela dobrovolně. Napsat studii o archeologické kultuře, lokalitě či provedeném výzkumu není jednoduchý úkol. Ovšem psát o tom, jak se s archeologickými kulturami, lokalitami a výzkumy potýkali jedinci před sto a více lety, to je teprve výzva.

Do doby než se na poli vědy objevila archeologie, byla minulost hledána v archivech plných listin, dopisů a účtů. Avšak se vstupem archeologie do vědeckého života začali badatelé odkrývat svědky minulosti ukryté pod zemí (*Králík 1969, 10*). Předkládaná bakalářská práce je vymezena obdobím 19. a první poloviny 20. století, kdy docházelo k postupné přeměně převážně náhodného odkrývání těchto „svědků minulosti“ v záměrnou erudovanou činnost.

Vznik a vývoj jihočeské archeologie měl svá specifika. V porovnání s jinými částmi země stály jižní Čechy dlouhou dobu na okraji badatelského zájmu. Jedním z důvodů byla geografická izolace od hlavních center výzkumu (Národní muzeum v Praze, Vlastivědné muzeum v Olomouci). Další příčinou byla malá pramenná základna u některých období minulosti. To však neznamená, že by jižní Čechy postrádaly hmotné doklady o dřívějším osídlení. Již středověcí historiografové zaznamenávali objevené předměty neznámého původu a místa, která budila pozornost v okolí. Nicméně dlouhou dobu zde nebyl nikdo, kdo by vysvětlil jejich význam, nemluvě o absenci osobností vzdělaných přímo v oboru. Dokonce i nejvýraznější jihočeský badatel první poloviny 20. století byl povoláním učitel (*Chvojka 2011; Parkman 2003, 129*). A právě amatérským badatelům, kteří svým nadšením a elánem vytvářeli základy, na kterých mohli stavět pozdější odborníci, je věnována značná část práce.

Dnes za amatérské archeology považujeme badatele bez vzdělání v oboru a vysokoškolského titulu. Avšak to nic neměnilo na tom, že řada z nich odváděla výkony srovnatelné se studovanými kolegy. Přesto může mít slovo amatér pro někoho lehce hanlivý nádech. Proto se například ve Velké Británii používají označení „*nezávislý*“ a „*oficiální*“ archeolog (*Hajšman – Řezáč – Sokol – Trnka 2009*, 16; 3. 9. 2015 <http://www.archeologienadosah.cz/odkazy/sdruzeni/zajmova>). Vzhledem k tomu, že tato označení nejsou v českém prostředí příliš zažitá, pracuje tato studie s pojmenováními „*amatér*“ a „*profesionál*“ – v jejich původním slova smyslu, bez jakéhokoliv hanlivého nádechu.

Tito amatérští badatelé se archeologii věnovali po práci, tedy ve svém volném čase. Jedním z cílů této práce je zjistit, jaká povolání vykonávali, zda jejich zaměstnání měla spojitost se zálibou v archeologii nebo převažovala-li nějaká profese. Pokud ano, jaký k tomu byl asi důvod a kolik badatelů postupovalo ve výzkumech podle znalostí nabytých během studií.

Práce má dále odpovědět na otázky:

- Jaký typ archeologických lokalit byl středem zájmu ve sledovaných obdobích.
- Do jakých částí jižních Čech se v důsledku toho soustředila pozornost badatelů.
- Jaké pozornosti se těšila archeologie v zakládaných muzeích.
- Byl-li přínos jihočeských badatelů pouze lokální povahy.

Přestože jsou dějiny archeologie na českém území velice poutavým tématem, nevěnovala se jim dosud taková pozornost, jakou by zasloužily. O počátcích a vývoji archeologie by měl psát člověk zasvěcený do této problematiky. Člověk, který má přehled o dějinách oboru v jiných zemích, znalosti o současném stavu bádání, výzkumech, metodologii a tak dále. Je tedy jasné, že dějiny archeologie by měl psát archeolog. A to je příčina toho, že o tomto tématu není tolik napsáno. Aktivní archeologové jsou většinu času v terénu, z čehož vyplývá povinnost zveřejňovat výsledky práce formou článků či publikací. Na další publikační činnost už pak nezbývá mnoho času. Dějiny archeologie jsou tématem vyžadujícím si spoustu času stráveného v archivech, knihovnách, muzeích, případně času stráveného s pamětníky.

Největším znalcem dějin české archeologie je v současnosti **Karel Sklenář** (*1938). V sedmdesátých letech začal intenzivně pracovat s archivním a sbírkovým materiálem. Následně zastával řadu čelních pozic v archeologických a muzejních organizacích. Vydal nespočet odborných i popularizačních článků a publikací věnujících se dějinám oboru. Dodnes je autorsky aktivní a vyučuje na Karlově univerzitě (*Sklenář 2005*, 507-508). Společně se specialistou na klasickou archeologii **Janem Bouzkem** (*1935) a dalšími odborníky vytvořil pro studenty Karlovy univerzity dvoudílná skripta dějin archeologie (*Bouzek a kol. 1983-84*). Tématu v regionálním měřítku se v jižních Čechách věnuje především písecký archeolog **Jiří Fröhlich** (*1946). Důkazem je četné zastoupení jeho jména v seznamu literatury této práce. Na sestavení soupisu archeologické literatury vydané za téměř dvě století (*Fröhlich – Michálek 1985*) spolupracoval s kolegou **Janem Michálkem** (*1947). Dějiny jihočeské archeologie jsou součástí přednášek Úvodu do dějin archeologie I, vyučovaných odborníkem na dobu bronzovou **Ondřejem Chvojkou** (*1975) na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Dějinám archeologického bádání na Táborsku se dlouhodobě věnuje vedoucí Archeologického oddělení Husitského muzea v Táboře **Rudolf Krajíc** (*1954). Až na výjimky (*Fröhlich 1990* či *Fröhlich - Michálek 1985*) byly výsledkem dosavadního bádání krátké články (např. *Fröhlich, J. 1993a*) či rozsáhlejší statě (např. *Krajíc 2013*). Podrobná publikace o dějinách archeologie v jižních Čechách stále chybí.

2. STRUKTURA PRÁCE

Tato bakalářská práce je rozdělena do několika částí. Po prvních stranách, jež mají za úkol seznámit čtenáře s předkládaným tématem, následuje kapitola třetí s názvem Archeologie v českých zemích (od sběratelství do poloviny 20. století). Ta je důležitá pro pochopení širších souvislostí. Dělí se na tři podkapitoly, které stručně popisují vývoj české archeologie od prvních nálezů do počátků tzv. historické archeologie v první polovině 20. století.

Navazuje čtvrtá kapitola Vznik a vývoj archeologie v jižních Čechách (19. až polovina 20. století). Tento dlouhý časový úsek přibližně sto padesáti let je rozdělen na tři období.¹ První z nich je doba od počátku 19. století do osmdesátých let 19. století. V této době se vedle pasivních sběratelů starožitností začali objevovat zapálení jedinci hledající doklady dob minulých přímo v terénu. Následuje období vymezené osmdesátými lety 19. století a počátkem 20. století, kdy se milovníci starožitností a drobní sběratelé sdružovali do spolků, které byly hlavními iniciátory vzniku městských muzeí. Ta mimo jiné napomáhala rozvoji badatelské činnosti, pečovala o uložené předměty a zpřístupňovala je veřejnosti. Přestože v muzeích (i mimo ně) působili zpravidla lidé bez vzdělání v oboru, postupným nabýváním zkušeností, samostudiem a spoluprací s dalšími zapálenými amatéry a fundovanými odborníky se jejich činnost v mnoha případech dostala v průběhu první poloviny 20. století na profesionální úroveň.

Dále následuje kapitola Zhodnocení, stěžejní část práce. V tomto oddílu střídá deskriptivní metodu metoda klasifikační a následně analytická. Ze shromážděných informací jsou dle předem stanovených kritérií vybrána data. Ta jsou porovnána a kriticky hodnocena. Výsledkem jsou nová zjištění v dané problematice. Studii zakončuje Závěr a nedílnou součástí je také seznam pramenů a literatury.

Přestože umístěný na konci, tak nikoli nevýznamný, je oddíl s názvem Exkurz. Jedná se o medailonky jednotlivých badatelů působících v jižních Čechách zmíněných ve čtvrté

---

¹ Období jsou vytvořena uměle a jsou pouze přibližná. K jejich vytvoření posloužily změny v archeologickém bádání, které měly dlouhodobý vývoj. Nedají se proto stanovit přesné časové mezníky.

kapitole. Uvedené informace dokreslují představu o osobnostech, které se podílely na vzniku a rozvoji jihočeské archeologie. Proto, aby životní osudy těchto persón nenarušovaly tok textu čtvrté kapitoly, byly jejich stručné životopisy umístěny na úplný závěr práce. Poslední částí jsou obrazové přílohy a jejich seznam.

3. ARCHEOLOGIE V ČESKÝCH ZEMÍCH (OD SBĚRATELSTVÍ DO POLOVINY 20. STOLETÍ)

„Když prostý venkovan zvedne na poli pravěký kamenný nástroj jako „hromový klín“ a vloží ho na půdě své chalupy za trám, aby u něho neuhodilo, nemá to ještě nic společného s archeologií. Když třeba opat kláštera nebo císařský úředník, osvícený četbou učených historických spisů, koupí za pár grošů od venkovana vykopanou hliněnou nádobu nebo právě ten hromový klín a uloží je ve své sbírce jako „nářadí prvních obyvatel Čech“, chystá tím již archeologii hmotný pramenný základ; jeho láska ke starožitnostem je však stále jen pasivní – získává to, co se mu náhodně dostane do rukou. Aby archeologie byla skutečně tím, čím má být, musí jít za svými prameny vědomě až tam, kde jsou uloženy, tedy pod povrch země.“

Sklenář 1974a, 25

3.1. Období starožitnické

3.1.1. Starověk a středověk

Na otázky, kdy a za jakých okolností vznikla archeologie nebo kdo stál u jejího zrodu, neexistuje jednoznačná odpověď. Společnost už odnepaměti provázela pocit sounáležitosti s předky (Gojda 2000, 19). Jako kdyby potřeba ohlížet se do minulosti patřila k vrozeným vlastnostem každého člověka. Čím byly dějiny člověka na Zemi delší, tím více ho fascinovaly. Zájem o sběratelství relikvií lidské minulosti se projevoval už ve starověku. V té době se jednalo o zálibu závislou na penězích, a proto se jí věnovali zejména příslušníci vyšších společenských vrstev. Sbírkou tvořily nejčastěji předměty ukořistěné v dobytých zemích. Oblíbená byla řecká keramika, drahé kameny či perly. Při posuzování předmětů rozhodovala jejich nominální hodnota. Na hodnotu historickou tehdy (a ještě dlouhá staletí poté) ještě nikdo nepomyslel (Bouzek a kol. 1983, 13-14).

Ani středověk ještě nedokázal využít pravěké nálezy jako zdroj poznání minulosti. Středověký člověk setkávající se například s pleistocenními kostmi zvířat měl za to, že se jedná o kosti obrů či draků (Sklenář 1974b, 12). Vesničané se mnohdy nestačili divit,

když po deštivé noci vyrazili pracovat na pole. V ranním slunci se třpytily zlaté mince hrubých tvarů. Nejjednodušším vysvětlením bylo, že mince spadly z duhy. Vznikl tak lidový název pro zlaté keltské mince používaný dodnes – duhovky (*Sklenář 1974b*, 19). Kamenné nástroje mladší a pozdní doby kamenné lidé považovali za tzv. hromové klíny seslané z nebe bleskem. Ty si pak ukládali ve svých domovech, protože věřili, že jejich dům bude chráněn před bouřkou a jeho obyvatelé před nemocemi. Jednalo se vlastně o takový amulet odvracející veškeré zlo. Stejně jako „duhovky“ se stal i „hromový klín“ pojmem užívaným mezi archeology (*Sklenář 1999*, 36).

Obrovské kosti, lesklé mince a zvláštní kamenné předměty zaujaly prostého venkovana na první pohled. Oproti tomu pravěké keramické střepy nebyly ničím zvláštním. Tolik se od těch středověkých nelišily a vesničané neměli potřebu sbírat je nebo považovat za nějakou vzácnost. Teprve s užíváním glazury² si lidé začali všimnout, že střepy, jež nachází, jsou mnohem prostší (*Sklenář 1974a*, 13). Nemohlo se tedy jednat o rozbitou nádobu některého ze sousedů. Ovšem opravdové pozdvižení vyvolaly teprve celé hliněné hrnce zahloubené v zemi. Lidé si začali klást otázky co je to za nádoby a jak se do země dostaly. Protože lidská fantazie nezná mezí a obyčejný člověk si všechny zvláštní jevy s oblibou spojoval s bájnými stvořeními, o kterých slýchal, rychle se šířily pověry o „samorostlých hrncích“ rostoucích přímo ze země nebo o nádobách skřítků a trpaslíků žijících pod zemí. Ještě koncem 19. století se kolem hrnců šířily různé pověry, jež museli archeologové a jiní učenci trpělivě vyvracet. Právě pověřivost a chamtivost lidí byla příčinou mnoha zničených popelnicových hrobů. Dělo se tak často ve víře, že jen rozbitím bude zlomeno kouzlo nádoby či kvůli touze po mincích, jež se v nádobách mnohdy ukrývaly (*Sklenář 1974b*, 12-15).

3.1.2. Humanismus a osvícenství

S postupným šířením humanismu se začalo ve společnosti hovořit o vědě. Pověry ale jen tak snadno nevymizí. Přestože je **Václav Hájek z Libočan** (?-1553) (obr. 1) řazen mezi první české humanisty, jeho nejslavnější dílo, *Kronika česká*, se jen těžko dá nazvat vědeckou prací. Často se objevovaly názory, že se nejedná o nic jiného než o

---

² Ve střední Evropě pochází nejstarší doklady nové úpravy nádob glazurováním z 15. a 16. století (*Sklenář 1974a*, 13).

snůšku lží a polopravd.³ Pro archeologii jsou však právě ty pravdivé části velice důležité. Hájkovy příběhy, ať už více či méně pravdivé, se totiž váží ke skutečným archeologickým lokalitám. V kronice je zmíněn např. Tetín, Závist u Zbraslavi, Libice či Vladař u Žlutic. Také další humanističtí autoři zaznamenávali archeologické památky jako rýžovnické sejpy na Písecku, římské mince z Hané, keltské oppidum u Prostějova apod.⁴ Pravou povahu těchto míst a předmětů autoři ještě nechápali. Přesto jsou dnes zmínky o nich pro archeology důležitým zdrojem informací (*Sklenář 1974a*, 17-24).

Hájek se v Kronice například zmínil o hrobu praotce Čecha, který by se měl nacházet v obci Ctínoves: „*Třetího dne nesli jsou jej málo od jeho příbytku na západ slunce a na jedné pláni tělo jeho, všickni oupějíce a křičíce, líbali a tak je pohřbili. ... Po nedlouhém pak času na tom místě ves postavili a pro poctivost toho hrobu Ctínoves jí jméno dali*“ (*Hájek 1541*, 36). Tím odstartoval hon za místem posledního odpočinku legendárního vůdce českého národa. Kromě jiných se hledání zúčastnil i Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic (1568-1628), který nechal udělat průzkum na návrší Želiv. Hrob nalezen nebyl. Přesto se však výzkum zapsal do dějin archeologie jako nejstarší doložený terénní výzkum v Čechách (*Bouzek a kol. 1984*, 13).

Snahu o výklad nejstarších dějin lidstva s sebou přineslo osvícenství. Lidé si postupně začali uvědomovat, že to co nacházejí, nejsou předměty bájných stvoření ale pozůstatky dřívějšího osídlení. Jedním z prvních průkopníků těchto myšlenek byl **Karel Josef rytíř Biener z Bienenberka** (1731-1798), jehož zaměstnání ho přivedlo k jeho dvěma největším koníčkům – historii a sbírání starých památek (*Sklenář 2005*, 76).

Karel Josef Biener se jako inženýr podílel na stavbě hradeb Josefova a Hradce Králové, za což si vysloužil přídomek z Bienenberka. Během opevňovacích prací Hradce Králové došlo k velkým přesunům půdy, jež odhalily řadu pravěkých lokalit. Kdyby však Biener nezasáhl, dělníci by si hrnců a střepů ani nevšimli a zasypali je půdou.

---

³ Mezi jinými např. Daniel Adam z Veleslavína či František Palacký (*Sklenář 1974a*, 17).

⁴ O rýžovnických sejpech na Písecku se zmiňuje kolem roku 1560 Vít Trajanus z Chotěřiny. Římské mince na Hané uvádí ve svém díle *Obyčeje, práva, řády aneb zvyklosti všech národův* Jan Auban Bohemus a keltské oppidum Staré Hradisko se objevuje v latinském díle o historii českého království olomouckého biskupa Jana Skály z Doubravky (*Bouzek a kol. 1984*, 11).

Počáteční povrchní zájem o pravěké nálezy brzy přerostl ve vášně. Biener nebyl typickým „starožitníkem“ sbírajícím zajímavé předměty. Pustil se do vlastních výzkumů⁵ a své poznatky shrnul roku 1773 do prvního soupisu českých pravěkých nálezů (*Biener 1773*). Přestože v tomto soupisu chybělo u předmětů chronologické zařazení (což vzhledem k době, kdy dílo vzniklo, není zas tak velký prohřešek), jednalo se o zásadní vstup pravěké archeologie do české historické literatury (*Sklenář 1974b*, 33-44). Významný český archeolog Josef Smolík roku 1880 vizionářsky pravil: „... pánu z Bienenberka, jehož práce v ostatních kusech mají ceny trvalejší, a právě že jsou u nás prvními v tomto odboru, i v dobách pozdějších vždy k sobě pozornost badatelů obraceti budou“ (*Smolík 1878b*, 345-346).

Dalším významným osvícencem zajímajícím se o starožitnosti byl **Josef Dobrovský** (1753-1829) (obr. 2). Přestože byl v první řadě historikem a jazykovědcem, v rámci archeologie se k jeho jménu váže hned několik prvenství (*Sklenář 2005*, 134-135). Písemné prameny mu ne vždy podávaly jednoznačné odpovědi na jeho otázky, a proto se začal poohlížet po jiných zdrojích, jež by mu řekly více. Spíše náhodou než záměrně se stal svědkem objevů různých pravěkých nálezů.⁶ Díky nim si uvědomil, že na rozdíl od písemných pramenů jsou ty hmotné přímými svědky své doby a o dějinách lidstva před vznikem písma se dozví nejvíce právě z nich (*Sklenář 1974a*, 53-54). Roku 1786 vydal první českou studii vycházející z archeologického materiálu (*Dobrovský 1786*). Další prvenství patří Dobrovskému za první nálezovou zprávu o systematickém terénním výzkumu.⁷ Později se stal členem archeologické komise v Kodani a ve dvacátých letech 19. století se pustil do svých vlastních výzkumů⁸ (*Bouzek a kol. 1984*, 14-15).

---

⁵ V Bžanech na Teplicku zachytil nálezy hliněných mističek (tzv. „slzniček“) a popelnic. Připojil poznámku „některé z nich jsem v roce 1770 sám vyzdvihl“ (*Sklenář 1974a*, 34).

⁶ Roku 1781 byl Dobrovský přítomen nálezů pohanské kostry v Líbeznicích u Prahy. O pár let později polemizoval nad stářím hořínkových hrobů (*Bouzek a kol. 1984*, 14).

⁷ Jednalo se o výzkum Lochovice-Kočvary vedený **Johannem Hyacintem Arnoldem** (1746-1813). Celkem bylo v letech 1802-1803 prokopáno dvacet jedna mohyl. Na svou dobu přistupoval Arnold k práci velice profesionálně. Nabádal dělníky k opatrnosti, chtěl být u všech prací a snažil se o popis nálezových situací. Dobrovský dostal za úkol odborně upravit Arnoldovy poznámky pro tisk (*Bouzek a kol. 1984*, 15).

⁸ Roku 1825 provedl Dobrovský výkopy žárových hrobů v Dolní Lužici (*Sklenář 2005*, 134).

3.1.3. Romantická syntéza a vznik muzeí

Osvícenci jsou společně s romantiky řazeni do tzv. „starožitnického období“ zpravidla vymezovaného koncem 18. a první polovinou 19. století (Chvojka 2011). Každý ale přistupoval k archeologii po svém. Osvícenci řešili situace racionálně a logicky. Naopak tajemnost a mystičnost tolik typická pro období romantismu se zákonitě promítla do výkladu archeologických nálezů romantiků. Obyčejné nádoby užívané v domácnostech se jim jevily jako rituální předměty a hradiště vykazovala z jejich pohledu „jednoznačné“ znaky obětišť.

Tyto romantické představy sdílel i českobudějovický rodák **Matyáš Kalina z Jäthensteinu** (1772-1848) (obr. 3). Kalina, profesí právník, se stejně jako jeho předchůdci dostal k archeologii neúmyslně. Čistě historický zájem o původ Slovanů ho přivedl k vlastním vykopávkám na Slánsku (Sklenář 2005, 274-275). Brzy nato se mu stal rádcem **Václav Krolmus** (1790-1861) (obr. 4). S jeho pomocí a znalostmi, jež do té doby nabyt, vydal roku 1836⁹ první knihu o české archeologii (Kalina 1836).¹⁰ Kalina v ní shromáždil dosavadní poznatky o nálezech a lokalitách v Čechách. Už se nejednalo jen o seznam, jako tomu bylo u Bienera. Kniha obsahovala také přehled vývoje archeologie v Čechách, popis zhruba osmdesáti nalezišť a první českou archeologickou mapu. Vliv romantismu se však v knize nezapřel. Lokality byly definovány nejčastěji jako pohřebiště a střepy podle Kaliny pocházely z obětních nádob (Sklenář 1974b, 85-88; Sklenář 2005, 321-322).

Konflikt s Kalinou z Jäthensteinu nezabránil Krolmusovi dále pokračovat v archeologii a posledních patnáct let svého života se intenzivně věnoval terénní praxi. Uvědomoval si, že je třeba vlastních výzkumů a ne jen opisovat to, co už předtím někdo napsal. Psal a zpracovával své nálezy hlavně v zimě, aby na jaře mohl opět vyrazit do terénu, kam ho často následovaly osobnosti jako Božena Němcová či Jan Neruda (Sklenář 1974a,

---

⁹ Ve stejném roce zveřejnil dánský archeolog **Christian Thomsen** (1788-1865) své myšlenky o třídobé periodizaci pravěkých dějin (Sklenář 1974a, 76).

¹⁰ Přátelský i kolegiální vztah mezi Kalinou a Krolmusem ochladl záhy po vydání knihy (Sklenář 1974a, 71).

109).¹¹ Krolmus byl skutečným terénním archeologem. V praxi mu nikdo nebyl roven. Jinak tomu však bylo po stránce teoretické. Stejně jako Kalina byl i Krolmus archeolog-romantik. Co našel v Čechách, to podle něj pocházelo od pohanských Čechů. Všude kolem sebe viděl obětiště a pohanské hroby (*Sklenář 1974b*, 114). Přes chybné výklady situací si Krolmus zaslouží obdiv za cílevědomou terénní činnost a množství nálezů, které shromáždil pro další generace.

Také jiní milovníci starožitností shromažďovali nálezy a vytvářeli soukromé sbírky. Postupně se objevovaly myšlenky na zpřístupnění těchto sbírek veřejnosti a jejich předání dalším generacím. Už dříve se občas našlo pár nadšenců s nápadem na založení společnosti zabývající se starožitnostmi. Ale až 19. století nabídlo vhodné politické, ekonomické i společenské podmínky pro uskutečnění těchto idejí. A tak na počátku 19. století vznikaly v habsburské monarchii nové vědecké instituce – muzea¹² (*Pubal 1964*, 209).

Tři největší z nich oslaví v letech 2014-2018 výročí dvě stě let od svého založení – Slezské zemské muzeum (obr. 5), Moravské zemské muzeum (obr. 6) a Národní muzeum (obr. 7).¹³ Gymnazijní muzeum v Opavě (dnes Slezské zemské muzeum) bylo prvním otevřeným muzeem v českých zemích. Vznik muzea je datován do roku 1814.

---

¹¹ Mezi nejznámější Krolmusovy práce patří např. Staročeské pověsti, zpěvy, hry, obyčeje, slavnosti a nápěvy s ohledem na bájesloví československé, 1-3 (Praha 1845, 1847, 1850) a Poslední božiště Černoboha s runami na Skalsku, v kraji Boleslavském, v Čechách (Praha 1857).

¹² Podle definice Mezinárodní muzejní rady (ICOM) jsou muzea nevýdělečnými institucemi ve službách společnosti a jejího rozvoje. Jsou otevřeny veřejnosti a získávají, uchovávají, zkoumají, zprostředkovávají a vystavují hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení (1. 9. 2015 <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>).

¹³ K této příležitosti byl vytvořen projekt Strážci paměti: 200 let muzejnictví v České republice. Cílem projektu je upozornit na význam, tradici a historii našeho muzejnictví. Oslavy byly zahájeny roku 2014 unikátní putovní výstavou. V Opavě, Brně a nakonec v Praze byly vystavovány předměty světového významu – Věstonická venuše (ze sbírek Moravského zemského muzea), hlava Kelta ze Mšeckých Žehrovic (z Národního muzea) a meteorit z Opavy-Kylešovic (ze sbírek Slezského zemského muzea). Celý projekt vyvrcholí roku 2018 slavnostním otevřením hlavní budovy Národního muzea s nově zrekonstruovanými expozicemi (5. 9. 2015 <http://www.200letmuzejnictvi.cz/>).

V té době se jednalo o soukromou instituci bez názvu a jakéhokoliv povolení (*Šopák 2014*, 42-54).¹⁴

Pokud je stáří muzea určováno podle data, kdy byla úředně schválena jeho existence, pak nejstarší muzejní institucí na Moravě je Františkovo (dnes Moravské zemské) muzeum v Brně z roku 1818.¹⁵ Jeho počátky nebyly jednoduché. Muzeum nemělo velkou podporu u šlechty ani u inteligence a muzejní sbírka vznikala především na základě darů od místních sběratelů.

Výsledkem odporu k počínajícímu vídeňskému centralismu a velkou oporou národního hnutí se stalo Vlastenské muzeum v Praze založené roku 1818.¹⁶ Sdružovalo zemské vlastence ať už ze šlechtického, intelektuálního nebo měšťanského prostředí (*Böhm 1954*, 3). V době svého vzniku se jednalo o jediné středisko vědeckého bádání v Čechách. Podle koncepce vytvořené **Františkem Palackým** (1798-1876) (obr. 8) počátkem čtyřicátých let 19. století mělo být muzeum „*vědeckým obrazem vlasti*“ obsahující přírodní, historické, umělecké ale i průmyslové bohatství země (*Špét 1972*, 87). Spravovala ho Společnost vlastenského muzea v Čechách. Jejím prvním předsedou se stal hrabě **Kašpar Maria Sternberg** (1761-1838) (obr. 9). Hrabě Sternberg byl zároveň mozkiem a duší celého muzea, kterému věnoval své vlastní sbírky, čas a dokonce i velký finanční obnos k udržení jeho chodu (*Sklenář 2001*, 80). K prohloubení odborné činnosti muzea přispělo založení prvního českého vědeckého periodika - *Časopisu Národního muzea*¹⁷ (31. 8. 2015 <http://www.nm.cz/Historie-NM/Institute/>).

---

¹⁴ Císař schválil založení opavského muzea 20. října 1818. Teprve poté mohly být stanovy předloženy k úřednímu schválení, k čemuž došlo 18. ledna 1820 (*Sklenář 2001*, 68).

¹⁵ Za rok vzniku bývá častěji uváděn rok 1817, kdy byla existence muzea schválena císařem Františkem I.

¹⁶ Od roku 1848 se používal název České muzeum. Mezi léty 1854-1919 bylo muzeum označováno jako Museum království Českého. Roku 1919 byl zaveden název Národní muzeum, který se až na období během druhé světové války udržel dodnes (*Sklenář 2014a*, 36-41). Pozn.: v práci bude používán název Národní muzeum bez ohledu na dobu.

¹⁷ Název časopisu se měnil společně s názvem muzea. Založen byl roku 1827 jako Časopis společnosti vlastenského Museum v Čechách, roku 1831 byl přejmenován na Časopis Českého Museum. Po roce 1855 se používal název Časopis Musea království Českého a od roku 1920 až dodnes mluvíme o Časopisu Národního muzea. Nejčastěji, a to i v odborné literatuře, se objevuje označení Muzejník.

Kvalita a význam periodika je spojen se jménem Františka Palackého, který stál u zrodu „*Muzejníku*“ a až do roku 1838 byl jeho redaktorem (*Sklenář 2001*, 141).

Kašpar Sternberg rozuměl vědou přírodovědu, která svou exaktností přitahovala odchovance osvícenství. Palacký kladl naopak důraz na historii a netajil se svými námitkami proti přírodovědeckému zaměření muzea. V porovnání s přírodovědnou sbírkou byla ta historická naprosto zanedbatelná. Obsahovala především mince, listiny, staré zbraně a pár „*pohanských popelnic*“ (*Sklenář 2001*, 98). Prvním kustodem archeologické sbírky¹⁸ se stal **Josef Karel Burde** (1779-1848) (*Sklenář 2005*, 101; obr. 10). Ten ovšem neměl jakoukoliv snahu ji rozšiřovat a brzy byl ve funkci vystřídán **Josefem Vojtěchem Hellichem** (1807-1880) (obr. 11), jenž přistupoval k pozici kustoda zodpovědněji. Ani on však tuto práci nepovažoval za svou životní náplň (*Sklenář 2001*, 164-165). Hellich byl důkazem, že archeologii se tehdy mohl věnovat člověk z jakéhokoli oboru. Tento uznávaný malíř a portrétista se díky přátelství s Františkem Palackým (1798-1876) stal roku 1841 kustodem osamostatněné archeologické sbírky Národního muzea. Zcela bez znalostí a zkušeností v oboru se pustil do průzkumných cest po Čechách. Svůj první řádný archeologický výzkum provedl roku 1843 v Poběžovicích u Horšovského Týna.¹⁹ Jeho povolání bylo archeologii ku prospěchu. Pečlivě dokumentoval a zakresloval postup prací a vytvořil obrazovou přílohu k archeologickým příručkám Jana Erazima Vocela (*Vocel 1845a*). Ve funkci kustoda sepsal roku 1844 první skutečný inventář svěřených sbírek. Tento malíř portrétů byl prvním, kdo v české archeologii vyslovil tvrzení, že pravěk Čech se dělí na dobu kamene, bronzu a železa (*Sklenář 1974a*, 90-93).

Dalším umělcem, tentokrát literátem, kterého přivedlo přátelství s Palackým k archeologii, byl **Jan Erazim Vocel** (1802-1871) (obr. 12). Stejně jako Hellich o starožitnostech mnoho nevěděl, přesto se stal redaktorem muzejního časopisu a tím odstartoval svou archeologickou kariéru (*Sklenář 1974b*, 136-140).

---

¹⁸ O osamostatnění archeologické sbírky se díky svému vlivu ve společnosti zasloužil František Palacký. Od počátku roku 1842 se hovořilo o archeologicko-etnografické sbírce (*Sklenář 2014b*, 22).

¹⁹ Zároveň se jednalo o první oficiální terénní výzkum u nás provedený jménem Národního muzea (*Sklenář 2005*, 217).

Někdo musel na sbírky dohlížet, pečovat o ně a rozšiřovat je. Těmito úkoly byl pověřen nově vzniklý Archeologický sbor Národního muzea. Včele institucí nebývali obyčejní lidé (přestože právě oni byli jejich aktivní duší), ale aristokraté. A tak tomu bylo i v případě archeologického sboru. Předsedou se stal hrabě Thun, jehož funkce byla pouze reprezentativní (*Sklenář 2001*, 166). Hlavními iniciátory a prvními členy sboru byli Palacký, Vocel, Hellich a **hrabě Neuberk** (1796-1859) (*Sklenář 2005*, 401; obr. 13). Schůzky probíhaly v Neuberkově domě, kde 30. prosince 1843 členové zvolili Vocela jednatelem sboru a zároveň zde padlo rozhodnutí o sestavení první příručky české archeologie (*Vocel 1845b*). Ta měla u národa vyburcovat smysl pro památky a jejich význam (*Jednání 1854-1855*). Sestavování a vydávání takovýchto publikací se ukázalo jako časově i finančně náročné. Záhy se proto objevila myšlenka na založení archeologického periodika. Prvním českým archeologickým časopisem byly Archeologické listy. První číslo z roku 1852 se však stalo zároveň posledním. Přestože neměly „Listy“ dlouhého trvání, nastartovaly vědeckou společnost k aktivitě a daly vzniknout nejdéle vycházejícímu českému archeologickému periodiku – Památkám archeologickým a místopisným.²⁰ Ty byly založeny roku 1854 a jejich úkolem se stalo podávat informace o činnosti sboru a zprávy o lokalitách a jednotlivých nálezech populární formou, aby si získaly co nejširší okruh čtenářů (*Bouzek a kol. 1984*, 24).

Roku 1850 Vocel dosáhl zřízení profesury archeologie na pražské univerzitě. Tím vyslal do světa signál, že s českou archeologií je třeba počítat. Vocelovo jméno bylo v zahraničí zmiňováno především v souvislosti s jeho životním dílem *Pravěk země České* (*Vocel 1866, 1868*). V knize se nemohla nepromítnout Vocelova nezkušenost v terénu (za celý život v terénu kopal dvakrát či třikrát). Ignoroval přírodní podmínky a geologii Čech, stejně jako nebral v potaz poznatky ze západní Evropy. Době kamenné Vocel věnoval jen pár stran celé publikace (*Sklenář 1974a*, 200-229). Avšak přes patrné nedostatky položil svým „*Pravěkem*“ základy české archeologie.

---

²⁰ Karel Jaromír Erben (1811-1870) se podílel na tvorbě názvu časopisu. Z jeho návrhu „*Památky starobylé a místopisní*“ se nakonec vyvinuly „*Památky archeologické a místopisné*“. Tento název zůstal nezměněn až do roku 1913, kdy došlo ke zkrácení na *Památky archeologické* (*Sklenář 2014b*, 66). Pozn.: v textu bude časopis několikrát zmíněn jako *Památky archeologické* i v případě, že se jedná o dobu před rokem 1913.

Po jeho smrti podpora archeologie upadala a archeologický sbor se začal orientovat více na umělecké památky středověku než na pravěké doklady lidské existence. Často nekvalifikovaní jedinci nedokázali rozeznat cenné předměty od cetek a muzejní sbírky začaly ztrácet na reprezentativním charakteru. Stále zde však byla generace Vocelových studentů, kteří se soustředili čistě na terénní práci. Ta se díky tomu více a více zdokonalovala (Sklenář 1974a, 185).

S pádem Bachova absolutismu v roce 1859 nastalo v českých zemích období uvolnění. Jako houby po dešti se v Čechách začaly objevovat pěvecké, sportovní, ochotnické a mnohé další organizace. Postupně se rozvíjel nacionalismus a kulturní život v malých městech. Pořádaly se veřejné přednášky, divadelní vystoupení a byly zakládány společnosti zabývající se sběrem a ochranou památek, tzv. muzejní spolky. Mezi prvními to byl Verein der Naturfreunde založený roku 1849 v Liberci. Jak již název naznačuje, spolek se zaměřoval na sbírání přírodnin a budování přírodovědného muzea (Pubal 1964, 209). Na přírodní vědy se orientovala i Muzejní společnost Jičínského kraje založená roku 1862. Jejím cílem bylo vytvořit muzeum se sbírkami přírodnin, uměleckých a továrnických výrobků, starožitností, knih, listin a obrazů. Společnost již od počátku podporovala hospodářství a průmysl v kraji. Nebylo tedy překvapením, že roku 1870 došlo ke sloučení jičínské společnosti s Hospodářskou, lesní a průmyslovou jednotou v Jičíně (Špét 1972, 149).

Pro archeologii významnější se stal čáslavský spolek Včela Čáslavská založený roku 1864. Jeho posláním bylo pátrat po starožitnostech a památkách pro vytvoření samostatných sbírek. To se podařilo 21. září 1865 otevřením vlastní výstavy.²¹ Sbíрка se postupně rozrůstala a v době svého vrcholu se celá expozice rozkládala ve třech místnostech čáslavské školy. V první z nich se nacházela předhistorická sbírka obsahující „*kosti a zuby předvěkých zvířat z diluvia*“, kamenné mlaty a klíny,

---

²¹ Slovo „výstavy“ je v textu užito záměrně. V 19. století se nemluvílo o expozici ale o výstavě nebo výstavní sbírce. Vše, co muzeum vlastnilo, bylo předloženo veřejnosti ke zhlédnutí. Návštěvník procházel něčím, co by se dalo přirovnat ke skladišti. Zato odcházel s pocitem, že mu nezůstalo nic utajeno a viděl opravdu vše. První „depozitář“ nechalo vyhotovit Národní muzeum. Nejednalo se o část budovy či alespoň velkou prostor. Jako depozitář sloužila velká skříň, do které byly ukládány méně pohledné věci (Sklenář 2014a, 81-86; Sklenář 2014b, 18).

keramické nádoby, nože a jehlice. Druhá místnost se věnovala zbraním, listinám a obrazům. Poslední část výstavy tvořila cenná literární díla (*Čermák 1881*). Po prvotním rozmachu nastal útlum trvající až do roku 1877, kdy se do vedení spolku postavil **Kliment Čermák** (1852-1917) (*Sklenář 2005*, 112-114; obr. 14). Byl to v první řadě archeolog a podle toho vypadal i další vývoj „*Včely*“. Pozornost se věnovala zejména archeologickým výzkumům, sběru památek a jejich konzervaci, pořádání výstav a různých přednáškových či vycházkových činností. Včela Čáslavská napomáhala vzniku nových regionálních muzeí a podílela se na organizaci českého muzejnictví. Největším přínosem čáslavského spolku bylo vytvoření muzejního časopisu *Věstník československých muzeí a spolků archeologických*.²² Čermák byl vydavatel a redaktor v jedné osobě. V časopise publikoval především zprávy o výzkumech a informace o činnosti muzea. Včela Čáslavská se do dějin archeologie zapsala také tím, že zprostředkovala uspořádání druhého sjezdu českých archeologů a spolků muzejních konajícího se ve dnech 27. a 28. srpna 1898 v Kutné Hoře (*Pubal 1964*, 210-214).

Druhým nejstarším muzejním spolkem regionálního charakteru byla Musejní společnost v Chrudimi založená roku 1865. V dubnu téhož roku uspořádala první českou venkovskou výstavu. Prezentovaly se zde cenné spisy, obrazy, pečetě, mince, řezby a jiné starožitnosti. Výstava se měla stát vzorem pro další města, což dokládá i krátká zpráva v *Památkách archeologických*: „*Zakládejte spolky archeologicko-historické, a co do výstav jděte za příkladem Chrudimským!*“ (*Výstava 1865*).

Na památku kutnohorského rodáka Jana Erazima Vocela byl v Kutné Hoře založen roku 1877 archeologicko-historický sbor Vocel. Ten měl sbírat a chránit regionální památky, jež se následně vystavovaly veřejnosti (*Archeologický 1874-1877*).

Zakládání spolků a muzeí bylo důležitým krokem k ochraně památek. Jednalo se o záměrnou památkovou péči, kterou oficiálně potvrdilo zřízení Ústřední komise pro výzkum a zachování stavebních (později uměleckých a historických) památek ve Vídni roku 1850 (*Buchtela a kol. 1984*, 31). O čtyři roky dříve vyšel z dvorské kanceláře dekret, který nařizoval úřadům hlásit případné numismatické a archeologické nálezy

---

²² Jednalo se o první český a zároveň i první evropský muzejní časopis (*Pubal 1964*, 212).

příslušným místodržitelstvím (*Sklenář 2014b*, 32). Tím byly položeny základy pro vznik odborné památkové péče.

3.2. Období pozitivistické

Pozitivismus, v archeologii dominující ve druhé polovině 19. století, kladl důraz na vědecké ověřování do té doby přijímaných faktů a objektivní výzkum minulosti. Jednalo se o ústup od koncepcí romantického historismu ke skutečnému vědeckému výzkumu a především k pramenům (*Gojda 2000*, 41). Heslo pozitivismu „*Ad Fontes*“, tedy „*K pramenům*“, nevzali doslova jen historikové (*Jiroušek 2011*). Také archeologie se začala detailně zabývat svými prameny, jejich vyhledáváním, získáváním a výsledným zpracováváním.

3.2.1. Spolupráce s přírodními vědami

Studium paleolitu bylo dlouhou dobu archeologií opomíjené. K životu se začalo probouzet teprve v polovině 19. století. Anglický přírodovědec a archeolog **John Lubbock** (1834-1913) rozdělil roku 1865 dobu kamennou na paleolit a neolit. Tím vzniklo jakési rozdělení sfér zájmu. Paleolit se stal doménou zejména přírodovědců, geologů a antropologů, zatímco neolitu se věnovali hlavně archeologové. Archeologie, zatím vždy spojovaná s historií, tak pronikla do světa přírodních věd (*Sklenář 1974a*, 199).

Vůdčí osobností české archeologie se po Vocelově smrti stal **Josef Smolík** (1832-1915) (*Sklenář 2005*, 518-519; obr. 15). Tento původní profesí matematik a fyzik, jehož exaktní uvažování se promítlo do jeho vztahu k archeologii, přistupoval k jejím problémům s chladnou hlavou a logickou dedukcí, což mezi ním a předchozí romantickou generací činilo obrovský rozdíl. Smolík se k archeologii dostal díky zálibě v numismatice. V oboru se velice rychle zorientoval a Památky archeologické se pod jeho vedením proměnily ve skutečně odborný časopis. Smolík nebyl archeologem, který by jen seděl v muzeu a čekal, kdo mu co přinese. Aktivně vyrážel do terénu, učil se, porovnával a dělal vlastní závěry. Kladl důraz na systematickosti výkopů a na získávání

uzavřených nálezových celků (*Sklenář 2014b*, 89-90). Doslova vyburcoval všechny, kdo se alespoň trochu zajímali o archeologii k vyhledávání a záchraně památek. Roku 1878 uveřejnil své poznatky v Památkách archeologických (*Smolík 1878a*). Protože se v Čechách neseťkal s žádnými doklady kamenné industrie či mamutí fauny, popřel systém tří period a doba kamenná pro něj neexistovala (*Sklenář 1974a*, 185-191).

Ta však opravdu existovala. Jen v Čechách dokladů o ní nebylo mnoho. Když už se občas našla pazourková čepelka nebo štípané kameny, nikdo tomu nevěnoval pozornost, protože se nevědělo, kam takovéto nálezy zařadit. Pro získání dokladů doby kamenné bylo třeba opustit Čechy a zaměřit na Moravu, kde sprašové půdy ukrývaly několik set tisíc let staré paleolitické situace. Otcem „*moravské archeologie*“ byl Pražan **Jindřich Wankel** (1821-1897) (obr. 16). Jako doktor zajímaví se o historii se velice snadno dostal k antropologii (*Sklenář 2005*, 635-637). Zlomovým se stal nález v Býčí skále, jedné z jeskyní Moravského krasu. Nejprve bylo objeveno paleolitické sídliště s množstvím kamenných nástrojů. V jeskyni se nacházela také kovárna a snad pohřebiště z doby železné. Roku 1872 Wankel odhalil ostatky více než čtyřiceti jedinců, kterým byly uťaty ruce či nohy (*Sklenář 1974a*, 201). Zda šlo o rituální pohřebiště nebo přepadenou kupeckou výpravu se Wankelovi zjistit nepodařilo. Záhada Býčí skály je dosud nerozluštěna, přestože se o to archeologové pokoušejí už více než sto let.

Wankelovy nálezy přesvědčily společnost, že i u nás mohou být nacházeny doklady paleolitického života. Na Moravě pokračoval v jeho šlépějích **Karel Jaroslav Maška** (1851-1916) (obr. 17), jenž navázal na Wankelovy výzkumy v Předmostí u Přerova (*Sklenář 2005*, 365-366). V Čechách se paleontologie rozvíjela pod vlivem **Antonína Friče** (1832-1913) (obr. 18), jehož fascinovaly evropské poznatky o „*fosilním člověku*“. Jeho nadšení ale narazilo na nedostatek skutečných nálezů (*Bouzek a kol. 1984*, 37; *Sklenář 2005*, 176-177).

3.2.2. Pozitivistická analýza

Úkol pozitivistické práce sestával z analýzy dostupných pramenů nejen podle surovin, ale také podle funkce, tvaru a vývojového zařazení. Výsledkem byly zpravidla typologie a relativně chronologická schémata. Mezi první pozitivistická díla patřily morfologické,

technologické, chronologické a topografické studie a mimo jiné i nálezové zprávy (*Bouzek a kol. 1984, 32*).

Typickým představitelem pozitivismu osmdesátých let byl roztocký obvodní lékař **Čeněk Ryzner** (1845-1923) (obr. 19). Po práci se bavil sbíráním pravěkých předmětů a prozkoumáváním archeologicky bohaté krajiny kolem Prahy. Ryznerovy výzkumy u Únětic a na vrchu Řivnáči daly jména kulturám starší doby bronzové (*Sklenář 2005, 485-486*).

Archeologie v západních Čechách se zrodila díky zahradníkovi, jenž si začal všimát zvláštních „*kopečků*“ v krajině. **František Xaver Franc** (1838-1910) (obr. 20) se vlastní pílí stal ze samouka profesionálem (*Sklenář 2005, 172-173*). Jako správný pozitivista kladl důraz na pečlivost odkryvu a přesnost dokumentace (obr. 21). Všiml si i malých střeptů, vykopanou hlínu prosíval či proplavoval, jen aby mu nic neuniklo. Z nálezů pak sestavil systematickou sbírku o více než deseti tisících kusech, v současnosti jeden z nejdůležitějších fondů české archeologie (*Sklenář 1974a, 279-294*).

Roku 1893 bylo vytvořeno samostatné prehistorické oddělení Národního muzea. Kustodem se stal **Josef Ladislav Píč** (1847-1911) (obr. 22), historik a redaktor Památek archeologických (*Sklenář 2005, 438-440*). Hned na začátku nové práce stanul Píč před nelehkým úkolem zaplnit tři velké muzejní sály doklady o nejstarším osídlení země, přičemž sbírka, se kterou pracoval, se v muzeu na Příkopech vešla do dvou pokojů. Píč v tomto úkolu spatřoval výzvu. S přáteli a zapálenými amatéry se pustil do rozsáhlých terénních prací a shromažďování materiálu. Mezi nejznámější výzkumy patří pohřebiště doby železné v Bylanech u Českého Brodu, popelnicová pole v Platěnicích u Pardubic a v neposlední řadě Dobřichov (*Sklenář 2013a, 23*). Díky Píčovi byla česká archeologie pozvednuta na evropskou úroveň. Dopisoval si s vrcholnými odborníky, se kterými si vyměňoval nové poznatky o pravěkých nálezích. Známe byl ve Francii, Německu i Rusku. Všechny nabyté znalosti využil ve svém díle *Starožitnosti země České (Píč 1899-1909)*. Vydáním prvního dílu „*Starožitnosti*“ začal dlouholetý spor dvou

archeologických škol, jenž byl ukončen až Píčovou sebevraždou.²³ Mezi jeho hlavní zásluhy patří zorganizování dobrovolníků, archeologů-amatérů a zapálených zájemců o dějiny. Výsledkem byla jedna z nejzajímavějších sbírek v Evropě (obr. 23). I přes některé nepřesnosti byly Starožitnosti země České unikátním projektem nejen v rámci Čech ale i Evropy. Jedním z nedostatků díla je jeho jednojazyčnost. Píč psal totiž výhradně v češtině. Tím se okruh čtenářů omezil výhradně na české čtenáře a Píčovi zahraniční přátelé byli připraveni o výsledky jeho bádání. Na rozdíl od řady svých předchůdců nepřivedla Píče k archeologii záliba ve sběratelství, ale historie. Byl prvním historikem upřednostňujícím hmotné prameny při studiu pravěku a raného středověku. Oživil tak chápání archeologických nálezů jako historického pramene, na což se od dob Dobrovského poněkud zapomnělo (*Sklenář 2013a*, 79-86).

Obdobou „*Píčovy družiny*“ na Moravě byl Moravský archeologický klub založený **Inocencem Ladislavem Červinkou** (1869-1952) (obr. 24) v roce 1903. Jednalo se o sdružení archeologů amatérů ale i známých odborníků, jako byl např. **Karel Absolon** (1877-1960) (obr. 25) proslulý zejména výzkumem Dolních Věstonic. Klub pořádal různé přednášky, exkurze a pravidelné sjezdy (*Sklenář 2005*, 49-50).²⁴ Činnost Moravského archeologického klubu motivovala jeho český protějšek a roku 1912 byl uspořádán první český archeologický sjezd v Praze. Sjezd plánovaný na další rok se ale neuskutečnil. Vyhrocená politická situace završená válkou zabrzдила na několik let vývoj archeologického bádání (*Bouzek a kol. 1984*, 52-54; *Sklenář 2014b*, 162-164).

3.3. Archeologie první poloviny 20. století

3.3.1. Období archeologické syntézy

Vznik republiky znamenal pro archeologii nové možnosti. Národní muzeum se přihlásilo k novému státu, jenž zajistil výplaty pro muzejní zaměstnance a různé dotace na udržení chodu muzea (*Sklenář 2001*, 324-325). Z podnětu **Lubomíra Niederleho** (1865-1944) (obr. 26) byl roku 1919 založen Státní archeologický ústav (dnešní Archeologický ústav Akademie věd České republiky) řídící výzkumnou a badatelskou

---

²³ Spor „*muzejní*“ a „*univerzitní*“ školy je detailně rozebrán v publikaci Karla Sklenáře (2013a, 9-98).

²⁴ Jednalo se o první pravidelné čistě archeologické sjezdy u nás. Přestože Niederle několikrát navrhoval pravidelné sjezdy českých archeologů, nikdy k jejich realizaci nedošlo (*Bouzek a kol. 1984*, 52).

činnost v celé zemi (*Filip 1972, 7; Sklenář 2005, 405-408*). Poválečná archeologie se nesla v duchu Rukověti české archeologie, syntézy třídící materiál do systémů kultur (*Buchtela – Niederle 1910*). Tradičními analytickými metodami vznikaly nové a nové syntézy, jež však nepřinesly mnoho nového (*Bouzek a kol. 1984, 55*). Roku 1939 nahradil **Karla Buchtela** (1864-1946) (obr. 27) ve funkci ředitele Státního archeologického ústavu **Jaroslav Böhm** (1901-1962) (*Sklenář 2005, 82-83, 99-101; obr. 28*). Veškerou snahu o rozvoj výzkumné činnosti přerušila druhá světová válka. „*Poslední díl Památek archeologických byl dokončován už v době, kdy náš stát a národ se ocitl v nejtěživějším údobí svého vývoje. Ztráta našeho pohraničí vyvrcholila později v přímé osazení českých zemí. Tím se podstatně změnily také kulturní poměry a svobodná vědecká práce byla soustavně znemožňována. ... oficiální německá věda se pokoušela využítí všech nálezů, aby jimi dokazovala starobylost německých nároků na naše území. České vědecké časopisy byly zastaveny; po zavření českých vysokých škol byl pražský universitní ústav zabrán a přestěhován na německou universitu. ... Větší musea a Státní archeologický ústav byly postaveny pod německý dozor“* (*Filip 1939-46, 1*). Těmito slovy zahájil **Jan Filip** (1900-1981) (obr. 29) poválečný díl Památek archeologických. Slibný vývoj archeologie zastavila první světová válka. O to více byli archeologové aktivní po jejím skončení. Jan Filip a **Jan Eisner** (1885-1967) (obr. 30) brzy vychovali novou generaci archeologů (*Filip 1972, 8*).

3.3.2. Období historické archeologie

Až do 20. století se veškerá pozornost badatelů zaměřovala na pravěké (případně raně středověké) nálezy, zatímco středověk (v tomto kontextu rozumějme vrcholný a pozdní) zůstával upozaděn. Jak napsal Zdeněk Smetánka: „... *cti dbalý archeolog si tenkrát středověku moc nevšímal“* (*Smetánka 1987, 49*). Hmotná kultura středověku byla dlouhá léta záležitostí především sběratelů a starožitníků, kteří kladli důraz na estetičnost předmětů. Není proto divu, že z movitých památek budily pozornost zejména kachle (*Smetánka 1987, 284*). Situace se začala měnit ve dvacátých letech 20. století, kdy se postupně pozornost vzdělavců obracela k dějinám středověku. Vůdčí osobností rodící se středověké archeologie se stal historik a archeolog **Karel Guth** (1883-1943) (obr. 31; *Sklenář 2005, 196*). Hlavní náplní jeho práce byl výzkum středověkých stavebních památek, mezi které patřil například Vyšehrad, klášter Ostrov u Davle, Stará Boleslav, Budeč nebo Staré Město pražské. Stěžejním se pro něj stal výzkum Pražského

hradu, jenž vedl od roku 1925 (*Denkstein 1946; Květ 1939-46; Nechvátal 1973; obr. 32*). Náhlá smrt mu však zabránila v publikaci kompletních výsledků tohoto životního výzkumu. To se stalo úkolem pro jeho spolupracovníka **Ivana Borkovského** (1897-1976) (*obr. 33*). Ke středověku přivedlo Borkovského studium slovanské keramiky.²⁵ Od roku 1925 zpracovával nálezy z výzkumu na Pražském hradě a o dva roky později se stal Guthovým asistentem. Po Guthově smrti toho o výzkumech na Hradě nevěděl nikdo tolik jako Borkovský. Bylo na něm, aby dosavadní výsledky vydal a pokračoval v dalších výzkumech (*obr. 34*). Historickému jádru Prahy se Borkovský věnoval až do své smrti a stal se tak jeho největším znalcem (*Filip 1967*).²⁶

V polovině 20. století měla historická archeologie stále mnohem blíže k dějinám umění a architektuře než k archeologii.²⁷ Bylo třeba, aby se do jejího čela postavila silná vůdčí osobnost se zkušenostmi s prací v terénu. Tou Ivan Borkovský bezpochyby byl. Roku 1954 se stal vedoucím historického oddělení Archeologického ústavu ČSAV a pod jeho vedením se z amatérské historické archeologie stal uznávaný obor – středověká archeologie (*Smetánka 1977, 219-220*).

---

²⁵ Borkovský obohatil archeologii o termín keramika „*pražského typu*“, jež poprvé použil ve své knize z roku 1940 *Staroslovanská keramika ve střední Evropě* (*Sklenář 2005, 84*).

²⁶ Mezi Borkovského nejznámější publikace týkající se výzkumů na Pražském hradě patří např. *O počátcích Pražského hradu a o nejstarším kostele v Praze* (Praha 1949) či *Svatojiřská bazilika a klášter na Pražském hradě* (Praha 1975).

²⁷ Když v roce 1892 došlo k dělení archeologického oddělení Národního muzea na oddělení prehistorické a historické archeologie. Kustodem oddělení historické archeologie se stal architekt a historik umění **Jan Koula** (1855-1919). To určilo následující vývoj tohoto oddělení. Koula sestavil expozici spíše starožitnicko-umělecky. Důraz kladl na umělecká řemesla, historické sklo, dlaždice apod. (*Sklenář 2014b, 115; Sklenář 2005, 311*).

4. VZNIK A VÝVOJ ARCHEOLOGIE V JIŽNÍCH ČECHÁCH (19. AŽ POLOVINA 20. STOLETÍ)

Počátky archeologie, ať už v celozemském či regionálním měřítku, mohou být rozděleny do různých etap dle předem stanovených kritérií. Pro tuto práci byl východiskem chronologický vývoj bádání od prvních písemně doložených nálezů přes zakládání sbírek a jejich ukládání do muzeí až po výzkumy první poloviny 20. století. To vše na území jižních Čech. Práce je primárně zaměřena na 19. a první polovinu 20. století. Jedná se o zhruba sto padesát let, během kterých v českých zemích došlo k řadě změn, včetně změn územních.²⁸ Použití dobových označení územních celků by proto bylo chaotické. Z toho důvodu se v předkládané studii pracuje s označeními územních celků odpovídajících současnému územnímu členění České republiky (2. 10. 2015 [http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Bytova-politika/Statistiky-Analyzy/Statistiky-z-oblasti-bytove-politiky/Vybrane-udaje-o-bydlen/Vybrane-udaje-o-bydleni-2004/9-Uzemni-cleneni-Ceske-republiky/Uzemnespravni-cleneni-Ceske-republiky-14-kraju-\(\)](http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Bytova-politika/Statistiky-Analyzy/Statistiky-z-oblasti-bytove-politiky/Vybrane-udaje-o-bydlen/Vybrane-udaje-o-bydleni-2004/9-Uzemni-cleneni-Ceske-republiky/Uzemnespravni-cleneni-Ceske-republiky-14-kraju-())).

4.1. Nálezy a sbírky do vzniku prvních muzeí

4.1.1. První nálezy zaznamenané v písemných pramenech

Archeologické památky byly dlouhá staletí nevědomě devastované prostými rolníky. K objevům keramických nádob, či kovových předmětů docházelo nejčastěji při podzimních polních pracích. Hospodáři orbou často zničili místo uložení nálezů a střepy roznesli po celém poli. Nepřikládajíc vyoraným kovovým předmětům velkou hodnotu, končily zpravidla v rukou obchodníků, kovářů či zámečníků. Mohly, v té době nazývané „*homolemi*“, srovnávali se zemí a měnili je na obhospodařovanou půdu a hradiště sloužila jako dobrý zdroj kamení (*Hraše 1862-63*, 230).²⁹

---

²⁸ V polovině 19. století byl vytvořen nový správní systém, ve kterém byly kraje nadřazeny okresním hejtmanstvím. Po první světové válce vznikly v pohraničí autonomní celky. Roku 1938 bylo území pohraničí odtrženo úplně a po roce 1945 se stav v podstatě vrátil do období před válkou (28. 10. 2015 https://cs.wikipedia.org/wiki/Historie_kraj%C5%AF_v_%C4%8Cesku).

²⁹ Více konkrétních doložených nálezů v publikaci Karla Sklenáře (1992).

Už středověký člověk si všímal příkopů a mohutných valů v krajině. Označení „*hradiště*“ se používalo již ve 14. století. Důkazem toho je Hradiště u Skočic zmiňované roku 1383 nebo název Hradiště u Písku doložený Antonínem Profousem do roku 1389 (*Fröhlich 1993a*, 99; *Profous 1947*, 753).

První informace o pravěkých předmětech nacházených na jihu Čech podal Václav Hájek z Libočan v Kronice české z 16. století: „*Člověk jeden chudý a sprostný pasa krávy na Křesné hoře, náhodou nalezl prut zlata tak tlustý u země jako prst prostřední u ruky člověčí*“ (*Hájek 1541*, 103). Otázkou zůstává, kde se ona Křesná hora nachází. Mohlo by se jednat o dnešní obec Křesanov nedaleko Vimperka. S jistotou to ale tvrdit nelze. Jasně hovoří záznam k roku 846, kdy si vladykové stěžovali svému knížeti, že namísto aby se vesničané věnovali orání polí, hledají pod zemí zlato a stříbro: „... *zvláště okolo Příbrami a Jílového, Písku a Sušice, ...*“ (*Hájek 1541*, 132). Jedná se tak o jeden z nejstarších písemných pramenů dokládající získávání zlata na Písecku.³⁰

Jak zachycuje dílo humanisty Bohuslava Balbína (1621-1688; obr. 35) *Miscellanea historica regni Bohemiae* z roku 1679, jižní Čechy byly bohaté také na stříbro: „*Přísečnice a Rudolfovo u (Českých) Budějovic měly též mnoho výsad a také jejich stříbro bylo známé*“ (*Balbín 1679*, 97). Další nerostnou surovinou nacházenou v jižních Čechách byl jantar. Kousky zkamenělé pryskyřice se, stejně jako duhovky často objevovaly na polích omyté deštěm nebo na královské cestě vedoucí z Českých Budějovic na Tábor (*Smolík 1878b*). Nálezy jantaru jsou doloženy také z Vimperska, kde se používal ke svícení.

Roku 1656 se začaly šířit pověry kolem podlouhlého kamene stojícího u lesa nedaleko strakonického hradu. Místní v kameni spatřovali podobu ženy a stále přetrvávající pověřivost z něj učinila poutní místo. Účel kamene není jasný. Mohlo se jednat o středověký milník, nebo památný kámen. Jedná se o ukázkový příklad toho, že přestože se v 17. století ve společnosti mluvilo o pokroku a vědě, prostí lidé stále věřili

---

³⁰ O nerostném bohatství města Písek psal také humanista Vít Traján Žatecký z Chotěřiny. Nicméně nejstarší zmínku o těžbě zlata v Písku obsahuje listina Jana Lucemburského z roku 1336 (*Kudrnáč 1971*, 53).

v magickou moc kamenů a zkamenělé ženy (*Fröhlich 1990*, 147-148; *Sklenář 1992*, 236).

Na konci 18. století vznikla významná topografická práce *Topographie des Königreichs Böhmen*, ve které se objevily i některé jihočeské lokality například hradiště u Katovic (*Sklenář 1992*, 93), Dobřejovic (*Sklenář 1992*, 47) či Raziberg u Boletic (*Sklenář 1992*, 25).

4.1.2. Soukromé sbírky starožitností

Postupně se objevovali lidé, kteří nalezené předměty shromažďovali a vytvářeli z nich sbírky. V jižních Čechách patřily mezi první sběratele šlechtické rody Buquoyů a Schwarzenberků. Jejich soukromé sbírky měly sloužit především jako doklad dalším generacím o starobylosti a bohatství rodu. Sbírký (zvláště ty šlechtické) zpravidla netvořily jen vlastní nálezy ale především zakoupené či vyměněné předměty. Sběratelství bylo proto dlouhou dobu výsadou majetné vrstvy obyvatel. Hrabě Jiří Jan Jindřich Buquoy (1781-1851) přeměnil dolní část hradu Rožmberk na rodové muzeum. Stejně tak i Schwarzenberkové se podíleli na záchraně mnoha památek. Velkým mecenášem umění byl kníže Adolf Josef Schwarzenberk (1832-1914). Ten postupně skupoval historické předměty a následně je ukládal do své sbírky na zámku v Českém Krumlově. Později její část věnoval nově vzniklému českobudějovickému muzeu a po druhé světové válce přešly některé předměty do vlastnictví muzea v Českém Krumlově (*Jelínek 2006*, 32-33).

První soukromé sbírky obsahovaly nejčastěji kovové předměty a mince. Ty byly nacházeny buď samostatně, nebo v podobě depotu. Mezi první doložený hromadný nález patřil depot dvaceti dvou stříbrných mincí objevený kolem roku 1792. Mince byly ukryty v první polovině 17. století v pařezu na zahradě ve vesnici Záboří nedaleko Vodňan (*Fröhlich 1997*, 222). Zhruba ve stejné době došlo k obdobnému nálezu grošů v Soběšicích u Písku (*Fröhlich 1997*, 196). Taktéž 19. století bylo bohaté na objevy mincovních depotů. Často k nim docházelo při práci na poli nebo během stavebních úprav ve městech. Příkladem je nález z roku 1844. Během setby na poli bylo v Měšicích vykopáno téměř tři sta grošů. Kolem roku 1600 byl ukryt depot stříbrných mincí

v jednom tábořském domě. K jeho objevu došlo v roce 1842 při bourání schodiště (Krajíc 2013, 105).³¹

Největším soukromým sběratelem první poloviny 19. století nepocházejícím ze šlechtického rodu byl **Josef Pachel** (1800-1853) (exkurz 1). Jako stavbyvedoucí působil mimo jiné na Tábořsku a Strakonicku, kde během výkopů nacházel mince, staré zbraně, keramiku nebo pozoroval znaky valů a opevnění. Ve čtyřicátých letech se věnoval také vlastním vykopávkám a vytvořil sbírku o více než dvou tisících předmětů. Mimo pravěké a středověké nálezy z Čech obsahovala také antické a egyptské starožitnosti. Národnímu muzeu se podařilo sbírku v roce 1850 odkoupit (Sklenář 2005, 420-421; Sklenář 2014b, 72-75).

4.1.3. Badatelská činnost

„... dlouho nikdo nevěděl, že skutečnou vlastní mohylových pohřebišť jsou jižní a jihozápadní Čechy; v tamních lesích odpočívaly téměř nedotčeny desítky a stovky mohyl, ušetřené zatím zájmu starožitníků a čekající na dobu rozsáhlejšího terénního výzkumu ...“

Sklenář 1974a, 156-157

Doba oněch „rozsáhlejších terénních výzkumů“, o kterých psal Karel Sklenář v knize Archeologie a pohanský věk, započala až ve čtyřicátých letech 19. století. Jedním z prvních „terénních archeologů“ na jihu Čech byl úředník milevského panství **Hynek Princ** (1786-1866) (exkurz 2). Ve čtyřicátých letech 19. století prokopával několik mohyl v povodí říčky Smutné na Bechyňsku. Jaké byly okolnosti výkopů, nebo kde nálezy skončily, však není známo (Fröhlich 1990, 37; Chvojka – Beneš – Fröhlich – Michálek 2011, 10).

Jedním z prvních průkopníků archeologie v někdejší Prácheňském kraji byl tamější hejtman **František Karel Miltner** (1797-1874) (exkurz 3; obr. 36). Roku 1858 se zasloužil o záchranu předmětů nalezených na poli u cesty z Hradiště u Písku do Putimi. V červnu toho roku rozebral zdejší rolník dva velké pahorky, jež mu překážely při práci

---

³¹ Další příklady mincovních depotů z území jižních Čech ve Fröhlich 1997 či Krajíc 2013.

na poli. Netušil, že se pustil do ničení časně laténských mohyl. Jedna z nich, dlouhá přes čtyřicet, široká dvacet a vysoká zhruba dva metry, ukrývala hrob ženy. Bohatá hrobová výbava signalizovala její významné postavení. Kromě šperků a jiných předmětů výbava obsahovala také etruskou zobákovitou konvici. Přestože se některé předměty ztratily, větší část nálezů skončila právě díky Miltnerovi v muzejních sbírkách Národního muzea v Praze či Uměleckohistorického muzea ve Vídni (*Fröhlich 1990, 76-77; Miltner 1863; Sedláček 1926, 164-165; Sklenář 1992, 72*). Ačkoliv byl F. K. Miltner vzděláním právník, již od mládí se věnoval historii, numismatice a také archeologii. Vždy, když se v jeho okolí objevila nějaká starožitnost, ochotně se nabídl ji odkoupit a následně ji zaslal Národnímu muzeu v Praze (v jižních Čechách v té době ještě žádné muzeum neexistovalo). Učinil tak i s nálezy z Rovné u Strakonice, kde byl v roce 1860 objeven kostrový hrob obložený kameny. Jak psaly dobové zprávy, kolem lebky ležely dva bronzové „věnce“. Jednalo se o tzv. turbany z velmi tenkého bronzového plechu zdobené bohatou a jemně rytou výzdobou (*Miltner 1863, 44*). Jeden turban poslal Národnímu muzeu F. K. Miltner a druhý se do Muzea dostal prostřednictvím **Augusta Česlava Ludikara** (1825-1892) (*Fröhlich 1990, 61-62; Miltner 1878, 355; Sklenář 1992, 219; exkurz 4; obr. 37*).

Ludikar byl, stejně jako Miltner, povoláním právník. Později se stal městským úředníkem ve Strakonici, kde se s vlasteneckým odhodláním pustil do průzkumů regionu. Mezi jeho první nálezy patřily dvě bronzové sekerky, o kterých se domníval, že se jedná o „*hořejší části z válečných praporců*“. Nálezy ihned zaslal Vocelovi, který ho v interpretaci opravil. Nejednalo se o části praporců, nýbrž předměty sloužily jako zbraně. To podnítilo v Ludikarovi zájem o archeologické památky a jejich hledání. Během pár měsíců od něj Muzeum obdrželo další sekerky. Do terénu často vyrážel s místním úředníkem a zapáleným sběratelem starožitností **Františkem Sudimírem Lamblem** (1819-1891) (*Sklenář 2007, 45-48; exkurz 5*). Jedním z cílů se jim stal vrchol Hradiště u Sousedovic, na kterém bylo v 6. století př. n. l. zbudováno hradiště. Ludikar s Lamblem v jeho blízkosti lokalizovali kameny, jež vzbudily pozornost až v Praze: „... *přes tyto trudné časy objeveny byly v Čechách památky starožitné, ježto důležitostí a vzácností nad jiné z nejstarších dob pocházející vynikají. P. předseda zmínil se především o překvapujícím nálezů kamenných předhistorických pomníků v okolí Strakonického objevených a podobných nápadně těm, které ve Francii nebo Anglii dosti*

hojně se vyskytující, „dolmeny“ a „cromlechy“ slovou. Až posud mělo se za to, že se v Čechách takové památky nenalézají. O památkách těch podal p. Ludikar, okresní sekretář v Strakonících, zprávu, ...“ (Schůze 1868, 232). Následovaly průzkumy dalších „megalitických staveb“, hradišť a mohyl (Sklenář 2007, 54-62). V souvislosti s počátky archeologie na Strakonicku se dnes nejčastěji hovoří o Bedřichu Dubském a jméno Augusta Česlava Ludikara upadlo téměř v zapomnění. Nicméně to byl právě Ludikar, kdo se zasloužil o probuzení zájmu o archeologii v tomto regionu.

První čistě archeologická výstava v Čechách se konala roku 1866 v Českých Budějovicích. Několik let před vznikem tamějšího muzea. Ve dnech 28. října až 3. listopadu 1866 mohli návštěvníci českobudějovické radnice zhlédnout nálezy z mohyl v Plavu u Českých Budějovic. Na tuto lokalitu upozornil v roce 1865 českobudějovický obchodník **František Stulík** (1818-1890) (exkurz 6, obr. 38). V dopise adresovaném Národnímu muzeu stručně popsal stav pohřebiště a text doplnil o poměrně přesný plánek. Jednalo se o dvacet devět mohyl o výšce až čtyř metrů (Sklenář 1983, 2-3). Stulík si uvědomoval svou neobornost, a proto žádal o přítomnost někoho kvalifikovaného: „Nejdůležitější by ale bylo, kdyby některý pan archeolog, který již odvíráni takových hrobů řídil a vůbec v této věci znalý jest, se přijel na to podívat ...“ (Sklenář 1983, 16). Než se tak stalo, začal s výzkumem sám a během měsíce prokopal zhruba deset mohyl.³² Pravděpodobně jako první v Čechách se Stulík pokusil o vyzvednutí archeologického materiálu in situ (Fröhlich 1990, 35). Na konci léta 1866 se k výzkumu připojil **Jan Karel Hraše** (1840-1907) (exkurz 7, obr. 39). Zkušenosti s průzkumem mohyl získal na Bechyňsku, odkud pocházel. Přestože se po studiích usadil ve východních Čechách, kde působil jako učitel, často a rád se vracel do rodného kraje. Během procházek po okolí si všiml vyvýšených míst v krajině, které, vybaven znalostmi z pražských studií, interpretoval jako mohyly. Výzkum v Plavu byl jeho první rozsáhlejší terénní akcí zastřešenou Národním muzeem. Právě na Hrašeho doporučení byly plavské nálezy před převozem do Prahy vystaveny na českobudějovické radnici. „Dnes ráno (18. listopadu 1866) odplouly koráby, který 4 bedny plavským starožitnostma do Prahy vezou ...“, informoval Stulík Archeologický sbor (Sklenář 1983, 19). Část mohyl Hraše časově zařadil do doby bronzové a část do doby železné

---

³² Svědčí to o Stulíkově pečlivosti. V době plavského výzkumu nebylo neobvyklé prokopat několik mohyl za den (Sklenář 1983, 4).

(Hraše – Stulík 1868, 306; Sklenář 1992, 167-168). Avšak v jaké míře se podílel na výzkumu samotném, není zcela jasné (Stulík 1881, 63-64).

Významnější byla Hrašeho badatelská činnost v povodí říčky Smutné (Rataje, Radětice, Sepekov, Srlín, Staré Sedlo, Hánov, Senožaty a další) (Michálek 1976, 94-95; obr. 40). Popis prvních mohyl s plánkem a mapkou publikoval již roku 1863 (Hraše 1862-63) a této oblasti se systematicky věnoval až do devadesátých let 19. století. Archeologie mu byla skutečným koníčkem a věnoval jí veškerý volný čas. O tom svědčí i úvodní slova jeho článku v jednom z čísel Památek archeologických: „Prázdnin r. 1870 použil jsem k systematickému ohledání a prozkoumání pohanských hrobů v kraji Tábořském ...“ (Hraše 1871, 129). Do dějin jihočeské archeologie se zapsal prvními odbornými výzkumy mohylových pohřebišť a jejich jedinečnou kresebnou dokumentací (Michálek 1976, 95; obr. 41).

4.2. Zakládání spolků a muzeí - institucionální zázemí prvních badatelů

Hlavním rozdílem mezi soukromou sbírkou a muzeem byl ten, že muzeum nemělo památky jen shromažďovat, ale především o ně pečovat a jejich prostřednictvím vzdělávat společnost. Ke konci 19. století vzniklo v českých zemích více než osmdesát muzeí (Pubal 1964, 210). Hlavním impulsem této „muzejní revoluce“ byly přípravy na Jubilejní zemskou výstavu v Praze roku 1891 a následně Národopisnou výstavu československou v roce 1895 (Kořalka 1978, 11-12). V Čechách, na Moravě i ve Slezsku se začaly shromažďovat regionální památky s účelem vytvořit pro tyto výstavy co největší sbírku národopisných předmětů. Sběr materiálu doprovázely výstavy v menších městech, od kterých byl už jen krok k otevření vlastních muzeí. Obecně bývala přijímána zásada, že tím, čím je Národní muzeum pro zemi, má být regionální muzeum pro danou oblast (Špét 1972, 87).

4.2.1. Českobudějovicko

Prvním městským muzeem na jihu Čech bylo muzeum v Českých Budějovicích (obr. 42). Shromážděné průmyslové, hospodářské, přírodovědné a historické předměty mohla

veřejnost poprvé spatřit na jaře 1877 v domě vedle radnice na náměstí Přemysla Otakara II. Vzhledem k industriálnímu charakteru města se nejrychleji rozvíjela průmyslová část muzea. Oproti tomu přírodovědnému a historickému oddělení se nepřikládal velký význam. Důsledkem bylo jejich nedostatečné financování a závislost na donátorech (*Kopáčová 1999*, 30-31; *Petráš 2003*, 3-5; *Schneider 1977*, 1). Historické oddělení sestávalo převážně z darovaných starých knih, listin, mučidel, zbraní a obrazů.

Lidé měli stále v paměti úspěšnou výstavu z roku 1866. Muzeum proto požádalo Františka Stulíka, zda by nepřispěl svými nálezy k vytvoření muzejní archeologické sbírky (*Sklenář 1983*, 10). Stulík souhlasil a v roce 1878 se vrátil do Plavu, kde zůstalo stále dost neprokopaných mohyl. Jejich průzkumem získal velké množství materiálu pro českobudějovické muzeum (*Chvojka – Zavřel 2003*, 95).

Mohyly v Plavu se staly roku 1893 cílem kustoda českobudějovického muzea **Adolfa Lindnera** (1827-1906) (exkurz 8; *Fröhlich 1990*, 35; *Sklenář 2005*, 345), jež měl s výzkumem mohyl bohaté zkušenosti. Mezi lety 1887 a 1904 zkoumal mohyly u Ostrolovského Újezdu, Čertyně, Vidova, Doubravy, Čakova a Lipí (*Chvojka – Zavřel 2003*, 96; 25. 9. 2015 http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_arcvy_z.xml).

Jedním z mnoha donátorů českobudějovického muzea byl řídící učitel z Albrechtic nad Vltavou **Tomáš Porod** (?-?) (exkurz 9). Roku 1890 věnoval muzeu nálezy z mohylového pohřebiště v Albrechticích. Na louce nad vesnicí se na konci 19. století nacházelo patnáct mohyl ze střední doby bronzové a doby halštatské ukrývající bronzové náramky, nákrčník, nánožník, nože, šipky a mnoho dalších předmětů. Jako tomu bylo i jinde, albrechtické mohyly se staly dobrým zdrojem kamení. Po jejich kompletním rozebrání v polovině 20. století byla louka, na které původně stály, přeměněna na ornou půdu (*Fröhlich 1997*, 6-7; *Sklenář 2005*, 456; *Zeman 2013*).

4.2.2. Tábořsko

Rok po ustanovení muzea v Českých Budějovicích vzniklo další jihočeské muzeum. Založení tábořského muzea předcházelo vybudování sbírky starožitností na místním reálném gymnáziu. Jejím základem se stal dar městské rady v podobě drátěné košile a

pěti kos z 15. století. Úkolem školy bylo památky rozmnožit a následně z nich vytvořit reprezentativní sbírku (*Kořalka 1978, 42-43*). „*Letos (roku 1865) byla rozmnožena (archeologická sbírka) pěti podkovami z bojiště Nýřského, podkovou s tržišť u Křeče, podkovou neobyčejné velikosti, nalezenou pod hradem Hradištěm v Táboře u samé Lužnice; ostruhou a udidlem, nalezeným ve stromu u Pacova; starobylým klíčem; 8 popelnicemi, mezi nimiž jest jedna zvláště krásné práce*“ (*Archeologická 1865*). Ve stejném čísle Památek archeologických byla otištěna zpráva o vzniku archeologicko-historického spolku v Táboře (*Archeologicko-historický 1865*). Avšak tábořský tisk podobnou informaci nikdy nepublikoval a zakládání spolku se ani nechystalo. František Zoubek (1832-1890), redaktor Památek archeologických, se zmiňovanou zprávou pravděpodobně snažil pobídnout tábořskou inteligenci k větší aktivitě v záležitosti vyhledávání a ochrany památek. Pokud by byl spolek v Táboře opravdu založen, jednalo by se o třetí archeologicko-historické sdružení v Čechách (prvním byla Muzejní společnost Jičínského kraje a druhým Včela Čáslavská). K jeho vzniku však nedošlo. O několik let později ho zčásti nahradil Klub přátel věd a umění ustanovený roku 1875. Hlavními cíli klubu bylo vzbudit v lidech zájem o vědu a umění formou přednáškových večerů. Na přednášky brzy navázaly exkurze do blízkého okolí, založení městské knihovny a nakonec zřízení městského muzea (*Kořalka 1978, 46-47, 55-60*).

Datum 6. prosince 1878 je považováno za oficiální den vzniku tábořského muzea (obr. 43). Město založení muzea schválilo, avšak finančně nepodpořilo, tudíž bylo v prvních letech odkázáno samo na sebe a na štědrost společnosti. Darem se do muzea dostal např. velký kovový prsten z Kozího hrádku, čepel meče, hliněné kachle nebo dvě kamenné válečné koule nalezené nedaleko hradu Kotnova (*Kořalka 1978, 61, 79-81*). Vzhledem k historickému významu města tvořila historicko-archeologická sbírka nejdůležitější část muzea. Velkým dílem se o to zasloužil zejména učitel a první ředitel muzea **Martin Kolář** (1836-1898) (*Ježek 1953; exkurz 10; obr. 44*). Do styku s památkami přicházel již jako správce školní archeologické sbírky. V šedesátých letech se věnoval nálezům v Táboře a jeho okolí a v sedmdesátých letech rozšířil badatelský zájem na svůj rodný kraj – Plzeňsko (Štítary, Starý Plzenec) (*Kolář 1870b; Kořalka 1978, 22-23; Sklenář 2005, 298*). V roce 1896 vedl pod záštitou muzea výzkum mohylového pohřebiště z mladší doby bronzové v lese Hájk u Drhovic (*Fröhlich 1990, 49-50; Kolář 1898, 87-90*). Kolář často přispíval do časopisů regionální povahy, jako byl Tábor a Český jih.

Nicméně jeho články se pravidelně objevovaly i na stránkách celozemského vysoce odborného periodika Památek archeologických (*Kořalka 1978, 23*).

Na tábořském gymnáziu vyučoval i **August Sedláček** (1843-1926) (exkurz 20; obr. 45). Přestože je jeho jméno dnes spojováno především s oborem historie, zajímal se také o archeologické památky. Společně s kolegou Karlem Thirem³³ se roku 1894 pokusil o uspořádání prvního archeologického výzkumu v Táboře. Vedly je k tomu nálezy fragmentů pozdně gotických a renesančních kachlů objevených během úprav Holečkových sadů. Městská rada se k žádosti obou profesorů o prozkoumání naleziště postavila zamítavě a tím zmařila uskutečnění prvního odborného výzkumu na území Tábora (*Tecl 1994, 207-208*).

Martin Kolář probudil svou přednáškou O někdejším Sezimově Ústí zájem o archeologii v jednom mladém učiteli. Tím byl **Josef Švehla** (exkurz 11; obr. 46). Kolář se mu stal vzorem a později ho dokonce nazýval svým učitelem. Po oné přednášce roku 1894 začal Švehla vyhledávat a shromažďovat starožitnosti, které se později staly součástí tábořského muzea pod názvem Švehlova sbírka (*Lískovec 1931, 6*). S výzkumem „*Českých Pompejí*“, jak město nazýval, začal téměř okamžitě. Tam, kde nestály žádné budovy, postupně odkrýval doklady zaniklého středověkého města.³⁴ Kromě několika desítek staveb uvnitř města doložil stavby také na předměstí, za potokem k jihu patnáct a k severu osm (*Cikhart 1931, 2*). Jednalo se tak o do té doby největší výzkum středověkého předměstí u nás (*Krajíc 2012*). Tři desetiletí svého života věnoval Švehla místu, kde kázal Mistr Jan Hus – Kozímu hrádku. O jeho existenci napovídal jen pahorek v lesích, kterému obyvatelé okolních vesnic nevěnovali větší

---

³³ Karel Thir (1856-1931) působil v Táboře jako pedagog a zejména regionální historik. Svůj první archeologický nález učinil již jako třináctiletý chlapec v roce 1869. Během kopání základů sklepů tábořského pivovaru byla objevena bronzová plastika kančíka. Na místě pivovaru stával dříve hrad pánů ze Sezimova Ústí a ještě předtím se v těch místech snad nacházelo keltské oppidum. Tomu by nasvědčoval i nález kančíka, typického keltského symbolu (*Fröhlich 1990, 89-90; Kolář 1877, 818*). Autorství nálezů Karla Thira není ovšem stoprocentní. Dalším možným nálezcem mohl být tábořský student Karel Zard (*Tecl 1996, 2,6*).

³⁴ Město založené v polovině 13. století rodem Vítkovců se stalo v roce 1420 nakrátko střediskem husitů. Odsud se vydali na tábořskou ostrožnu, kde si založili novou husitskou obec. Život v Sezimově Ústí ukončili záměrným požárem v březnu 1420. Město bylo znovu osídleno a od základů vybudováno až v 19. století (*Krajíc 2012*).

pozornost. Až Josef Švehla začal roku 1899 se systematickým odkrýváním středověkého zdiva ukrytého v pahorku. Uvědomoval si, že odkryté zdi nevydrží dlouho, a proto je třeba je zakonzervovat a uchovat pro další generace. Následné práce se řídily pokyny Státního památkového ústavu a v roce 1929 byla zřícenina zpřístupněna veřejnosti (Lískovec 1931, 10). Švehla byl také přítomen prvnímu rozsáhlejšímu terénnímu výzkumu v centru Tábora. V roce 1932 provedl odkryv náhodně vybraných částí náměstí. Přes odborný přístup k práci jsou z jeho dokumentace patrné znaky amatérství – až příliš stručný popis odkryvu a pouze pár fotografií a skic od ruky (Krajíc 2013, 132-134). Přesto může být dnes právem nazýván „otcem středověké archeologie“. Kromě středověkých výzkumů se Švehla věnoval i pravěkým lokalitám. V roce 1897 navázal na dřívější výzkum vedený Martinem Kolářem v lese Hájků u Drhovic, kde Švehla prozkoumal devět mladobronzových mohyl (Fröhlich 1990, 49; Švehla 1899). Od tábořského muzea získal povolení k výzkumu halštatské mohyly u Skalice na Soběslavsku (Švehla 1904; obr. 47) a roku 1905 odhalil halštatské pohřebiště u Rybovy Lhoty (Fröhlich 1990, 62-64, 72-73). Švehla se neomezoval jen na Tábořsko. Podvkrát se vypravil na Písecko prozkoumat vrch Burkovák u Nemějic. Záměrem těchto cest bylo prokázat, že se jedná o legendární horu Tábor. Roku 1919 byly nalezeny pouze pravěké střepy, avšak o šest let později zde Švehla s Františkem Lískovcem objevili hliněné korálky, ozubená kolečka, plastiky a další předměty. Nálezy byly datovány do mladší doby halštatské. Dodnes není jasné, jaký měly účel. Mohlo se jednat například o kultovní předměty či hračky. (Fröhlich 1990; 58-60; Fröhlich 1997, 96-97; Menšík – Menšík 2011, 54).

4.2.3. Jindřichohradecko

Jindřichohradecké muzeum je dle přehledu muzeí Josefa Beneše třicátým šestým nejstarším muzeem u nás (Beneš 1962). Přestože se o založení muzea rozhodlo již v roce 1882, první expozice umístěná v prostorách soukromého archivu hraběte Černína na zámku v Jindřichově Hradci byla návštěvníkům zpřístupněna až v roce 1884 (24. 9. 2015 <http://www.mjh.cz/o-muzeu>; obr. 48). Původní záměr zřídit muzeum s přírodopisným, archeologickým a průmyslovým oddělením nedošel naplnění. Dary, které muzeum obdrželo, tvořily předměty převážně starožitnické povahy a na pořizování exponátů přírodopisného a průmyslového charakteru nemělo muzeum dostatek prostředků (Fürbach 2002, 5-6). Muzeum se díky aktivní činnosti Anny

Skálové (1896-1967) a Josefa Mikla (1902-1968) věnovalo zejména národopisnému oddělení. Přesto je jindřichohradecké muzeum spjato se jménem významného archeologa **Jindřicha Richlého** (1839-1907) (exkurz 12; obr. 49).

Richlý se jako válečný hrdina z bitvy u Solferina usadil v Jindřichově Hradci, kde se pravděpodobně pod vlivem svého strýce Morice Lüssnera³⁵ začal věnovat archeologickým průzkumům (*Sklenář 2005*, 477-478). Zpočátku se zabýval výzkumy ve městě a okolí, avšak jeho badatelský zájem brzy překročil hranice regionu.³⁶ V roce 1880 se s najatými dělníky vydal za město Soběslav. Jejich cílem bylo slovanské hradiště na ostrožně řeky Lužnice. Během výzkumu mohutných valů si Richlý povšiml hojného výskytu škváry a záhy nato objevil dutinu, kterou interpretoval jako pec na tavení železné rudy: „*Železo nevyrábělo se zde, soudíce z ohromného množství škvárů, pouze pro domácí potřebu, nýbrž pro znamenitý, dobře zavedený obchod*“ (*Richlý 1882b*, 227). Nejčastěji je však Richlý zmiňován v souvislosti se záchranou bronzových sekeromlatů. Už od roku 1882 zkoumal mohylové pohřebiště u Křtěnova, čítající kolem dvou set mohyl.³⁷ Prokopáním devíti z nich objevil bronzové náramky, dýky, hliněné nádoby a další předměty. Křtěnov se stal slavným až díky nálezům z roku 1884. Při podzimní orbě se „*znenadání vyvalilo asi sedm předmětů*“. Jednalo se o šest honosných bronzových sekeromlatů a jednu sekyrku. Záhy na to se o zvláštních předmětech dozvěděl Jindřich Richlý. Ten místo nálezů prokopával, ale nic dalšího v zemi nenašel. Pozdější nálezy podobných sekeromlatů se žlábkovanou tulejí získaly označení „*křtěnovský typ*“ (*Fröhlich 1990*, 40-41; *Richlý 1885-86*; 1. 10. 2015 <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e0280069d70>). Nebylo to naposledy, co se Richlý setkal s hromadným nálezem. Na podzim roku 1901 se mlynář Šebor rozhodl srovnat pahrbky na poli u Jaroslavice na Českobudějovicku a přitom objevil rozličné bronzové předměty se zlatým kroužkem.

---

³⁵ Moric Lüssner (1813-1891) působil jako amatérský archeolog ve středních a východních Čechách (*Sklenář 2005*, 477-478). Zasáhl taktéž do archeologie na jihu Čech. Zabýval se hradištěm na místě pozdějšího středověkého hradu Zvíkov a jeho nejbližším okolím. Pozornost věnoval i bronzovému depotu nalezenému u Zbonína (*Lüssner 1881*, 588).

³⁶ Podrobné informace o výzkumech Richlého na Jindřichohradecku obsahuje článek *Richlý 1879a*.

³⁷ V létě roku 1930 zde prováděla výzkum expedice z Harvardské univerzity vedená nymburským rodákem Vladimírem Jaroslavem Fewkesem (1901-1941). Během tohoto letního cvičení bylo odborně prozkoumáno pět mohyl (*Fröhlich 1990*, 39; *Sklenář 2005*, 163).

V jednom z „*hrbů*“, jak označuje mohyly Richlý, se nacházelo dvacet pět bronzových hřiven a o několik metrů dál šperky a jiné kovové předměty. Richlý usoudil, že se původně jednalo o jeden celek rozrušený během kopání. Význam těchto hromadných nálezů a především pak hřiven, které označoval jako „*nákrčníky*“ nebo „*obojky*“, se mu staly předmětem bádání. Richlý si všiml, že na první pohled stejné kruhy se odlišovaly průměrem a každý byl odlit z jiného kadlubu. Byl toho názoru, že se jednalo o častý obchodní artikl a od toho odvíjel teorie o pravěkých dálkových stezkách (*Fröhlich 1990, 27-28; Richlý 1903*). Své poznatky o nálezech z doby bronzové publikoval roku 1894 (*Richlý 1894*). Jednalo se o vůbec první odbornou publikaci věnující se době bronzové v Čechách.

4.2.4. Písecko

Ne náhodou se Písku přezdívá Jihočeské Athény. Už v polovině 19. století bylo toto královské město významným kulturním centrem s vysokým počtem škol zajišťujících přítomnost studentů a hlavně profesorů ve městě. Bohatě zastoupená inteligence si uvědomovala důležitost odkazů naší minulosti a potřebu prezentovat je veřejnosti. S rostoucím zájmem o památky dějin národa přibývalo těch, kteří se vydávali hledat je do terénu. Výsledkem byly mnozíci se nálezy, jež často končily v Národním muzeu nebo Uměleckohistorickém muzeu ve Vídni. Potřebu založit instituci, která by shromažďovala archeologické nálezy z regionu, zdůrazňoval Eduard Grégr (1827-1907) už roku 1860. Uplynulo dvacet čtyři let, než došlo k vyslyšení jeho výzev a přistoupilo se k založení muzea (obr. 50). Záhy nato se dostavilo šestnáct osob s více než stem předmětů (*Fröhlich 2004, 37*). Lidé se buď zbavovali starých věcí z půd, nebo k předmětům přišli díky své práci (např. obchodník se železem). Mezi donátory byl uváděn také lékárník, právník či městští úředníci. Doprava darů do muzea byla občas poněkud netradiční. Roku 1884 August Česlav Ludikar, pobývajícím v té době ve Strakonících, poslal po řece Otavě bedničku s nálezy z hradišť u Katovic a Sousedovic (*Jirsová 2008, 69-70*).

Kuratorium muzea tvořili zpravidla profesori místních škol. Prvním ředitelem byl zvolen Ludvík Pompe. Ten měl na starosti především mineralogickou, prehistorickou a numismatickou sbírku. První archeologický výzkum pod záštitou muzea se odehrál roku

1885 v Albrechticích nad Vltavou. Svědčí o něm dopis určený místnímu řídícímu učiteli. Jednalo se o žádost, aby řídící učitel 12. září 1885 očekával členy píseckého kuratoria a při ruce měl čtyři nádeníky na kopání mohyl (*Jirsová 2008*, 61).

4.2.5. Strakonicko

Kulturní život ve Strakonících se začal rozvíjet o něco později než v Písku. Přestože se snahy o založení spolku zabývající se sběrem starožitností objevovaly už v roce 1866³⁸, Muzejní společnost ve Strakonících byla založena až v roce 1894. Muzeum se s některými nedostatky³⁹ podařilo otevřít teprve 13. června 1897. Od smrti A. Č. Ludikara chyběla na Strakonicku osobnost, jež by navázala na jeho archeologické průzkumy a kladla důraz na vytvoření archeologické sbírky v muzeu. Namísto toho expozici tvořily zejména ukázky místní lidové řemeslné výroby a památky po významných rodácích Strakonicka. Archeologicko-historické oddělení tvořily z velké části nálezy učiněné při úpravách toku řeky Vltavy či dary rolníků, kteří během práce na polích nacházeli keramické střepy, mince nebo dokonce bronzové šperky (*Jirsová 2008*, 15, 18-19, 72, 80-81). Muzeum ve své první fázi existence nemělo dlouhého trvání. Roku 1899 se muzejní spolek rozpadl a sbírky připadly městu nebo byly navraceny původním majitelům. K obnovení muzea došlo až roku 1923 (*Špecián 1994*, 19-20; obr. 51). Toho času už na Strakonicku dominovala osobnost Bedřicha Dubského, který založil specializovanou archeologickou podsbírku muzea (27. 9. 2015 <http://www.muzeum-st.cz/cs/muzeum/o-muzeu/sbirky/archeologie/>; obr. 52).

---

³⁸ Z dopisu A. Č. Ludikara adresovanému J. E. Vocelovi ze dne 9. června 1866: „*Jest zde v Strakonících několik horlivějších vlastenců ... Ten (František Lambl) mě vyzval k zařzení jakés malé jednoty starožitnické k tomu účelu, aby pátráním a sbíráním starožitností se zaměstnávala*“ (*Sklenář 2007*, 47). Další zmínky o spolku se však neobjevily.

³⁹ Prostory muzea (dvě „světnice“ Spolkového domu ve Strakonících) byly už v době jeho otevření nevyhovující. Vystavované předměty nedoprovázely informační popisky. Dále chybělo rozřídění předmětů dle oddělení, pod které spadaly. Vše bylo natěsnané na sobě a běžnému návštěvníkovi nemohlo být úplně jasné, co přesně v muzeu zhlédl (*Jirsová 2008*, 79).

4.2.6. Prachaticko

Město Prachaticice leží v nádherné krajině podhůří Šumavy pyšníci se bohatou minulostí. Již od středověku mělo město spíše německý charakter a zůstalo tomu tak až do poloviny 20. století.⁴⁰ Převaha německého obyvatelstva se projevila i při zakládání kulturních a sportovních spolků (*Starý 1994*, 14).⁴¹ Důkazem toho byla německá národnost třiceti z celkového počtu jednatřiceti členů Muzejního spolku oficiálně ustanoveného v lednu 1904.

Z iniciativy tehdejšího starosty Johanna Zdiarského (1849-1907) započaly v roce 1903 přípravy k založení městského muzea (*Škopková 2004*, 6). Hlavním důvodem nebyl vznešený záměr chránit památky, jako tomu bylo u jiných měst. Prachatické muzeum vzniklo v první řadě z praktických důvodů. Během stěhování městského úřadu do nové budovy radnice se naskytla otázka, kam umístit starý nábytek a hlavně městský archiv. Historická hodnota starých dokumentů byla zřejmá. Začalo se proto s jejich evidencí. Stejně tak i starý nábytek a další starožitnosti z původní budovy radnice byly zaneseny do inventárního katalogu se záměrem rozšiřovat ho o další přírůstková čísla. Postupně se tak vytvářely základy muzejní sbírky. Otevření muzea proběhlo 21. července 1904. Vystavené předměty umístěné v jedné z místností nové radnice (obr. 53) přišli toho dne zhlédnout čtyři lidé (*Starý 1994*, 14-15).

4.2.7. Českokrumlovsko

Českokrumlovsko bylo na konci 19. a na počátku 20. století nejméně probádaným regionem jižních Čech. Důvodem mohla být geografická izolovanost a nedostatečný zájem tamější inteligence o starožitnosti. Důležitým činitelem byly v neposlední řadě vyhrocené vztahy mezi německými obyvateli a českou menšinou ve druhé polovině 19. století (*Jelínek 2006*, 33). Zatímco ve většině měst se projevovaly snahy o založení starožitnických spolků a muzeí od šedesátých let 19. století, v Českém Krumlově se podobná myšlenka objevila až v roce 1891. Výbor, který měl na starosti ustanovení muzea, se sešel již v následujícím roce. Přípravy se však protáhly na dvacet pět let.

---

⁴⁰ Teprve roku 1935 byl zvolen první český starosta. Na národnostní situaci to však nic neměnilo (*Starý 1994*, 14). Mimoto se roku 1938 město stalo sudetským a připadalo tak Německu.

⁴¹ Např. Schulverein (1881), Turnverein (1888) či Deutscher Böhmerwaldbund (1884) (*Starý 1994*, 14).

Muzeum bylo otevřeno až 1. dubna 1916 (obr. 54). Ani pak se však kvůli své nejisté existenci nestalo centrem badatelské činnosti v regionu (Kubíková 1980, 274-275). Až do dvacátých let 20. století docházelo na Českokrumlovsku pouze k náhodným nálezům bez většího systematického zájmu o archeologické památky (25. 9. 2015 http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_arcvyz.xml).

4. 3. Další badatelé působící v jižních Čechách na konci 19. století

K archeologickému poznání jižních Čech nepřispívali jen domácí badatelé. Příkladem byl moravský učitel přírodních věd **František Faktor** (1861-1911) (exkurz 13). O prázdninách roku 1882 zjistil polohu zaniklé osady Slávnice na Vltavotýnsku (Faktor 1896) a během svého pobytu na Písecku zachytil s pomocí písemných pramenů valové opevnění nedaleko obce Brloh (Faktor 1895; Sklenář 1992, 27).

Jižní Čechy proslavil na poli paleontologie, geologie a archeologie zdíkovský rodák **Jan Nepomuk Woldřich** (1834-1906) (exkurz 14; obr. 55). Ačkoli již od studijních let pobýval mimo jižní Čechy, často a rád se vracel do svého rodného kraje. Mezi lety 1874 a 1899 zkoumal pravěké a raně středověké doklady osídlení v jižních Čechách. S pár dělníky prokopával slovanské mohyly u Veselí nad Lužnicí, Netolic, Hluboké nad Vltavou, Želče nebo Rybovy Lhoty. U Rybovy Lhoty našel raně středověké střepy společně s keramickými zlomky staršího původu. Ty datoval do doby železné. Do literatury uvedl mimo jiné hradiště Baba u Hluboké z doby bronzové. Tyto a mnohé další výzkumy publikoval především v němčině (Woldřich 1883-1893). Jako první provedl v roce 1895 výzkum hradiště Svákov u Soběslavi (obr. 56). Zbudování hradiště přisoudil Slovanům, avšak do 5. století, kdy na našem území byli stále Germáni (Woldřich 1897b). Dalšího omylu se dopustil v Netolicích, kde se domníval, že zkoumá slovanské pohřebiště a přitom se jednalo o hradiště (Woldřich 1882). Výsledky výzkumů doprovázel precizními kresbami a plánky, jež jsou dodnes nedocenitelnou pomůckou archeologů. V roce 1897 vysvětlil skutečný původ kamenů, které například Ludíkar považoval za megalitické stavby (Ludíkar 1868) nebo Richlý za obětní kameny (Richlý 1879b; obr. 57): „... řada balvanů ... jest přirozenou řadou zvětralých balvanů žulových ...“, „Ač geologicky zajímavé, jsou tyto zjevy přírodní kulturně úplně bezvýznamné“ (Woldřich 1897a, 170, 175). Avšak nijak tyto mylné úsudky badatelů

nepranýřoval. Na rozdíl od něj nebyli přírodovědně vzděláni a k interpretaci zvláštních uskupení kamenů používali omezené archeologické znalosti.

Roku 1885 přednášel Woldřich ve Volyni o době ledové v jižních Čechách. Mezi posluchači byl tehdy jedenáctiletý **Jan Vratislav Želízko** (1874-1938) (exkurz 15; obr. 58). Možná právě tato přednáška v Želízkovi vzbudila zájem o přírodní vědy a prehistorii. Již od počátku devadesátých let jezdil po okolí a shromažďoval materiál pro Jubilejní a Národopisnou výstavu. Po navázání kontaktů s Woldřichem se mu povedlo odejít na geologický ústav a přírodovědecké muzeum ve Vídni. Poté, co se stal tamějším zaměstnancem, byl často vysílán na sběry zkamenělin a hornin především do středních a jižních Čech. V jižních Čechách se pohyboval zejména na Strakonicku, kde se věnoval výzkumům hradišť (např. Hradec u Němčtic, Větec u Lčovic, Libětice) (*Kočárek – Trdlička*, 5-10; *Pavlíček 2007*, 207; *Sklenář 2005*, 659-660).

V rámci shromažďování materiálu pro prehistorickou sbírku Národního muzea zavítal **Josef Ladislav Píč** (exkurz 16; obr. 22) také do jižních Čech. Mezi lety 1888 a 1910 prozkoumal kolem sto čtyřiceti mohyl (např. Plav, Nemějice, Řepeč, Sepekov, Malšice, Dražičky či Dobronice) a hradiště ve Vrcovicích (*Fröhlich 1993b*, 282; obr. 59). Jihočeským mohylám se věnovali také Píčovi spolupracovníci **Václav Landa** (1856-1922) (exkurz 17) či **Václav Požarecký** (?-1892) (exkurz 18; *Chvojka – Beneš – Fröhlich 2011*, 11). Výzkumy mohyl na Bechyňsku se už od sedmdesátých let 19. století zabýval profesor bechyňské keramické školy **Antonín Haškovec** (1858-1921) (exkurz 19). Roku 1878 zkoumal mladobronzový mohylník u Nuzic. V devadesátých letech 19. století se zaměřil na Píčem prosazovanou fotografickou dokumentaci terénních situací (*Sklenář 2005*, 206; *Sklenář 2013b*, 68).

4.4. Rozvoj archeologického bádání v první polovině 20. století

Po smrti Ludvíka Pompe roku 1900 byl dosazen na post ředitele píseckého muzea tábořský učitel **August Sedláček**. Projevil se zde především jako archivář. Zpracoval městský archiv a zavedl zapisování předmětů do přírůstkové knihy (*Fröhlich 2004*, 39; *Prášek 2004*, 327). Přesto občas vyrážel za archeologickými památkami do terénu. Sám se dokonce podílel na objevu depotu v nedaleké obci Smrkovice. Tamější chlupci na

počátku roku 1907 shrabovali v obecním lese chvoji na topení. Jeden z nich přitom objevil bronzovou sekyrku, kterou doprovázely další předměty. Chlapci objev ohlásili a brzy nato se na místo nálezu přijel podívat August Sedláček (*Fröhlich 1990*, 47-48, *Fröhlich 1997*, 194). „*Já jsem sám ještě kopal na témž místě a našel ještě pěkný bronzový palstáv (sekyrku). ... Nalezené věci ve Smrkovském lese připomínaly mi domněnku, že nějaký dodavatel si tu ty věci schoval a pak že již k tomu nepřišel, aby si je vyzdvihl*“ (*Sedláček 1926*, 165). Téhož roku Sedláček doprovázel Josefa Ladislava Píče na vrcovické hradiště, kde zdejší hospodáři narazili při těžbě kamení na bronzové předměty. Sedláček s Píčem následně usoudili, že se jednalo o hradiště slovanské (*Fröhlich 1990*, 32). Teprve pozdější výzkumy ukázaly, že původ hradiště sahá až do střední doby bronzové.⁴² Archeologii Sedláček neopustil ani v pozdějších letech, právě naopak. Společně s **Augustem Krejčím** (1856-1925) (exkurz 21) provedl v letech 1923-24 první řádný archeologický výzkum Hradiště u Písku (*Fröhlich 1997*, 37-38; *Sedláček 1926*, 164).

Také prachatické muzeum podporovalo rozvoj archeologického bádání. Při příležitosti konání valné hromady v dubnu 1906 přednesl kustod muzea **Rudolf Merbeller** (1858-1945) (exkurz 22, obr. 60) přednášku o prehistorických nálezech na Prachaticku. Merbeller, coby amatérský archeolog bez vzdělání v oboru, vyrážel do okolí Prachatic, kde nacházel řadu předmětů historické povahy (28. 9. 2015 http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=data/w_merbe.php&Nazev=Merbeller). V červenci 1905 byly u obce Vitějovice zjištěny údajně pohanské mohyly z doby Markomanů.⁴³ Na popud Merbellera do Vitějovic zavítal Josef Ladislav Píč, aby jednal s obcí o provedení výzkumů v obecních lesích. Záhy nato proběhl systematický výzkum mohyl prováděný na náklady prachatického muzea. Pozornost se věnovala i opevnění hradu Hus či nálezům středověkých střepů ve Starých Prachaticích. Region rovněž oplýval doklady pravěkého osídlení, konkrétně nálezy z Volovic, Černé hory, Záblatí, Libínského Sedla a okolí Lhenic. Merbeller kladl důraz na řádnou informovanost

---

⁴² Vrcovickým hradištěm se zabýval Bedřich Dubský, jenž zde roku 1926 vedl první archeologický výzkum. Ladislav Hájek zkoumal hradiště v roce 1951 a stěžejní informace poskytl systematický výzkum Antonína Beneše v letech 1963 až 1965 (*Fröhlich 1997*, 217).

⁴³ Výzkum z roku 1995 ukázal, že se jedná o slovanské mohyly z 8. až první poloviny 9. století (*Beneš – Lutovský – Parkman 2007*).

společnosti. Roku 1909 byl proto vydán úřední list žádající obce na Prachaticku o poučení občanů o možnostech nálezů prehistorických či středověkých předmětů. Pokud by se tak stalo, bylo by třeba vše hlásit a odevzdat muzeu. Především zásluhou Rudolfa Merbellera čítala archeologická sbírka přes tři sta kusů a hned po etnografické sbírce činila druhou nejrozsáhlejší v muzeu (Starý 1994, 14-17). Kromě příležitostných výzkumů badatelů z jiných regionů (Martina Koláře, Jana Nepomuka Woldřicha) byl Merbeller na dlouhou dobu posledním amatérským archeologem Prachaticka.

Kustod zbraní českobudějovického muzea **Jan Löwenhöfer** (1853-1912) (exkurz 23) položil na počátku 20. století základ muzejní sbírky středověké keramiky. Během stavebních úprav ve městě často docházelo k odkrytí reliktní středověké osídlení. Roku 1909 byl Löwenhöfer přivolán k objevu nádob z vrcholného středověku přímo v historickém centru Českých Budějovic, kde docházelo k bourání řady domů. O rok dříve objevil v Suchém Vrbném depot hřiven ze starší doby bronzové. Čítal přibližně dvě stě čtyřicet hřiven vázících čtyřicet šest kilogramů. Jednalo se tak o jeden z největších nálezů tohoto druhu v Čechách (Fröhlich 1990, 27; Chvojka – Zavřel 2003, 96).

Nejvýznamnějším amatérským archeologem jižních Čech byl bezesporu **Bedřich Dubský** (1880-1957) (exkurz 24; obr. 61). Jako dvaatřicetiletý venkovský učitel na Strakonicku začal v okolní krajině vyhledávat archeologické památky: „*Nemohl jsem uvěřiti, že by vývoj prehistorického bádání byl uzavřen a omezen jen záznamy Pičovými ... Počal jsem proto prováděti soustavný výzkum nejprve bližšího mi území, později i vzdálenějších oblastí; více než třicet let bloudil jsem krajem, když polní práce ustaly, role osiřela ... Každým rokem přibývalo prozkoumaných sídlišť, hlavních důkazů trvalejšího zalidnění, zvyšoval se počet skupin probádaných pohřebišť ... současně řešena i problematika fortifikací ...*“ (Dubský 1949, 3). Dubský významně obohatil archeologickou mapu jižních Čech o celou řadu nových lokalit. Prozkoumal nespočet hradišť, sídlišť a pohřebišť od paleolitu až po raný středověk. I přes nálezy J. N. Woldřicha či J. V. Želízka byla starší a střední doba kamenná v jižních Čechách stále velkou neznámou. V roce 1936 objevili dělníci při těžbě písku na břehu rybníku Řežabinec několik kamenných nástrojů. Na místo nálezu se dostal Bedřich Dubský, jenž se znalostí analogických nálezů z Moravy interpretoval naleziště jako paleolitickou

stanici. Tak začal jeho dvacetiletý výzkum v okolí Řežabince (*Dubský 1936-38; Fröhlich 1997, 173*). Roku 1942 narazil při rozebírání halštatských a laténských mohyl u Těšínova na Písecku na pohřby únětické kultury a předložil tak důkaz o osídlení jižních Čech ve starší době bronzové (*Dubský 1939-46*). Jako první uvedl do literatury pravěké nálezy (tři laténské střepy) na Dívčím Kameni (*Chvojka 2004, 35*). Mezi jeho nejvýznamnější výzkumy patřilo germánské sídliště a pohřebiště v Přešťovicích na Strakonicku o více než pěti stech žárových hrobech (*Dubský 1928; Fröhlich 1990, 98-99*). V průběhu celé své archeologické kariéry se věnoval také památkám z doby hradištní. Výzkum slovanského sídliště u Paračova na Strakonicku patřil dokonce mezi jednu z prvních terénních prací Bedřicha Dubského (*Dubský 1914*). Těchto pár příkladů bylo jen malou ukázkou Dubského všestrannosti. Neměl vyhraněný typ archeologických památek, kterými by se zabýval. Zajímal se o doklady lidského osídlení z pravěku i raného středověku. Pravidelně přispíval do Památek archeologických a po mnohaletém bádání ucelil nabyté poznatky do několika publikací např. *La Tène jižních Čech* (1932), *Jihozápadní Čechy v době římské* (1937) či *Pravěk jižních Čech* (1949) (*Eisner 1957, 552*). Svými nálezy vytvořil základy archeologických sbírek v Českých Budějovicích, Horažďovicích, Milevsku, Písku, Protivíně, Strakonících nebo Volyni. Některé předměty věnoval také Národnímu muzeu v Praze. Bedřich Dubský se vymykal z řady běžných amatérských archeologů svým bezmezným nadšením a přesvědčením obětovat se pro vědu. Již během prvních výzkumů seznal, co obnáší práce archeologa: „*Bolí mne celé tělo z práce, neboť lidé sejí a musím za den zpracovati jednu, často 2 velké jámy*“ (*Lutovská – Lutovský 2009, 261*). Ale ani těžká práce a dřina ho neodradily, snad naopak. Všechny volné chvíle trávil v terénu, včetně vánočních svátků, jak dokládá jeho korespondence a úvod v jedné z jeho knih: „*Docházel jsem na nezasněžená opuštěná role i v zimě, kdy jen stíny mraků táhly nad nimi a kdy studené větry bičovaly hroudy...*“ (*Dubský 1949, 3*). Jediné, co ho donutilo alespoň na čas přerušit práci, byla sněhová pokrývka: „*Sníh zarazil mé práce*“ (z dopisu adresovanému Emanuelu Šimkovi 29. prosince 1914) (*Lutovská – Lutovský 2009, 266*) a hadi, kterých se bál a nazýval je chřestýši (*Stehlik 1966, 289*). Ale ani pak nezahálel. Čas, jenž nemohl strávit v terénu, využil na zpracování nálezů, jejich kresebnou dokumentaci a konzervaci. Dokonce i během vojenské služby v první světové válce, kdy více než rok strávil na východní frontě, pátral po archeologických dokladech tamějšího osídlení. Dubský jako učitel vystřídal několik škol (*Michálek 2007, 247-248*).

Jistě k tomu přispěla touha rozšiřovat pole působnosti ve svých archeologických průzkumech: „Protože jsem se svým okolím hotov, rád bych dostal nějaké jiné místo. Učím již 20 let, a proto si zasloužím lepší místo, kde bych mohl dále podnikat své výzkumy“ (Lutovská – Lutovský 2009, 268-269). Dubský byl ukázkovým příkladem vědce žijícím svou prací. Žil sám se svými knihami a nálezy. Veškeré peníze a následně i úspory ze skromné učitelské penze obětoval na odměny pro dělníky pomáhající při kopání, cesty po lokalitách a knihy (Stehlík 1966, 289). „To je tedy Bedřich Dubský, archeolog, dobře známý v Praze i za hranicemi. Jeho podivínství nechť tě nemate, ani lékaři nedovedou přesně stanovit mez, kde končí podivnost a kde začíná genialita...“ (Stehlík 1966, 289).

Dalším jihočeským učitelem, jenž našel zalíbení v archeologii, byl **Josef Siblík** (1863-1931) (exkurz 25; obr. 63). Na Strakonicku působil společně s Dubským, avšak každý přistupoval k nálezům po svém. Bedřich Dubský přeskočil dobu a věnoval pozornost sídlištním objektům⁴⁴, oproti tomu Siblík kladl důraz na keramiku a souvislosti se stradonickým oppidem (Siblík 1913). Vzájemně se obohacovali novými poznatky a Dubský nespočetněkrát uvedl Siblíkovy objevy ve své knize Právěk jižních Čech (Dubský 1949). Již v prvních letech 20. století Siblík zkoumal slovanské mohyly u Kocelovic, Chlumu a Dobšic (Siblík 1905). Společně s **Františkem Josefem Hykešem** (?-?) (exkurz 26) prokopali časně laténské žárové pohřebiště u Chlumu na Blatensku (Siblík 1910). V této archeologicky bohaté lokalitě (Chlum-Bezdědovice) zjistil v roce 1913 sídlištní objekty. Jednalo se o první objevené a prozkoumané sídliště mladší doby laténské v jižních Čechách. Roku 1922 Siblík přispěl k založení Okresního muzea v Blatné a následně se stal jeho správcem. Nálezy, jež dlouhá léta pečlivě schraňoval, vytvořily základ archeologické sbírky muzea (Josef 1931).

S muzei spolupracovali nejen jednotlivci, ale i odborná sdružení. Příkladem byla Jihočeská společnost pro zachování husitských památek se sídlem v Táboře⁴⁵ založená roku 1922. Za cíl si kladla zachovat a uctít památky z doby husitské. V prvních letech

---

⁴⁴ V době, kdy byly sídlištní objekty chápány jen jako zdroj nálezů, Dubský detailně popisoval jejich rozměry, strukturu a vzhled. S těmito poznatky si odvodil funkci polozemnic, jež nazýval „příbytkovými“ či „obytnými jámami“ (Dubský 1919, 39, 41).

⁴⁵ Dále jen Společnost.

své existence se zaměřila na zpřístupnění Kozího hrádku, výzkum tábořských sklepů či vykopávky v Trocnově. Oblíbenými se staly každoroční poutě na památná místa související s husitstvím, jako byl již jmenovaný Kozí hrádek a Trocnov, dále pak hora Tábor na Bechyňsku a „*Beránek*“ na Vožicku. Prvním předsedou Společnosti se stal učitel a archeolog Josef Švehla (1861-1934) a mezi přední členy patřil například František Lískovec (1877-1953), Josef Vítězslav Šimák (1870-1941) či Roman Cikhart (1886-1957). Společnost se na valné hromadě konané 18. prosince 1927 dohodla na čtvrtletním vydávání Jihočeského sborníku historického. První číslo vyšlo hned následujícího roku. Archeologickou část měl na starosti Josef Švehla, dějiny husitství František Michálek Bartoš (1889-1972), místní historii Roman Cikhart a muzejní a jiné zprávy spravoval redaktor časopisu František Kroupa (*Lískovec 1928*). Už složení redakční rady naznačovalo, že časopis bude zaměřen historicky, konkrétně na dějiny husitství.⁴⁶

Přední člen Společnosti František Lískovec patřil mezi významné průkopníky archeologie na Tábořsku. Nevýhodou každého badatele spolupracujícího se Švehlou (nebo v jeho okolí) bylo to, že ve srovnání s osobností takového formátu budou všichni stát v jejím stínu. To byl případ právě **Františka Lískovce** (exkurz 27; obr. 64). Přestože se společně se Švehlou podílel například na výzkumech Sezimova Ústí, Kozího hrádku či vrchu Burkovák a po jeho smrti pokračoval v archeologických průzkumech sám, bývá jeho jméno často opomíjené. Jako jednatel Jihočeské společnosti pro zachování husitských památek pořádal mimo jiné zájezdy na památná místa z dob husitských a v roce 1937 přijal funkci pokladníka této společnosti. Jen málo ze svých bohatých poznatků sepsal do ucelených publikací. Přestože během svého života vydal přes sedm desítek odborných statí (přispíval především do regionálních časopisů Český jih, Náš kraj, Jihočeský sborník historický, Věstník jihočeských muzeí a dalších), řada cenných poznatků zůstala v podobě poznámek a náčrtků v jeho denících (*K životnímu 1947; Sklenář 2005, 345-346; Za Františkem 1953*). Součástí Lískovcovy písemné

---

⁴⁶ Během války bylo vydávání úředně přerušeno. Ve druhé polovině 20. století došlo několikrát ke změně vydavatele časopisu a s novou redakční radou ustoupilo téma husitství do pozadí. V současnosti je Jihočeský sborník historický vydáván jednou ročně Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích (23. 9. 2015 <http://www.muzeumcb.cz/jihoceske-muzeum/edicni-a-publikacni-cinnost/jihocesky-sbornik-historicky-1/historie-casopisu/>).

pozůstalosti jsou kromě deníků také dopisy, jež si vyměňoval s předními osobnostmi české archeologie Jaroslavem Böhmem či Karlem Buchtelou. Jsou tak dokladem Lískovcova významného místa mezi amatérskými archeology první poloviny 20. století (*Menšík 2010a*, 166-172).

Dalším opomíjeným amatérským archeologem byl učitel v Dolním Bukovsku **František Švinger** (1885-1968) (exkurz 28; *Sklenář 2005*, 581). Informací o jeho činnosti není mnoho. Je známo, že v roce 1926 nastoupil jako učitel do Dolního Bukovska, kde se po práci věnoval svému velkému koníčku – sběratelství. Založil se o zřízení muzea s národopisnou a archeologickou sbírkou v prostorách školy (*Hrubý 2001*, 187). Jako jednatel Státního archeologického ústavu v Praze zkoumal například halštatskou mohylu u Bzí (2. 10. 2015 <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028005dbd0>) či historické jádro Dolního Bukovska (obr. 65; *Úmrtí 1968*).

Josef Burian (1878-1959) (exkurz 29) byl pravděpodobně jediným četnickým strážmistrem mezi jihočeskými průkopníky archeologie. Mimo policejní službu v Kolodějích nad Lužnicí zastával funkci bechyňského kronikáře a ve volných chvílích se bavil amatérskými výzkumy v okolí (*Sklenář 2005*, 102). Registroval řadu mohyl v povodí říčky Smutné a Lužnice, z nichž některé sám prokopal. Velkou výtkou budiž mu absence jakékoliv dokumentace. Pokud by alespoň stručně popsal nálezovou situaci a postup své práce, byl by jeho přínos pro archeologii mnohem větší. Takto jen shrnul do té doby známé informace v knize *Tři doby břehů Lužnice* vydané roku 1922. Zmínil zde například svůj výzkum mohylového pohřebiště doby bronzové u Doubravy či pohřebiště u Pašovic. Zajímavé bylo jeho hodnocení nálezového materiálu (například u chudého pohřbu bez milodarů se domníval, že se jednalo o neoblíbeného a krutého člověka). Ač neúmyslně zničil Josef Burian svým neodborným prokopáním s chybějící dokumentací několik archeologických situací (*Janovský 2008*; *Menšík 2010b*, 265).

Jedním z „*Nejihočechů*“ podílejícím se na archeologickém poznání jižních Čech byl **Antonín Knor** (1908-1971) (exkurz 30) ze Státního archeologického ústavu v Praze. Roku 1933 prozkoumal hvožd'anskou mohylu v Hemerách. Tato mohyla milavečské kultury měla v průměru třináct metrů a přes jeden metr na výšku. Uvnitř se nacházelo

několik keramických nádob a spálené kůstky (*Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 68*). V roce 1948 vedl výzkum halštatského pohřebiště v Lékařově Lhotě (*Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 101*). Kromě pravěkých lokalit zkoumal na jihu Čech jedno z největších slovanských pohřebišť. Roku 1948 provedl povrchový průzkum nedaleko obce Červený Újezdec na Českobudějovicku, kde se rozkládalo pohřebiště o téměř sta mohylách (*Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 31*).

Českokrumlovsko stálo dlouhou dobu mimo zájem archeologů. Badatelskou činnost zde zahájil až **Karl Brdlik** (1874-1948) (exkurz 31; obr. 66) ve dvacátých letech 20. století. Během svého učitelského působení ve Chvalšínách provedl archeologický průzkum okolní krajiny a nabyté poznatky publikoval od roku 1928 v německých časopisech. Jak uvedl v jednom ze svých článků: „*Už dlouho bylo jednotlivým osobám ve Chvalšínách známo, že v blízkých lesích jsou tzv. pohanské mohyly, nebyla jim však věnována další pozornost*“ (8. 9. 2015 http://www.kohoutikriz.org/data/w_brdli.php). Tu jim věnoval Brdlik v roce 1926, kdy přistoupil k výzkumu tamějšího pravěkého pohřebiště. Od roku 1930 spolupracoval s univerzitním profesorem **Leonhardem Franzem** (1895-1974) (exkurz 32; obr. 67). Ten roku 1932 uvedl v německém časopise *Waldheimat* hradiště Raziberg nedaleko Boletic (obr. 68). Provedl zde průkop valem, avšak nenarazil na žádnou keramiku či jiné předměty. Následujícího roku zahájil společně s Brdlikem vykopávky u obce Dobrkovice (6. 9. 2015 http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=data/w_franl.php&Nazev=Leonhard+Franz; obr. 69). Podnětem k výzkumu byl náhodný nález nezvykle velkých kostí pod skalním převisem nedaleko vesnice. Společně s kostmi se zde nacházely kostěné a rohovcové nástroje dokládající osídlení už v mladém paleolitu (6. 9. 2015 http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_dobjes.xml). V době před druhou světovou válkou se Franz zúčastnil výzkumu třísovského oppida vedeného Camillou Streitovou.⁴⁷

Třísovem a dalšími pravěkými hradišti v jižních Čechách se ve čtyřicátých letech 20. století zabýval **Josef Maličský** (1903-1969) (Sklenář 2005, 357; exkurz 33; obr. 70). Povrchově zkoumal hradiště Baba u Hluboké nad Vltavou, Chřešřovice, Hradec u

---

⁴⁷ Camilla Streitová (1903-1950) vedla v předválečném období prehistorický seminář německé univerzity v Praze. Jako přesvědčená nacistka byla v roce 1941 dosazena do Archeologického ústavu v Praze, kde měla dohlížet na činnost tamějších zaměstnanců (*Sklenář 2005, 540*).

Němčtic, Svákov, Třisov, Zvíkovské Podhradí a další. Během sestavování práce o hradištích jižních a západních Čech pracoval především s poznatky Bedřicha Dubského a Emanuela Šimka⁴⁸ (*Maličský 1947-48*).

Kuriózní postavou jihočeské archeologie první poloviny 20. století byl **Joža Mádl** (1883-1964) (exkurz 34). Ve čtyřicátých letech 19. století podnikal procházky do lesů v okolí Zlivi a Hosína, kde vyhledával doklady dřívějšího osídlení. Mezi lety 1940 a 1946 měl podle zpráv adresovaných Státnímu archeologickému ústavu prozkoumat padesát dva lokalit (např. Čertyně, Červený Újezdec, Dobřejovice, Dolní Kožlí, Netolice, Ostrolovský Újezd či Údraž) (více v *Charvátová – Spurný – Venclová 1992*). Výsledky svých výzkumů publikoval roku 1946 v brožuře *Po stopách původního osídlení území obce Zlivi a jejího okolí v době předhistorické a hned následujícího roku vydal Slovanské rody na Hlubocku*. Mádlův činnost vzbudila rozruch až v Národním muzeu. Ladislav Hájek⁴⁹ v dopise určeném správci českobudějovického muzea upozorňoval na Mádlův nespolehlivost: „... *spáchal p. Mádl kolosální podvod na Archeologickém ústavu svými soupisy mohylových nálezů, které však ve skutečnosti nikdy neexistovaly a které si jen vymyslíl. Popisy nálezů jednoduše opsal z jedné publikace, z níž obkreslil i obrázky. Protože však o prehistorii nemá vůbec ponětí, nebral prostě ohledy na územní oblasti a do Budějovicka dal i nálezy, které tam ve skutečnosti nemohou být*“ (*Fröhlich – Kovář 2002, 193*). Mádl v době, kdy Hájek sepisoval tento dopis, pracoval jako pomocná síla v muzeu v Českých Budějovicích,

---

⁴⁸ Emanuel Šimek (1883-1963) přišel jako námořní důstojník do styku s antickými památkami, jež v něm probudily zájem o klasickou archeologii. Po odchodu z armády se pustil do studia historie, geografie a také archeologie na pražské univerzitě. Velký vliv na něj měly Niederleho přednášky o Slovanech. Po ukončení studia působil v komisi pro ochranu památek ve Vídni. Často si vyměňoval korespondenci s mladým učitelem zapáleným pro archeologické památky Bedřichem Dubským a snažil se být mu rádcem v jeho vědecké práci. Přestože se Šimek orientoval spíše na oblast Moravy (v Brně založil ústav prehistorie a protohistorie), byl odborníkem na laténské, římské i slovanské lokality také v Čechách (*Kalousek 1939-46; Za univ. prof. 1964*).

⁴⁹ Ladislav Hájek (1909-1987) se už jako student obchodní akademie bavil sběry a archeologickými průzkumy v okolí Prahy. Později jako amatér spolupracoval s Národním muzeem, jehož řádným zaměstnancem se stal roku 1939. V padesátých letech přešel z Národního muzea do Státního archeologického ústavu, kde se specializoval na kulturu zvoncovitých pohárů a starší dobu bronzovou. Roku 1954 publikoval v *Památkách archeologických rozsáhlou stať Jižní Čechy ve starší době bronzové* (*Hájek 1954; Sklenář 2005, 197*).

odkud v roce 1948 odešel do penze. I nadále se pak věnoval sběratelství a stal se dokonce předsedou Kroužku přátel hradu Dívčího Kamene. Osobnost Joži Mádlu by jistě neměla být zapomenuta. Je příkladem toho, jak člověk bez velkých znalostí s dávkou fantazie, může zastávat post ve vědecké instituci (*Fröhlich – Kovář 1998, 99*).

5. ZHODNOCENÍ

Dějiny archeologie bývají často předkládány jako podrobnější soupis osobností a lokalit v celozemském (např. *Bouzek a kol. 1994; Sklenář 1974a*) nebo regionálním měřítku (např. *Fröhlich 1990*). Méně časté je vyvození závěrů ze shromážděných informací, což je úkolem této práce.

5. 1. Zkoumané typy archeologických lokalit ve sledovaných obdobích

5. 1. 1. Počátek 19. století až osmdesátá léta 19. století

V počátcích zájmu o archeologické památky a jejich záměrného vyhledávání se pozornost věnovala zejména hradištím a mohylám. Hlavním důvodem byla jejich nepřehlédnutelnost v krajině. Skupiny „*kopečků*“ a kamenné valy budily zájem už od středověku. Není tedy divu, že kroky prvních amatérských badatelů vedly právě na tato místa. O tom, jak si ve výzkumech počínali úplně první badatelé, není mnoho známo. Podrobnější zprávy po sobě zanechal až Josef Stulík: „*Nežli jsem začal práci, udělal jsem si rozvrh, jak bych právě nejlépe cíle došel a dobrou kořist získal ... Netřeba podotýkati, že v mohylách, kde se bud' na celé popelnice nebo na vzácné předměty kovové uhodilo, počal jsem noži a dlátky kořist vydobývati, by se nepoškodila, což ovšem sice velmi zdlouhavá práce byla, za to však, jak se dokázalo, velmi vděčných výsledků podala, a věci v téměř úplném původním sestavení bez porušení ze země se dostaly*“ (*Stulík 1881, 64-65*). Přestože Stulík o nálezích hovořil jako o „*kořisti*“, nebylo jeho cílem mohyly vyrabovat s myšlenkou na vlastní obohacení, právě naopak. Při práci si na svou dobu počínal velice pečlivě a učiněné nálezy věnoval Národnímu muzeu (později českobudějovickému), jež bylo o jeho činnosti průběžně informováno.

Další informace o tehdejší metodě odkryvu mohyl podal Jan Karel Hraše: „*... z prvu kopáno ze strany západní, ale brzy byli dělníci zavedeni v stranu východní, kde bylo lze nadíti se větší kořisti ... Sotva dělníci se strany východní trochu země skopli, dostali se na kruh velikých kamenů, a když několik kamenů odhodili, našli ihned kosti loketní, tak ztělé, že se ihned rozsypaly ...*“ (*Hraše – Stulík 1867, 303*). Hraše zaznamenával rozměry mohyl, postup práce, nálezy a vše dokládal pečlivou kresebnou dokumentací.

POČÁTEK 19. STOLETÍ AŽ OSMDESÁTÁ LÉTA 19. STOLETÍ		
Příjmení, jméno	Životní data	Hlavní zkoumané typy archeologických lokalit
Pachl, Josef	1800-1853	hradiště
Princ, Hynek	1786-1866	mohylová pohřebiště
Miltner, František Karel	1797-1874	mohylová pohřebiště
Ludikar, August Česlav	1825-1892	hradiště, mohylová pohřebiště
Lambl, František Sudimír	1819-1891	hradiště
Stulík, František	1818-1890	mohylová pohřebiště
Hraše, Jan Karel	1840-1907	mohylová pohřebiště

Tab. 1: Typy archeologických lokalit zkoumaných od počátku 19. století až do osmdesátých let 19. století.

5. 1. 2. Osmdesátá léta 19. století až počátek 20. století

V období od osmdesátých let 19. století do počátku 20. století se začaly objevovat průzkumy středověkých lokalit. Jednou z příčin byly stavební úpravy historických center. V řadě měst se na přelomu 19. a 20. století vytvářela nová zástavba. To znamenalo bourání starých domů a budování nových. Během stavebních prací docházelo k odkrytí dokladů středověkého osídlení.

Kromě pravěkých a slovanských hradišť byly v lesích nacházeny pozůstatky vrcholně středověkých hrádků, tvrzí a stráží. Středověkými objekty při zemských hranicích a stezkách se podrobně zabýval Martin Kolář (*Kolář 1873*). Dalším příkladem středověkého výzkumu byl hrádek (nebo strážní věž) Beistein na Jindřichohradecku, kde Jindřich Richlý objevil roku 1892 středověkou keramiku, železné hřeby a snad i hrubě tesané skalní schody (*Fröhlich 1996*). Avšak hlavním průkopníkem středověké archeologie nejen v jižních Čechách, ale v celém českém prostředí byl Josef Švehla. V době, kdy se v Praze vytvářely teprve základy středověké archeologie, vedl Švehla výzkumy středověkých lokalit na téměř profesionální úrovni. Od konce 19. století věnoval tři desítky let odkrývání středověkého města na území dnešního Sezimova Ústí. Bez odborných znalostí dokázal zrekonstruovat podobu města před vypálením husity na

počátku 15. století. Zjistil průběh hradeb, valů, příkopů, polohu špitálu, kostela, kláštera, fary a dalších komponent středověkého města. Tato rekonstrukce však proběhla pouze na papíře, neboť nová zástavba bránila vytvoření památkové zóny. Druhým životním výzkumem Josefa Švehly byl Kozí Hrádek. Z kopečku v lesích, jehož si nikdo moc nevšiml, začal na konci 19. století odkrývat středověké zdivo. Mnohaletou trpělivou a pečlivou prací dokázal odhalit a zakonzervovat podobu středověkého hradu. V době, kdy Švehla již přes dvacet let pracoval na těchto lokalitách, pražská archeologie teprve začínala se systematickým výzkumem středověkých památek (výzkum Pražského hradu ve dvacátých letech 20. století).

Dále se pokračovalo ve výzkumech mohyl a hradišť. Výzkum slovanského hradiště Svákov u Soběslavi popsal J. Richlý: *„Maje tam několik dělníků po ruce, dal jsem nejprve na straně severní uvnitř a na úpatí valů kopati. Nalezli jsme tu černou zemi, promíchanou s uhlím a hlinou do červena pálenou; jiného však se zde neobjevilo a proto vyhledal jsem místo jiné, ku proskoumání – jak se zdálo – způsobilejší ...“* (Richlý 1882, 223). Podobně postupovali při výzkumech hradišť badatelé i v následujících letech. Výkopy se prováděly především v místech valů: *„Na Žižkově vrchu nalézají se z větší části zachované valy, které, jak na několika místech kopáním zjištěno jest, z nakopané země nanesený byly ...“* (Faktor 1895, 814) nebo na samotném hradišti: *„... našlo (se) v nejvyšších místech asi 10-20 cm hluboko množství střepův nádob, svědčících o tom, že tu lidé bydleli ...“* (Sedláček 1926, 164).

OSMDESÁTÁ LÉTA 19. STOLETÍ AŽ POČÁTEK 20. STOLETÍ		
Příjmení, jméno	Životní data	Hlavní zkoumané typy archeologických lokalit
Lindner, Adolf	1827-1906	mohylová pohřebiště
Porod, Tomáš	?-?	mohylová pohřebiště
Kolář, Martin	1836-1898	hradiště, mohylová pohřebiště, středověké lokality
Švehla, Josef	1861-1934	hradiště, mohylová pohřebiště, středověké lokality
Richlý, Jindřich	1839-1907	hradiště, mohylová pohřebiště, středověké lokality
Faktor, František	1861-1911	hradiště, sídliště
Woldřich, Jan Nepomuk	1834-1906	hradiště, mohylová pohřebiště
Želízko, Jan Vratislav	1874-1938	hradiště
Píč, Josef Ladislav	1847-1911	hradiště, pohřebiště, sídliště
Landa, Václav	1856-1922	hradiště, mohylová pohřebiště
Požarecký, Václav	?-1892	hradiště, mohylová pohřebiště
Haškovec, Antonín	1858-1921	mohylová pohřebiště

Tab. 2: Typy archeologických lokalit zkoumaných od osmdesátých let 19. století do počátku 20. století.

5. 1. 3. První polovina 20. století

Přestože byla sídliště lokalitami bohatými na nálezy, zůstávala dlouhou dobu opomíjená. Nová zástavba často znemožňovala rozsáhlejší výzkum. I když sídliště nabízela množství nálezů, přece jen se jednalo převážně o keramiku, což pro řadu badatelů nebylo zrovna lákavé. S jejich rozsáhlejšími výzkumy se započalo až v první polovině 20. století (např. Dobeš, Chlum-Bezdědovice, Dobrkovice, Řežabinec a další).

Plochá pohřebiště nebyla v krajině tak nápadná jako mohylová. Důsledkem toho byla vystavena intenzivnějšímu ničení zejména během polních prací. Éra výzkumů plochých hrobů je v jižních Čechách totožná s badatelským působením Bedřicha Dubského. Ten zkoumal plochá pohřebiště například v Bavorovicích u Českých Budějovic, Kestřanech,

Přešťovicích, Rohozné, Rybově Lhotě, Sedlíkovicích a jinde. K výzkumu plochých hrobů přispěl mimo jiné Josef Siblík s Františkem Josefem Hykešem na Blatensku nebo Josef Švehla na Tábořsku (*Dubský 1949; Charvátová – Spurný – Venclová 1992*).

Náhodné nálezy novověkých mincovních depotů lze jen těžko označit za postmedievální archeologii. Avšak prvopočátky této archeologické disciplíny mohou být viděny v první polovině 20. století, kdy František Lískovec provedl průzkum a následnou dokumentaci vojenského opevnění z doby třicetileté války.

PRVNÍ POLOVINA 20. STOLETÍ		
Příjmení, jméno	Životní data	Hlavní zkoumané typy archeologických lokalit
Sedláček, August	1843-1926	hradiště, mohylová pohřebiště, středověké lokality
Krejčí, August	1856-1925	hradiště
Merbeller, Rudolf	1858-1945	mohylová pohřebiště
Löwenhöfer, Jan	1853-1912	středověké město
Dubský, Bedřich	1880-1957	hradiště, pohřebiště, sídliště
Siblík, Josef	1863-1931	pohřebiště, sídliště
Hykeš, František Josef	?-?	pohřebiště, sídliště
Lískovec, František	1877-1953	hradiště, mohylová pohřebiště, středověké lokality
Švinger, František	1885-1968	mohylová pohřebiště, středověké lokality
Burian, Josef	1878-1959	mohylová pohřebiště
Knor, Antonín	1908-1971	mohylová pohřebiště, sídliště
Brdlik, Karl	1874-1948	hradiště, mohylová pohřebiště
Franz, Leonhard	1895-1974	hradiště, mohylová pohřebiště
Maličský, Josef	1903-1969	hradiště, mohylová pohřebiště, sídliště
Mádl, Joža	1883-1964	hradiště, mohylová pohřebiště, sídliště

Tab. 3: Typy archeologických lokalit zkoumaných v první polovině 20. století.

5. 2. Působíště badatelů v jižních Čechách od počátku 19. století do poloviny 20. století

5. 2. 1. Počátek 19. století až osmdesátá léta 19. století

Tato podkapitola úzce souvisí a její obsah více méně vyplývá z té předchozí. Pro větší přehlednost však byla otázka zkoumaných typů archeologických památek a míra badatelské činnosti v jednotlivých oblastech jižních Čech rozdělena na dvě části. Je pochopitelné, že první amatérští badatelé se objevovali tam, kde bylo nejvíce památek dobře rozeznatelných v krajině. V jižních Čechách se do 19. a 20. století dochovalo na sedm set mohylových pohřebišť soustředěných především na Českobudějovicko, Písecko a Tábořsko (Fröhlich 1990, 34). Také Strakonicko oplývalo mohylovými pohřebišti a opevněnými sídlišti na vyvýšených místech. Na Prachaticku budilo pozornost zejména hradiště Věvec u Lčovic (Sklenář 1992, 118).

POČÁTEK 19. STOLETÍ AŽ OSMDESÁTÁ LÉTA 19. STOLETÍ		
Příjmení, jméno	Životní data	Působíště
Pachl, Josef	1800-1853	Strakonicko, Tábořsko
Princ, Hynek	1786-1866	Písecko, Tábořsko
Miltner, František Karel	1797-1874	Písecko, Strakonicko
Ludikar, August Česlav	1825-1892	Prachaticko, Strakonicko
Lambl, František Sudimír	1819-1891	Strakonicko
Stulík, František	1818-1890	Českobudějovicko
Hraše, Jan Karel	1840-1907	Českobudějovicko, Písecko, Tábořsko

Tab. 4: Působíště badatelů od počátku 19. století do osmdesátých let 19. století.

5. 2. 2. Osmdesátá léta 19. století až počátek 20. století

S rozšiřujícím se zájmem o archeologické památky přibývaly v pomyslné archeologické mapě jižních Čech další lokality. Badatelé získávali oporu ve vznikajících muzeích, jejichž prostřednictvím mezi sebou navazovali spolupráci.

V českobudějovickém muzeu netvořilo historicko-archeologické oddělení nejdůležitější část. Přesto byl patrný vliv nově založeného muzea na organizaci badatelské práce. Ta se soustředila jak na výzkum samotného města, tak i širokého okolí.

Muzeum v Jindřichově Hradci se již od počátku specializovalo na národopis a archeologické oddělení bylo spíše něčím navíc. Přesto se v muzeu dokázal prosadit archeolog-amatér Jindřich Richlý. Ten se zprvu věnoval výzkumům města a okolí, avšak s nabíráním zkušeností začal spolupracovat s badateli jihočeských muzeí a zkoumal archeologické památky také v jiných oblastech jižních Čech.

Nejméně probádanými regiony bylo Českokrumlovsko a Prachaticko. Přispěly k tomu tamější napjaté vztahy mezi Čechy a dominujícími Němci. Spolupráce v oblasti spolkového života či rozvoji vědy byla téměř nemožná. Muzea zde byla založena s velkým časovým odstupem od ostatních, důsledkem čehož se zde archeologické bádání rozvíjelo velice pomalu.

OSMDESÁTÁ LÉTA 19. STOLETÍ AŽ POČÁTEK 20. STOLETÍ		
Příjmení, jméno	Životní data	Zájmová oblast
Lindner, Adolf	1827-1906	Českobudějovicko, Českokrumlovsko
Porod, Tomáš	?-?	Písecko
Kolář, Martin	1836-1898	Písecko, Táborsko
Švehla, Josef	1861-1934	Českobudějovicko, Písecko, Táborsko
Richlý, Jindřich	1839-1907	Českobudějovicko, Jindřichohradecko, Strakonicko, Táborsko
Faktor, František	1861-1911	Českobudějovicko, Písecko
Woldřich, Jan Nepomuk	1834-1906	Českobudějovicko, Písecko, Prachaticko
Želízko, Jan Vratislav	1874-1938	Prachaticko, Strakonicko
Píč, Josef Ladislav	1847-1911	Českobudějovicko, Písecko, Táborsko
Landa, Václav	1856-1922	Táborsko
Požarecký, Václav	?-1892	Táborsko
Haškovec, Antonín	1858-1921	Táborsko

Tab. 5: Působíště badatelů od osmdesátých let 19. století do počátku 20. století.

5. 2. 3. První polovina 20. století

Badatelé čím dál více rozšiřovali pole své působnosti. Už nezkoumali jen památky v nejbližším okolí. Snažili se zmapovat co největší oblast a porovnávat, případně hledat podobnost mezi vlastními nálezy a nálezy jiných badatelů. Ze shromážděných poznatků potom vytvářeli závěry.

Pozornost se v této době věnovala již všem jihočeským regionům. Archeologické bádání na Jindřichohradecku však stagnovalo. Důvodem byly pouze skromné doklady tamějšího pravěkého a raně středověkého osídlení. I přes rozvoj středověká archeologie se tehdejší badatelé zaměřovali stále na nejstarší archeologické památky.

PRVNÍ POLOVINA 20. STOLETÍ		
Příjmení, jméno	Životní data	Zájmová oblast
Sedláček, August	1843-1926	Písecko, Táborsko
Krejčí, August	1856-1925	Písecko
Merbeller, Rudolf	1858-1945	Prachaticko
Löwenhöfer, Jan	1853-1912	Českobudějovicko
Dubský, Bedřich	1880-1957	Českobudějovicko, Písecko, Prachaticko, Strakonicko
Siblík, Josef	1863-1931	Strakonicko
Hykeš, František Josef	?-?	Strakonicko
Lískovec, František	1877-1953	Písecko, Táborsko
Švinger, František	1885-1968	Českobudějovicko
Burian, Josef	1878-1959	Českobudějovicko, Táborsko
Knor, Antonín	1908-1971	Českobudějovicko, Táborsko
Brdlík, Karl	1874-1948	Českokrumlovsko
Franz, Leonhard	1895-1974	Českokrumlovsko
Maličský, Josef	1903-1969	Českobudějovicko, Českokrumlovsko, Písecko, Táborsko, Strakonicko
Mádl, Joža	1883-1964	Českobudějovicko, Českokrumlovsko, Písecko, Prachaticko, Strakonicko

Tab. 6: Působení badatelů v první polovině 20. století.

Ze shromážděných dat je patrné, že pozornost prvních badatelů působících od počátku 19. století do poloviny 20. století v jižních Čechách byla intenzivně věnována zejména Českobudějovicku, Písecku, Tábořsku a Strakonicku. V menší míře byla zastoupena badatelská činnost na Českokrumlovsku a Prachaticku. Zatímco Jindřichohradecko zůstalo během sledovaného v porovnání s jinými regiony archeologicky téměř nedotčeno.

5. 3. Muzea a archeologie

Muzea vznikala se záměrem shromažďovat, chránit a zpřístupňovat hmotné doklady o člověku a jeho okolí. Těmi byly přírodniny, umělecká díla, průmyslové produkty atd. Každé muzeum se v začátcích potýkalo s problémy. Ať už se jednalo o chybějící podporu u představitelů města, nevhodné či nedostatečné expoziční prostory, pasivitu členů muzejního spolku nebo finanční potíže. Nedalo se proto očekávat, že muzea už od svého počátku obsáhnou všechna odvětví života na Zemi. Na činnost a zaměření muzeí působila řada faktorů.

V případě českobudějovického muzea zasáhl industriální ráz města. Bohatí průmyslníci štědře dotovali průmyslové oddělení muzea, které pro ně bylo příležitostí se zviditelnit. Muzeum mělo i přírodní a historické oddělení. Ta se však rozvíjela velice pomalu jen díky příležitostným darům. To byl případ i archeologické sbírky, která se dočkala větší pozornosti až ve druhé polovině 20. století (více *Chvojka – Zavřel 2003*).

Také jindřichohradecké muzeum ovlivnily obdržené dary. V tomto případě se však jednalo o tradiční vyšívané textilie, kroje, kolovrátky, malované kraslice a další národopisný materiál. Historické a archeologické exponáty sloužily pouze k jeho doplnění (více *Fürbach 2002*).

Na zaměření muzea měl vliv i historický vývoj oblasti. Příkladem bylo muzeum v Táboře. Předzvěstí jeho založení byla sbírka předmětů připomínajících husitskou minulost města. Jednalo se o vůbec první sbírku tohoto druhu v jižních Čechách. Ta se postupně rozrůstala a upevňovala svůj historicko-archeologický ráz. Následně založené muzeum mělo odrážet slavnou minulost Tábořska. Pro sbírky průmyslového či

přírodopisného zaměření zde nebylo místo. Muzeum kladlo důraz na péči o památky, podporovalo archeologické výzkumy a upevnění historické tradice husitství (více *Kořalka 1978*).

Na směřování činnosti muzea, mělo také vliv, zda jeho zaměstnanci považovali svou funkci za pouhou formalitu, či se aktivně podíleli na chodu muzea. O rozvoj prachatického muzea a především jeho archeologického oddělení se zasloužil kustod Rudolf Merbeller. Ve své práci však neměl žádné pokračovatele a k dalšímu zásadnějšímu rozvoji archeologické sbírky muzea došlo až ve druhé polovině 20. století (více *Parkman 2003*). Pro vývoj archeologického oddělení strakonického a píseckého muzea byla zásadní osobnost Bedřicha Dubského. Jeho nálezy dodnes tvoří značnou část archeologických sbírek těchto muzeí. Naprosto specifickým vývojem prošlo muzeum v Českém Krumlově, které bylo v nové podobě otevřeno až v roce 1951 (více *Kubíková 1980*).

5. 4. Přínos jihočeských badatelů v jiných regionech

Práce se dosud zabývala jak „domácími“, tak i „externími“ badateli působícími v jižních Čechách. Osobnosti jako J. L. Píč, A. Knor, J. Maličský a další nepocházeli z jižních Čech a ani zde nežili. Přesto posunuli poznání o zdejší archeologické krajině o krok dál. Nabízí se proto otázka, zda i badatelé z jižních Čech po sobě zanechali odkaz také v jiných částech země.⁵⁰

Naprosto ukázkovým příkladem byl Jan Karel Hraše. Na jihu Čech byl znám pro své výzkumy mohyl. Zato ve východních Čechách proslul především jako městský archivář, historiograf a zakladatel náchodského muzea. I zde se však zařadil díky mnoha výzkumům (např. tvrz Krčín, mohylníky v Ostašovicích, Přepychách, Semečnicích) mezi průkopníky archeologie. Na Náchodsku strávil čtyři desítky let poznáváním

---

⁵⁰ O osobnostech jako byl například H. Princ, T. Porod, F. J. Hykeš, F. Švinger a některých dalších zmiňovaných v této práci toho není mnoho známo a lze se jen domnívat, zda archeologicky působili i mimo jižní Čechy. Z dostupných zdrojů je patrné, že se jednalo spíše o drobné lokální badatele. Autorka této práce proto nepředpokládá jejich působení ve vzdálenějších oblastech od místa jejich bydliště či pracovního působiště.

minulosti tamějšího kraje v knihách i v terénu. Výsledkem byla, mimo jiné, podrobná monografie Dějiny Náchoda a městské muzeum, jehož založení podpořil svými nálezy.

Jan Nepomuk Woldřich a Jan Vratislav Želízko reprezentovali jižní Čechy především na poli paleontologie a geologie. Oba se díky těmto oborům začali zabývat také archeologií a zasloužili se o uvedení paleolitu do české archeologie. Woldřich přednášel geologii a paleontologii na pražské univerzitě, kde se stal později děkanem. Pro studenty (nejen vysokoškolské) sepsal několik dodnes uznávaných učebnic. Do dějin archeologie se zapsal zejména výzkumem pražské paleolitické lokality – Jenerálka u Prahy. Woldřichovo jméno je uváděno v souvislosti s prvními paleolitickými výzkumy u nás po boku Jindřicha Wankela či Antonína Friče. Dnes už méně známý je Jan Vratislav Želízko. Více než archeolog proslul jako geolog. Působil na geologickém ústavu ve Vídni (následně v Praze), v jehož službách se vydával hledat fosilie zejména do jižních (Strakonice, Volyně), západních (Plzeň, Rokycany) a středních Čech (Beroun). Dnes jsou jeho nálezy součástí muzeí po celém světě.

August Sedláček byl všestrannou osobností, jež zasáhla do řady oborů. V první řadě pracoval jako učitel dějepisu a zeměpisu. Později se stal městským archivářem, ředitelem muzea, členem vědeckých společností jako byla Královská česká společnost nauk apod. Přestože většinu života pobýval na jihu Čech, veškerý volný čas trávil v českých a zahraničních archivech. Systematickou činností dokázal shromáždit obrovské množství informací nejen o významných českých městech, hradech, šlechtických rodech, ale také o drobných vesničkách a jejich pověstech. August Sedláček se stal jednou z předních osobností české historické topografie, genealogie a heraldiky. Přestože jeho přínos pro archeologii nebyl takového rozsahu, přispěl k položení základů archeologického bádání v jižních Čechách.

Historický vývoj jižních Čech byl v mnohém podobný jako ten v západních Čechách. Po krátké období v polovině 19. století bylo Písecko dokonce součástí tehdejšího Plzeňského kraje. Hledání analogických archeologických situací a rozšiřování znalostí přivedlo jihočeské badatele často do západních Čech a nevědomě se tak zařadili mezi tamější průkopníky archeologie. Martina Koláře pojilo s Plzeňskem zde strávené dětství. Pod vlivem Augusta Sedláčka se začal věnovat hradištím, hradům, strážím a

dalším památkám. Ty zkoumal nejen v jižních Čechách ale také ve svém rodném kraji. V letech 1870 a 1875 publikoval informace o více než dvou desítkách památek na Plzeňsku (*Kolář 1870a, 1875*). Mimo ty se věnoval i hradišti ve Starém Plzenci či hradišti u Štítar (*Kolář 1870b*). Také Bedřich Dubský přispěl k archeologickému poznání západních Čech. Ve třicátých letech 20. století vedl výzkum na halštatském hradišti Sedlo u Albrechtic (*Dubský 1933*).

Předtím, než se Joža Mádl pustil do archeologických výzkumů v jižních Čechách, strávil několik let na Slovensku. Tam se věnoval výzkumům v okolí Trenčína (Bánovce, Topolčany), publikoval ve slovenských sbornících, spolupracoval s Janem Eisnerem, získal místo správce muzea v Trenčíně a díky této své čilé aktivitě v oboru se stal jednatelem Státního archeologického ústavu v Praze pro okres Trenčín.

Jak je vidět, tak jihočeští průkopníci archeologie po sobě zanechali stopy nikoli jen v Čechách ale i v sousedních zemích. Jména některých z nich jsou dodnes připomínána nejen v souvislosti s archeologií a jejich práce si i po tolika letech zaslouží uznání.

5. 5. Profese amatérských archeologů působících v jižních Čechách

Díky Janu Erazimu Vocelovi, jenž dosáhl roku 1850 zřízení profesury archeologie na Karlově univerzitě, se z někdejších „starožitníků“ mohli stát řádní archeologové. Přesto, jak je patrné z předložených dat, jen zlomek badatelů zabývajících se archeologickými památkami v jižních Čechách, byl vzdělán v oboru.

V této práci je podrobně popsána činnost třiceti čtyř badatelů působících v jižních Čechách v průběhu 19. a první polovině 20. století. O soukromém životě řady z nich toho není mnoho známo. U všech se však dochovala informace o jejich profesi. Jednotlivá povolání byla zobrazena do šesti kategorií.

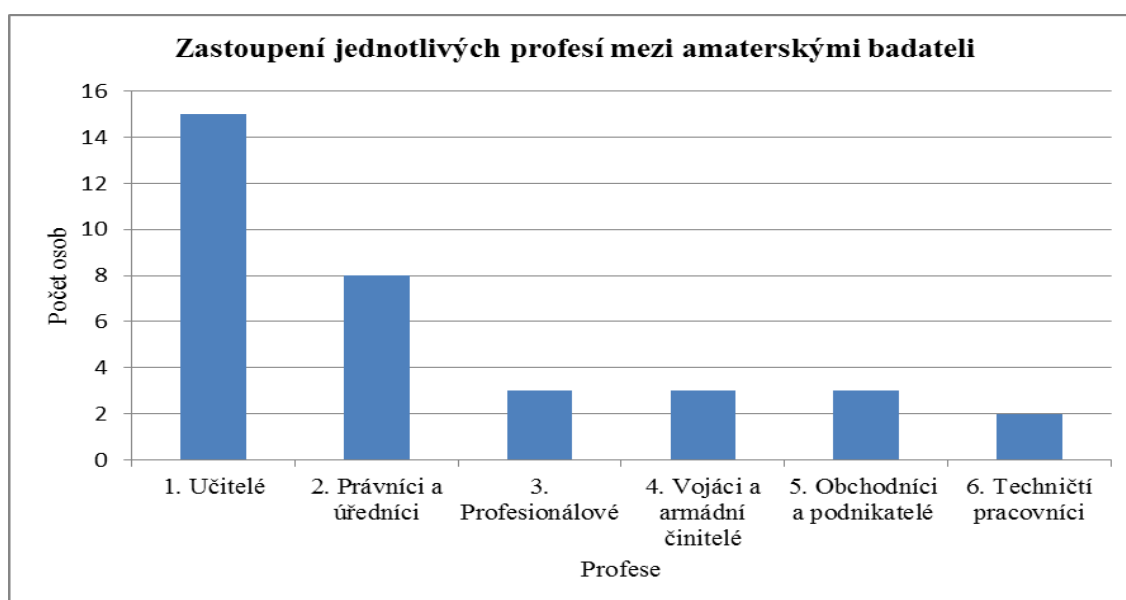
Příjmení, jméno	Životní data	Původní profese
Pachl, Josef	1800-1853	stavební inženýr
Princ, Hynek	1786-1866	úředník
Miltner, František Karel	1797-1874	právník
Ludikar, August Česlav	1825-1892	právník

Lambl, František Sudimír	1819-1891	úředník
Stulík, František	1818-1890	obchodník
Hraše, Jan Karel	1840-1907	učitel
Lindner, Adolf	1827-1906	důstojník
Porod, Tomáš	?-?	učitel
Kolář, Martin	1836-1898	učitel
Švehla, Josef	1861-1934	učitel
Richlý, Jindřich	1839-1907	důstojník
Faktor, František	1861-1911	učitel
Woldřich, Jan Nepomuk	1834-1906	přírodovědec
Želízko, Jan Vratislav	1874-1938	přírodovědec
Píč, Josef Ladislav	1847-1911	učitel
Landa, Václav	1856-1922	voják
Požarecký, Václav	?-1892	ředitel cukrovaru
Haškovec, Antonín	1858-1921	učitel
Sedláček, August	1843-1926	učitel
Krejčí, August	1856-1925	učitel
Merbeller, Rudolf	1858-1945	úředník
Löwenhöfer, Jan	1853-1912	zlatník
Dubský, Bedřich	1880-1957	učitel
Siblík, Josef	1863-1931	učitel
Hykeš, František Josef	?-?	učitel
Lískovec, František	1877-1953	učitel
Švinger, František	1885-1968	učitel
Burian, Josef	1878-1959	Četnický strážmistr (úředník)
Knor, Antonín	1908-1971	terénní technik
Brdlík, Karl	1874-1948	učitel
Franz, Leonhard	1895-1974	archeolog
Maličský, Josef	1903-1969	právník
Mádl, Joža	1883-1964	úředník

Tab. 7: Profese amatérských archeologů působících v jižních Čechách.

Skupiny	Počet
1. Učitelé	15
2. Právníci a úředníci	8
3. Profesionálové	3
4. Vojáci a armádní činitelé	3
5. Obchodníci a podnikatelé	3
6. Techničtí pracovníci	2

Tab. 8: Početní zastoupení vyčleněných skupin.

Graf 1: Grafické znázornění zastoupení jednotlivých profesí mezi amatérskými archeology.

Z výsledného grafu je patrné, že dominantní zastoupení mezi badateli měli učitelé (přibližně 44 %). Tento výsledek lze odůvodnit tak, že učitelé měli o dějinách jisté znalosti, které si průběžně doplňovali studiem odborných knih a článků. V nemalé míře k tomu přispělo volno v letních měsících díky školním prázdninám. Učitelé tak měli značnou výhodu oproti badatelům s jinými profesemi. V létě se mohli souvisle věnovat práci v terénu, v zimních měsících učiněné nálezy zpracovávat.

Druhou nejpočetnější skupinou (přibližně 23 %) jsou Právníci a úředníci. Dnes se jedná o dvě různá povolání, avšak v 19. a na počátku 20. století se mezi těmito profesemi nedělal téměř žádný rozdíl. Absolventi právnické fakulty pracovali často v právnických

kancelářích či na panstvích jako právní úředníci. S archeologií se mnohdy setkali již během studií (např. František Karel Miltner či August Česlav Ludikar), kdy měli možnost účastnit se archeologických přednášek nebo se přátelili se studenty archeologie.

V kategorii Profesionálové je ve skutečnosti pouze jeden vystudovaný archeolog (Leonhard Franz). Přesto je do této skupiny zahrnut i Jan Nepomuk Woldřich a Jan Vratislav Želízko. Oba studovali přírodní vědy ve Vídni a stali se významnými geology a paleontology. Studium pravěkých rostlin, živočichů, fosilií a nerostů neodmyslitelně vedlo k archeologii, k jejímž průkopníkům se brzy zařadili. I tak zastoupení badatelů s odbornými znalostmi nebylo velké (přibližně 9 %).

Stejně početná jako skupina Profesionálové je skupina Vojáci a armádních činitelé a Obchodníci a podnikatelé. Dvě osobnosti (přibližně 6 %) zastupují poslední skupinu Techničtí pracovníci. Stavební inženýři, zeměměřiči nebo dělníci na stavbách přicházeli do styku s archeologickými památkami snad nejčastěji. Jen vzácně se však mezi nimi objevil někdo (např. Jan Pachel), kdo si uvědomoval důležitost odkrytých předmětů a zabránil jejich zasypání či zničení.

Pro většinu archeologů-amatérů byla archeologie koníčkem přinášejícím radost, nikoliv práce konaná z povinnosti. To se odrazilo na jejich přístupu. Většinu volného času trávili v terénu. V zimě zpracovávali nálezy nebo psali články. Úspory či penzi používali na zaplacení dělníků, kteří mu byli nápomocni při vykopávkách nebo na pořizování odborných knih a časopisů. Odchod do penze pro ně neznamenal vyhlídku času stráveného s rodinou v klidu domova, ale možnost věnovat se archeologii bez jakéhokoliv omezení. Příkladem toho byli Bedřich Dubský, August Krejčí, August Česlav Ludikar, František Stulík, Josef Švehla a další, kteří ještě po šedesátce aktivně vyráželi do terénu. Obdiv si zaslouží i August Sedláček, jenž ve svých osmdesáti letech vedl výzkum Hradiště u Písku. I amatérští archeologové často používali při výkopech pomocné dělníky. I přes to však pro ně byly tyto práce fyzicky namáhavé, obzvláště v pokročilém věku.

6. ZÁVĚR

Téma Počátky archeologie v jižních Čechách je velice široké a nabízí spoustu možností jeho pojetí. Někdo by se mohl rozhodnout ucelit zmínky středověkých a novověkých historiků, historiografů a topografů o zvláštních nacházených předmětech či místech, o kterých kolovaly zvěsti (dnes bychom je nazvaly archeologickými nálezy a lokalitami). Další možností by bylo katalogové zpracování badatelů a lokalit, zaměření se na konkrétní region, tamější badatele, jejich výzkumy a dobovou metodologii. Jistě velmi zajímavé by bylo i zúžení tématu na výzkum určitého typu archeologických lokalit, zpracování písemné pozůstalosti některého z průkopníků jihočeské archeologie a tak dále.

Záměrem této práce bylo zhodnotit začátky, vývoj a změny jihočeské archeologie v období 19. a první polovině 20. století. Vzhledem k širokému časovému úseku, stejně jako velkému územnímu rozsahu, nebylo možno si v rámci tohoto typu práce klást za cíl detailní zpracování působení všech badatelů či kompletní zmapování výzkumů a nálezů. Předkládaná práce přináší stručný přehled dějin jihočeské archeologie od prvních nálezů a jejich sběratelů, přes vznik spolků a institucí podporujících rozvoj archeologické činnosti, až po amatérské výzkumy profesionální úrovně. Vytvořený přehled měl následně odpovědět na otázky, o jaké archeologické památky se zajímali první amatérští badatelé, kde se soustředilo nejvíce amatérských badatelů a které oblasti byly na okraji jejich zájmu, jak byla archeologie zastoupena v zakládaných muzeích, byl-li přínos badatelů pouze lokální povahy a čím se vůbec tyto amatérští badatelé živili.

Studie není seznamem osobností, lokalit nebo výzkumů 19. a poloviny 20. století. Snaží se proniknout do doby, kdy se začala záměrně odkrývat dávná lidská minulost, pochopit mentalitu tehdejší společnosti a seznámit se se známými i méně známými milovníky starožitností, kteří se neúmyslně stali průkopníky jihočeské archeologie. Vést s nimi pomyslné dialogy, ptát se a hledat odpovědi.

Přestože se podařilo předem stanovené cíle naplnit, nebylo téma počátků jihočeské archeologie ani zdaleka vyčerpáno. Další badatelé si mohou stanovit jiné cíle a položit si jiné otázky. Velkou výzvou jsou písemné pozůstalosti, kroniky, novinové články,

muzejní zprávy a další prameny, jejichž podrobné studium by mohlo odhalit nové informace, možná dokonce i pozměnit současný výklad dějin jihočeské archeologie.

7. POUŽITÉ ZKRATKY

AVJČ - Archeologické výzkumy v jižních Čechách

ČSAV – Československá akademie věd

ČVSMO – Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci

MAGW – Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien

MCC - Mitteilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst – und historischen Denkmale

RČA – Rozpravy České akademie věd pro vědy umění a slovesnost

8. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Archeologická 1865: Archeologická sbírka gymnasia v Táboře, Památky archeologické 6, 238.

Archeologicko-historický 1865: Archeologicko-historický spolek v Táboře, Památky archeologické 6, 238.

Archeologický 1874-77: Archeologický sbor Vocel v Hoře Kutné a v okolí, Památky archeologické 10, 814-816.

Balbín, B. 1679: Miscellanea historica regni Bohemiae. Praha (Ed. Businská, H. 1986: Krásy a bohatství české země).

Baštecká, L. 2012: Z historie náchodských rodů. 9. Rod ředitele škol Jana Karla Hraše, Náchodský zpravodaj 10, 7.

Burian, J. 1922: Tři doby břehů Lužnice. 1922.

Beneš, A. 1993: Josef Ladislav Pič. Stoleté pracovní výročí, Výběr: časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech (dále jen Výběr) 30, č. 4, 278-282.

Beneš, J. 1962: Rozvoj národopisu v českých muzeích, Sborník Národního muzea 16, č. 3, příloha 1, 131-132.

Beneš, J. – Lutovský, M. – Parkman, M. 2007: Výzkum raně středověké mohyly u Vitějovic na Prachaticku, AVJČ 20, 367-383.

Biener, K. J. 1773: Schreiben des Herrn von B**, Liebhabers der Alterthümer, an den Verfasser der chronologischen Geschichte Böhmens, die in Böhmen gefundenen Aschenkrüge (Urnas) betreffend. In: Pubitschka, F. 1773: Chronologische Geschichte Böhmens III. Prag.

Böhm, J. 1954: Sto let „Památek archeologických“, Památky archeologické 45, 1-34.

Bouzek, J. a kol. 1983: Dějiny archeologie I. Praha.

Bouzek, J. a kol. 1984: Dějiny archeologie II. Praha.

Buchtela, K. – Niederle, L. 1910: Rukověť české archeologie. Praha.

Cikhart, R. 1931: Josef Švehla. K jeho sedmdesátce. In: Jihočeský sborník historický 4, č. 1, 1-5.

Čermák, K. 1881: Archeologická výstava v Čáslavi, Památky archeologické 11, 421-425.

Denkstein, V. 1946: Karel Guth, Časopis Národního Muzea 115, 85-86.

- Dobrovský, J. 1786:* Über die Begräbnissart der alten Slawen überhaupt, und der Böhmen insbesondere. In: Abhandlungen d. k. böhm. Gesellschaft d. Wissenschaften II, Prag, 333-359.
- Dubský, B. 1914:* Hradištní sídliště u Paračova, Památky archeologické 26, 30-32.
- Dubský, B. 1919:* Stradonická stanice u Kuřimen na Strakonicku, Památky archeologické 31, 39-42.
- Dubský, B. 1928:* Ploché žárové hroby u Přešťovic na Strakonicku, Památky archeologické 36, 280-282.
- Dubský, B. 1933:* Hradiště Sedlo u Sušice, Památky archeologické 39, pravěká řada, 38-44.
- Dubský, B. 1936-38:* Paleolitická stanice u Ražic na Písecku, Památky archeologické 41, pravěká řada, 108-110.
- Dubský B. 1939-46:* Únětická kultura v jižních Čechách, Památky archeologické 42, pravěká řada, 29-33.
- Dubský, B. 1949:* Pravěk jižních Čech. Blatná.
- Eisner, J. 1957:* Bedřich Dubský, Památky archeologické 48, 551-552.
- Faktor, F. 1884:* Předhistorické hradby na Blovicu, Památky archeologické 12, 566.
- Faktor, F. 1895:* Hradiště u Brlohu, Památky archeologické 16, 814-815.
- Faktor, F. 1896:* Zaniklá osada Slávnice, Památky archeologické 17, 271.
- Filip, J. 1939-46:* Na prahu nové doby, Památky archeologické 42, historická řada, 1-2.
- Filip, J. 1967:* Významné jubileum Dr. Ivana Borkovského DrSc., Památky archeologické 58, č. 2, 615-616.
- Filip, J. 1972:* Vývoj československé archeologie a podíl archeologických ústavů. In: Krumphanzlová, Z., Vývoj archeologie v Čechách a na Moravě 1919–1968, Praha, 7-10.
- Fröhlich, J. 1990:* Archeologické toulky po jižních Čechách (sto archeologických příběhů). České Budějovice.
- Fröhlich, J. 1993a:* Počátky archeologie v jižních Čechách, Výběr 30, č. 2, České Budějovice, 98-102.
- Fröhlich, J. 1993b:* Přehled archeologických výzkumů J. L. Piče v jižních Čechách, Výběr 30, č. 4, 282-283.
- Fröhlich, J. 1996:* Středověká lokalita Beistein u Číměře. In: Jindřichohradecký vlastivědný sborník 8, 1-4.

- Fröhlich, J. 1997: Písecko v zrcadle archeologie. Písek.*
- Fröhlich, J. 2004: Historie archeologické sbírky píseckého muzea, Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti za rok 2003, 37-44.*
- Fröhlich, J. 2006: Vzpomínka na Jana Nepomuka Woldřicha, Výběr 43, č. 1, 78-79.*
- Fröhlich, J. 2013: Karl Brdlik – 65 let od úmrtí, AVJČ 26, 326-327.*
- Fröhlich, J. – Kovář, D. 1998: Archeologické působení Joži Mádla, AVJČ 11, 97-101.*
- Fröhlich, J. – Kovář, D. 2002: Příspěvky k životopisu Joži Mádla, AVJČ 15. Jubilejní sborník k 80. narozeninám PhDr. Jaroslava Kudrnáče, 191-194.*
- Fröhlich, J. – Michálek, J. 1985: Bibliografie jihočeské archeologické literatury 1817-1980. České Budějovice.*
- Fürbach, F. 2002: Jindřichohradecké muzeum. Jindřichův Hradec.*
- Gojda, M. 2000: Archeologie krajiny. Vývoj archetypů kulturní krajiny. Praha.*
- Hájek, L. 1954: Jižní Čechy ve starší době bronzové, Památky archeologické 45, 115-192.*
- Hájek, V. z Libočan 1541: Kronika česká. Praha (Ed. Linka, J. 2013: Kronika česká. Praha).*
- Hajšman, J. – Řezáč, M. – Sokol, P. – Trnka, R. 2009: Příručka amatérského archeologa aneb do mrtvých se nekope. Praha.*
- Hraše, J. K. 1862-63: Mohyly a valy v okolí Ratajském blíže Bechyně, Památky archeologické 5, 230-232.*
- Hraše, J. K. 1865: Pohanské pohřebiště nad Smutnou u Rataj, Památky archeologické 6, 220-224.*
- Hraše, J. K. 1871: Jedenáctero pohanských hřbitovů okolí Ratajského na Tábořsku, Památky archeologické 9, 129-140.*
- Hraše, J. K. – Stulík, F. 1868: Mohyly plavské v Budějovsku, Památky archeologické 7, 301-306.*
- Hrubý, P. 2001: Městečko Dolní Bukovsko a zaniklé sídliště Staré město, Výběr 38, č. 3, 187-210.*
- Hykeš, F. J. 1905: Žárové hroby u Hořejan, Památky archeologické 21, 407-422.*
- Hykeš, F. J. – Landa, V. 1913: Kostrové hroby z doby hradištné u Tušovic, Památky archeologické 25, 164.*
- Charvátová, K. – Spurný, V. – Venclová, N. 1992: Nálezové zprávy Státního archeologického ústavu v Praze 1919-1952. Praha.*

- Chvojka, O. 2004: Praveké osídlení na Dívčím Kameni. In: Storm, V., Dívčí Kámen. Přírodní rezervace a historický vývoj osídlení, Křemže, 35-50.*
- Chvojka, O. 2011: Úvod do archeologie I (přednáška). České Budějovice.*
- Chvojka, O. – Zavřel, P. 2003: Archeologické sbírky. In: Petráš, J., Jihočeské muzeum – historie a sbírky, České Budějovice, 95-104.*
- Chvojka, O. – Beneš, J. – Fröhlich, J. – Michálek, J. 2011: Dějiny výzkumu doby bronzové v povodí Smutné. In: Chvojka, O. a kol., Osídlení z doby bronzové v povodí říčky Smutné v jižních Čechách - Supplementum 8, České Budějovice, 10-14.*
- Janovský, M. 2008: Četnický strážmistr Josef Burian, Výběr 45, č. 4, 299-302.*
- Jednání 1854-55: Jednání a činnost archeologického odboru Českého Museum, Památky archeologické 1, 43-46.*
- Jelínek, P. 2006: Pokusy o vznik muzea v Českém Krumlově od roku 1891 do jeho otevření v roce 1916, Výběr 43, č. 1, České Budějovice, 32-36.*
- Ježek, E. 1953: Literární pozůstalost Martina Koláře v archivu města Tábora. In: Jihočeský sborník historický 22, č. 1, 21-25.*
- Jindřich 1907: Jindřich Richlý, Památky archeologické 22, 385.*
- Jiroušek, B. 2011: Historický proseminář I (přednáška). České Budějovice.*
- Jirsová, B. 2008: Počátky muzejnictví ve Strakoncích, v Písku a ve Vodňanech. Rukopis diplomové práce na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.*
- Josef 1931: Josef Siblík, Památky archeologické 37, pravěká řada, 17.*
- Kalina, M. 1836: Böhmens heidnische Opferplätze, Gräber und Alterthümer. Prag.*
- Kalousek, F. 1939-46: K šedesátce univ. prof. PhDr. Emanuela Šimka, Památky archeologické 42, pravěká řada, 177-183.*
- Knor, A. – Ložek, V. – Pelíšek, J. – Žebera, K. 1953: Dolní Věstonice. Výzkum tábořiště lovců a mamutů v letech 1945-1947. Praha.*
- Knor, A. 1965: Pravěk Kladenska. Kladno.*
- Kočárek, E. – Trdlička, Z. 1970: Jan Vratislav Želízko – geolog a spisovatel. Volyně.*
- Kolář, M. 1870a: Památky na Plzensku, Památky archeologické 8, 417-424.*
- Kolář, M. 1870b: Hradiště u Štítar na Plzensku, Památky archeologické 8, 561-564.*
- Kolář, M. 1873: Stráže uvnitř Čech, Památky archeologické 9, 187-196.*
- Kolář, M. 1875: Památky na Plzensku, Památky archeologické 10, 247-262.*

- Kolář, M. 1877:* Kančík Tábořský, Památky archeologické 10, 818-819.
- Kolář, M. 1898:* Pohřebiště na Hájku u Drhovic, Památky archeologické 18, 87-90.
- Kolektiv autorů, 1999:* Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích 1 a/b. Praha.
- Kopáčová, H. 1999:* K výročí jihočeského muzea, Výběr 36, č. 1, České Budějovice, 30-35.
- Kořalka, J. 1978:* Vznik tábořského muzea roku 1878. Tábor.
- Krajíc, R. 2012:* Úvod do archeologie II (přednáška). České Budějovice.
- Krajíc, R. 2013:* Archeologie v Táboře I. (od 19. do poloviny 20. století), Husitský Tábor 18, 101-203.
- Králík, O. 1969:* V příšeří české protohistorie. Kus metodologie a polemiky. Praha.
- Kubíková, A. 1980:* Snahy o založení muzea v Českém Krumlově. In: Jihočeský sborník historický 49, č. 4, 274-277.
- Kudrnáč, J. 1971:* Zlato v Pootaví. Písek.
- Květ, J. 1939-46:* Karel Guth, Památky archeologické 42, historická řada, 141-143.
- K životnímu 1947:* K životnímu jubileu Františka Lískovce. In: Jihočeský sborník historický 16, 30-31.
- Lambl, F. S. 1844:* Pohanské hroby u Bilína, Česká Včela 11, 344.
- Lambl, F. S. 1845:* Zpráva o hrobích pohanských u Duchcova, Časopis Národního muzea 19, 149-150.
- Lískovec, F. 1928:* Jihočeská společnost pro zachování husitských památek se sídlem v Táboře. In: Jihočeský sborník historický 1, č. 1, 40-42.
- Lískovec, F. 1931:* Josef Švehla – archeolog. In: Jihočeský sborník historický 4, č. 1, 5-13.
- Ludíkar, A. Č. 1868:* Kamenné pomníky v okolí Strakonickém. In: Vocel, J. E., Pravěk země České, Praha 1868, 571-576.
- Lüssner, M. 1881:* O novějších nálezech na Plešivci a v okolí zvikovském, Památky archeologické 11, 587-588.
- Lutovská, P. – Lutovský, M. 2009:* Jihočeský archeolog na prahu první světové války (korespondence Bedřicha Dubského Emanuela Šimkovi), AVJČ 22, 259-269.
- Mádl, J. 1946:* Po stopách původního osídlení území obce Zlivi a jejího okolí v době předhistorické. České Budějovice.
- Mádl, J. 1947:* Slovanské rody na Hlubocku. České Budějovice.

- Maličský, J. 1947-48:* Předslovanská hradiště v jižních a západních Čechách, Památky archeologické 43, pravěká řada, 21-42.
- Maličský, J. 1953:* Přehled osídlení Hořovicka v pravěku a na počátku dějin. Hořovice.
- Maličský, J. 1955:* Knovízské pohřebiště ve Zdicích, Archeologické rozhledy 7, 311-316.
- Maličský, J. 1969:* Plešivec a jeho památky, Vlastivědný sborník Podřipska 3, 7-13.
- Malina, J. 1981:* Archeologie včera a dnes aneb Mají archeologové šedé hmoty více za nehty než za ušima? České Budějovice.
- Menšík, J. – Menšík, P. 2011:* Josef Švehla – 150. výročí narození, Výběr 48, č. 1, 53-54.
- Menšík, P. 2010a:* František Lískovec. Písemná korespondence s historickou a archeologickou tematikou, Časopis společnosti přátel starožitností 118, č. 3, 165-173.
- Menšík, P. 2010b:* Regionální badatel Josef Burian a jeho soupis památek, Výběr 47, č. 4, 265-269.
- Menšík, P. 2013:* Mohylová pohřebiště a tzv. mohylové útvary na Jindřichohradecku, AVJČ 26, 5-24.
- Michálek, J. 1974:* Jan Nepomuk Woldřich (1834-1906), Výběr 11, 248-250.
- Michálek, J. 1976:* Jan Karel Hraše (1840-1907) a počátky výzkumu mohylových pohřebišť na Táborsku a v jižních Čechách, Výběr 13, 93-95.
- Michálek, J. 1978:* Bedřich Dubský (seznam prací 1911-1956). In: Jihočeský sborník historický 47, č. 2-4, 226-230.
- Michálek, J. 2007:* Před padesáti lety zemřel učitel a archeolog Bedřich Dubský, Výběr 44, č. 3, 247-277.
- Miltner, J. B. 1863:* Zpráva o některých, v letech 1858-1860 v okolí Píseckém nalezených starožitnostech, Památky archeologické 5, 43-44.
- Miltner, J. B. 1878:* Život a působení Františka Karla Miltnera, Památky archeologické 10, 353-358.
- Muk, J. 1947:* Předkové choti Dr. Augusta Zátky – Stulíkové, Rodokmen 2, 2-3.
- Nechvátal, B. 1973:* Vzpomínka na Karla Gutha (1883-1943), Archeologické rozhledy 25, č. 5, 552-553.
- Památce 1954:* Památce Josefa Švehly. In: Jihočeský sborník historický 23, č. 2, 63-64.
- Parkman, M. 2003:* Osídlení Prachaticka v raném středověku, AVJČ 16, 129-194.
- Pavlíček, V. 2007:* 160 let od narození Jana Vratislava Želízka. In: Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích 47, přírodní vědy, 207-208.

- Petráš, J. 2003a: Založení a první roky existence muzea. In: Petráš, J., Jihočeské muzeum – historie a sbírky, České Budějovice, 3-11.*
- Píč, J. L. 1899-1909: Starožitnosti země České I-III. Praha.*
- Pleslová-Štiková, E. – Knor, A. 1964: Výzkum sídliště kultury nálevkovitých pohárů v Makotřasích, Archeologické rozhledy 16, č. 4, 473-481.*
- Prášek, J. 2004: 120 let píseckého muzea. Výběr 41, č. 4, České Budějovice, 320-341.*
- Prof. Ing. Antonín 2006: Prof. Ing. Antonín Haškovec (11. 2. 1858 – 13. 7. 1921), Bechyňský městský zpravodaj 6, 2.*
- Profous, A. 1947: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl I, A-H. Praha.*
- Pubal, V. 1964: Včela Čáslavská a její přínos k rozvoji českého muzejnictví v 80. a 90. letech 19. století, Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce 2, č. 4, 209-215.*
- Richlý, J. 1879a: Archeologické výskumy v Jindřichově Hradci, Památky archeologické 11, 161-166.*
- Richlý, J. 1879b: Popsání a vyobrazení některých obětních kamenů v Čechách, Památky archeologické 11, 161-166.*
- Richlý, J. 1882a: Mohyly u Křtěnova, Památky archeologické 12, 160-162.*
- Richlý, J. 1882b: Valy na „Svákově“ u Soběslavi, Památky archeologické 12, 223-228.*
- Richlý, J. 1885-86: Hromadný nález u Křtěnova, Památky archeologické 13, 103-106.*
- Richlý, J. 1894: Die Bronzezeit in Böhmen. Wien.*
- Richlý, J. 1900: Dýmařská pec k přímé výrobě kujného železa v době předhistorické na Svákově u Soběslavi, Památky archeologické 19, 301-308.*
- Richlý, J. 1903: Hromadný nález bronzů u Jaroslavic, Památky archeologické 20, 339-344.*
- Sedláček, A. 1926: Děje Prácheňského kraje. Písek.*
- Schneider, E. 1977: 100 let Jihočeského muzea – 100 let služby vědě a lidu. Projev na slavnostním shromáždění na počest 100. výročí muzea 6. prosince 1977. In: Jihočeský sborník historický 46, č. 1, 1-7.*
- Schůze 1868: Schůze archeologického sboru musea kr. Českého, Památky archeologické 7, 231-234.*
- Siblík, J. 1905: Pozdní mohyly žárové na Blatensku, Památky archeologické 21, 573-582.*

- Siblík, J. 1910:* Hroby žárové a mohyly s rázem latěnským u Chlumu-Bezdědovic na Blatensku, Památky archeologické 25, 141-150.
- Siblík, J. 1913:* Sídliště rázu stradonického u Chluma-Bezdědovic na Blatensku, Památky archeologické 25, 113-117.
- Sklenář, K. 1974a:* Archeologie a pohanský věk. Praha.
- Sklenář, K. 1974b:* Učenci a pohané. Praha.
- Sklenář, K. 1983:* „Mohyly Plavské v Budějovsku“ (Archeologický výzkum z roku 1866 ve světle dokumentů), Časopis Národního muzea 152, historická řada, 1-26.
- Sklenář, K. 1992:* Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870: prehistorie a protohistorie. Praha.
- Sklenář, K. 1999:* Hromové klíny a hrnce trpaslíků. Praha.
- Sklenář, K. 2005:* Bibliografický slovník českých, moravských a slezských archeologů a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů. Praha.
- Sklenář, K. 2007:* August Česlav Ludikar, průkopník archeologie na Strakonicku, AVJČ 20, 45-64.
- Sklenář, K. 2001:* Obraz vlasti. Praha.
- Sklenář, K. 2013a:* Píč – Niederle – Buchtela: zápas o českou archeologii na přelomu 19. a 20. století, Praehistorica 31, č. 1, 9-98.
- Sklenář, K. 2013b:* Archeolog Josef Ladislav Píč jako muzejník v Národním muzeu, Časopis Národního muzea 183, řada historická, č. 3-4, 54-102.
- Sklenář, K. 2014a:* Od Vlastenského k Národnímu: odraz dějin v názvu našeho největšího muzea. Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce 52, č. 1, 36-41.
- Sklenář, K. 2014b:* Pravěká a raně středověká archeologie v dějinách Národního muzea. Praha.
- Smetánka, Z. 1977:* Ivan Borkovský, 1897-1976, Památky archeologické 68, č. 1, 219-220.
- Smetánka, Z. 1987:* Hledání zmizelého věku. Praha.
- Smolík, J. 1878a:* Jak se soudí o předhistorické době jinde a u nás, Památky archeologické 11, 5-24.
- Smolík, J. 1878b:* Kdo psali o nálezech z doby předhistorické v Čechách ve století XVI. až XVIII.?, Památky archeologické 11, 344-345.
- Starý, V. 1994:* K dějinám muzea v Prachaticích, Zlatá stezka – Sborník Prachatického muzea 1, 11-23.

- Stulík, F. 1881:* Mohyly plavské v Budějovsku, Památky archeologické 11, 63-68.
- Škopková, V. 2004:* Prachatické muzeum slaví 100. výročí založení, Radniční list 6, č. 5, 6.
- Šopák, P. 2014:* Rok 1814 – rok počátků (Pokus o reinterpetaci Gymnazijního muzea v Opavě), Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce 52, č. 1, 42-54.
- Špecián, M. 1994:* 100 let strakonického muzea, Výběr 31, č. 1, České Budějovice 19-24.
- Špét, J. 1972:* Ke vzniku a programu našich nejstarších regionálních muzeí II, Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce 10, č. 2, 87-92.
- Švehla, J. 1899:* Mohyly v lese Hájku u Drhovic. In: Zpráva Městského musea v Táboře za r. 1898, 23-25.
- Švehla, J. 1904:* Mohyly u Skalice. In: Zpráva Městského musea v Táboře za r. 1903, 12-22.
- Stehlík, L. 1966:* Země zamyšlená 1. Praha.
- Tecl, R. 1994:* Prvý známý (neúspěšný) pokus o archeologický výzkum v Táboře (aneb jak se mohl stát profesor August Sedláček i prvním tábořským archeologem), Výběr 31, č. 3, 207-209.
- Tecl, R. 1996:* Příspěvek historie k problematice prehistorického osídlení tábořské ostrožny, Výběr 33, č. 1, 1-8.
- Trnka, R. 2013:* Drobnosti z map F. X. France – Beztehov, Hláška: zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka 24, č. 1, 10.
- Úmrtí 1968:* Úmrtí, Archeologické rozhledy 20, 521.
- Vocel, J. E. 1845a:* Grundzüge der böhmischen Alterthumskunde. Prag.
- Vocel, J. E. 1845b:* O starožitnostech českých a o potřebě chrániti je před zkázou. Praha.
- Výstava 1865:* Výstava umělecko-archeologická v Chrudimi, Památky archeologické 6, 197.
- Vocel, J. E. 1866, 1868:* Pravěk země České. Praha.
- Woldřich, J. N. 1882:* Slovanské pohřebiště u Netolic, Památky archeologické 12, 145-154.
- Woldřich, J. N. 1883:* Beiträge zur Urgeschichte Böhmens I, MAGW 13, 1-40.
- Woldřich, J. N. 1884:* Beiträge zur Urgeschichte Böhmens II, MAGW 14, 200-220.
- Woldřich, J. N. 1886:* Beiträge zur Urgeschichte Böhmens III, MAGW 16, 72-96.

- Woldřich, J. N. 1889: Beiträge zur Urgeschichte Böhmens IV, MAGW 19, 71-106.*
- Woldřich, J. N. 1893: Beiträge zur Urgeschichte Böhmens V, MAGW 23, 1-38.*
- Woldřich, J. N. 1897a: Předhistorické výzkumy v jihovýchodních Čechách z r. 1895, Památky archeologické 17, 159-176.*
- Woldřich, J. N. 1897b: Předhistorické výzkumy v jihovýchodních Čechách z r. 1895 (dokončení), Památky archeologické 17, 307-324.*
- Za Františkem 1953: Za Františkem Lískovcem. In: Jihočeský sborník historický 22, č. 1, 36-37.*
- Za univ. prof. 1964: Za univ. prof. Dr. Emanuelem Šimkem DSc., Památky archeologické 55, č. 2, 508-509.*
- Zeman, S. 2013: Objev mohyly nebyl náhodný, Zpravodaj Albrechtice nad Vltavou 3, č. 3, 3.*
- Želízko, J. V. 1904: Mamut od Berezovky v Sibíři, ČVSMO 21, 35-55.*
- Želízko, J. V. 1909: Diluviální fauna od Volyně v jižních Čechách, RČA II. tř. 18, č. 9.*

9. JINÉ ZDROJE

<http://www.200letmuzejnictvi.cz/> (navštíveno dne 5. 9. 2015).

<http://abicko.avcr.cz/archiv/2005/6/obsah/10-gallery.html> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://www.albrechticenadvltavou.cz/hasici.html> (navštíveno dne 3. 10. 2015).

<http://www.archeologienadosah.cz/o-archeologii/dejiny-oboru/vyznamne-nalezky/zelenicka-spona> (navštíveno dne 1. 10. 2015).

<http://www.archeologienadosah.cz/odkazy/sdruzeni/zajmova> (navštíveno dne 3. 9. 2015).

<http://www.augustsedlacek.cz/?q=cs/node/37> (navštíveno dne 28. 9. 2015).

<http://ceskobudejovicky.denik.cz/galerie/bilapanivhradci.html?mm=3157293> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://ces.mkcr.cz/cz/psb.php?idpsb=1147> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://ces.mkcr.cz/en/psb.php?idpsb=1577> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://ces.mkcr.cz/en/psb.php> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Faktor (navštíveno dne 8. 9. 2015).

https://cs.wikipedia.org/wiki/Historie_kraj%C5%AF_v_%C4%8Cesku (navštíveno dne 28. 10. 2015).

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Norbert_z_Neuberka#/media/File:Jan_Norbert_z_Neuberka.jpg (navštíveno dne 28. 10. 2015).

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_%C5%A0vehla#/media/File:Josef_%C5%A0vehla_\(1861-1934\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_%C5%A0vehla#/media/File:Josef_%C5%A0vehla_(1861-1934).jpg) (navštíveno dne 28. 10. 2015).

https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_H%C3%A1jek_z_Libo%C4%8Dan#/media/File:Vaclav_Hajek_z_Libocan_1861.jpg (navštíveno dne 28. 10. 2015).

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brno,_Zeln%C3%BD_trh,_Dietrichsteinsk%C3%BD_pal%C3%A1c_\(01\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brno,_Zeln%C3%BD_trh,_Dietrichsteinsk%C3%BD_pal%C3%A1c_(01).jpg) (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e0280069d70> (navštíveno dne 1. 10. 2015).

<http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028005dbd0> (navštíveno dne 2. 10. 2015).

<http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013ac53> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013ac57> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013b410> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/slovanska-lipa> (navštíveno dne 29. 9. 2015).

http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_arcvyz.xml (navštíveno dne 25. 9. 2015).

http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_dobjes.xml (navštíveno dne 6. 9. 2015).

http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=6493 (navštíveno dne 28. 10. 2015).

http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=242 (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://epochaplus.cz/?p=3190> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

http://www.fotohistorie.cz/Jihocesky/Prachatice/Prachatice/Prachatice_-_namesti/Default.aspx (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://www.herbia.cz/products-page/pohlednice/mesto-ceske-budejovice/ceske-budejovice-muzeum-3/> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://icom.museum/the-vision/museum-definition/> (navštíveno dne 1. 9. 2015).

http://www.kohoutikriz.org/data/w_brdli.php (navštíveno dne 8. 9. 2015).

<http://www.kohoutikriz.org/priloha/brdli.php> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=data/w_franl.php&Nazev=Leonhard+Franz (navštíveno 6. 9. 2015).

<http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=priloha/franl.php&Nazev=Leonhard+Franz> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=data/w_merbe.php&Nazev=Merbeller (navštíveno dne 28. 9. 2015).

<http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=priloha/merbe.php&Nazev=Rudolf+Merbeller> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://www.kultura.cz/profil/3829-slezske-zemske-muzeum-historicka-vystavni-budova/> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://www.mesto-horovice.eu/mesto/informace-o-meste/pamatky-a-historie/osobnosti/#malicky> (navštíveno dne 1. 10. 2015).

<http://www.mesto-strakonice.cz/strakonicky-hrad.php> (navštíveno dne 28. 10. 2015)

<http://www.mjh.cz/o-muzeu> (navštíveno dne 24. 9. 2015).

<http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Bytova-politika/Statistiky-Analyzy/Statistiky-z-oblasti-bytove-politiky/Vybrane-udaje-o-bydlen/Vybrane-udaje-o-bydleni-2004/9-Uzemni-cleneni-Ceske-republiky/Uzemnespravni-cleneni-Ceske-republiky-14-kraju-> (navštíveno dne 2. 10. 2015).

<http://muzeum-beroun.cz/historie/> (navštíveno dne 1. 10. 2015).

<http://www.muzeumcb.cz/jihoceske-muzeum/edicni-a-publikacni-cinnost/jihocesky-sbornik-historicky-1/historie-casopisu/> (navštíveno dne 23. 9. 2015).

<http://www.muzeumprahy.cz/ivan-borkovsky/> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://www.muzeum-st.cz/cs/muzeum/o-muzeu/sbirky/archeologie/> (navštíveno dne 27. 9. 2015).

<http://muzeum-volyne.cz/pokoutni-kruh-prachenske-vlastivedy-%E2%80%93-zeni-zelizko-jako-zelizko/> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://rmn.wz.cz/Dejiny-muzea.html> (navštíveno dne 1. 10. 2015).

<http://www.nm.cz/Historie-NM/Institute/> (navštíveno dne 31. 8. 2015).

<http://opac.nm.cz/authorities/43345;jsessionid=459F941AEABDA0174A911C22DEF7FC1A> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://sechtl-vosecek.ucw.cz/cml/nikon/nfilm6856.html> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fa/Prag_Museum_1900.jpg (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://www.zslinecka.cz/web/> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

<http://www.zusbreznice.cz/zamestnanci-skoly-hudebni-soubor-ucitelu-009-vernizaz-strakonice-hrad.cz> (navštíveno dne 28. 10. 2015).

10. EXKURZ

(Životopisy badatelů v jižních Čechách 19. až první poloviny 20. století uvedených v kapitole 4)

1. JOSEF PACHL (1800-1853)

Josef Pachel se narodil v Praze, kde žil až do roku 1850. Pracoval na zemském stavebním ředitelství jako měřič, kreslič a stavbyvedoucí. Zájem o historické památky projevil už ve dvacátých letech sbíráním staré zbroje a zbraní. Netrvalo dlouho a vytvořil jednu z největších nešlechtických sbírek militárií v Čechách (*Sklenář 1974a*, 78). Ve třicátých letech rozšířil svou sbírku starožitností také o pravěké nálezy. Pachel, stejně jako například inženýr Karel Josef z Bienenberka, nacházel při práci na stavbách často doklady pravěkého osídlení, které začal později sám vyhledávat (*Sklenář 2005*, 420-421). V roce 1841 objevil na Slánské hoře předměty z období eneolitu a starší doby bronzové (*Sklenář 1992*, 232). O dva roky později ho dělníci během stavby silnice mezi Brandýskem a Knovízí přivolali k lidské kostře s bronzovou sponou na prsou, železným mečem, hrotem kopí a dalšími předměty z doby železné (1. 10. 2015 <http://www.archeologienadosah.cz/o-archeologii/dejiny-oboru/vyznamne-nalezky/zelenicka-spona>). V letech 1846-47 Pachel působil na detašovaném pracovišti v Táboře, kde ve svém koníčku pokračoval. Řadu nálezů získal během stavby obnoveného Sezimova Ústí. Pachel byl brzy znám pro svou lásku ke starožitnostem a sběratelství. Lidé za ním často chodili s předměty, které jim přišly staré, ale ne tak cenné, aby se jim vyplatilo je prodat. Například od krajského inženýra tehdejšího Prácheňského kraje obdržel jehlici s dvojkónickou hlavicí z doby bronzové objevenou v roce 1847 v Podolí u Písku (*Fröhlich 1997*, 162; *Sklenář 1992*, 175; *Sklenář 2014b*, 72-73). V roce 1850 odešel do Vídně, kde se stal vrchním inženýrem. Hrozilo, že svou sbírku starožitností odveze s sebou a ta tak bude pro Čechy nenávratně ztracena. Národní muzeum proto uspořádalo sbírku, během které vybralo přes šest tisíc zlatých a získalo tím dostatek prostředků na odkoupení největší sbírky starožitností v českých zemích. Ta se následně stala základem archeologického oddělení Národního muzea (*Sklenář 2014b*, 73-75).

2. HYNEK PRINC (1786-1866)

O Hynku Princovi toho není mnoho známo. Do roku 1848 pracoval jako úředník na milevském panství. Tamější úředníci měli ve čtyřicátých letech 19. století zorganizovat průzkum objeveného mohylového pohřebiště v lese Chlum u Sepekova. Hlavním iniciátorem byl pravděpodobně právě Princ (*Chvojka – Beneš – Fröhlich – Michálek 2011, 10; Sklenář 2005, 460*). Zda byl přítomen nálezů bronzového meče u rozorané mohyly u Sepekova, není dosud jisté (*Sklenář 1992, 228*). Kolem poloviny století prokopával několik mohyl v povodí Smutné a zařadil se tak mezi první amatérské archeology na Táborsku a v jižních Čechách vůbec (*Chvojka – Beneš – Fröhlich – Michálek 2011, 10*). Kam Princ své nálezy uložil, se zjistit nepodařilo. Po roce 1848 odešel do Jindřichova Hradce a penzi strávil v Českých Budějovicích, kde v roce 1866 zemřel (*Sklenář 2005, 460*).

3. FRANTIŠEK KAREL MILTNER (1797-1874)

Miltner se narodil 21. ledna 1797 ve Slaném, kde strávil své dětství a gymnaziální léta. Poté odešel na studia práv a filozofie do Prahy. V té době se začal zajímat o české dějiny, starožitnosti a historické stavby. Tento zájem se snažil probudit i ve studentech slánského gymnázia, jež vedl například k opisování starých nápisů na zvonech či branách. Po absolvování pražské univerzity v roce 1820 působil jako právník na řadě panství ve středních Čechách. Pod vlivem přátelství s Františkem Palackým, Josefem Jungmannem a hlavně Matyášem Kalinou z Jäthensteinu, Václavem Krolmusem a Janem Erazimem Vocelem se z Miltnera stal nadšený sběratel starožitností (*Miltner 1878, 353-354*). Často nacházel pravěké střepy na svahu Slánské hory a v roce 1831 objevil u cesty k Netovicím střepy spolu s popelovitou vrstvou s uhlíky. Společně s Kalinou z Jäthensteinu podnikl ještě toho roku vykopávky v místech nálezů. Miltner se do archeologie naprosto ponořil. Jezdil za Krolmusem na Rokycansko, kde provedli řadu výzkumů (Zvíkovec, Podmokly) při kterých nacházeli jak pravěké tak středověké předměty (*Sklenář 1974a, 70-71*). Mezi lety 1854-62 zastával funkci krajského hejtmana v Písku. V roce 1858 zachránil hrobovou výbavu z časně laténské mohyly u Hradiště u Písku a hned následujícího roku se dostal k depotu z mladší doby bronzové z Pasek. Roku 1860 získal bronzový turban z halštatské mohyly v Rovné u Strakonice (*Sklenář 1992, 72, 164, 219*). Učiněné nálezy ihned zasílal Národnímu muzeu. Tím si zasloužil jmenování členem Archeologického sboru v roce 1861 (*Sklenář 2005, 384*). Vykonávání důležitých funkcí na nejrůznějších místech (právník, správce, okresní a

později krajský hejtman) mu umožňovalo zachránit řadu památek před zničením (např. bránu a tvrz v Prachaticích, písecký hrad s pozdně gotickými malbami apod.) (*Miltner 1878*, 356). Inspirován svými syny Jindřichem Otakarem a Janem Bohuslavem se začal věnovat také numismatice. Vytvořil sbírku mincí o tisících kusech, která obsahovala antické, středověké i novověké mince z různých zemí a stal se spoluzakladatelem numismatického spolku pražského. Dokonale se vyznal v Deskách zemských, koníčkem mu byla genealogie a česká topografie. Miltner byl netypicky všestrannou osobností, jež pro nedostatek času a také pro svou skromnost své poznatky nikdy nepublikoval (*Miltner 1878*, 356-358).

4. AUGUST ČESLAV LUDIKAR (1825-1892)

August Česlav Ludikar se narodil v Podsrpech u Strakonic, absolvoval gymnázium v Českých Budějovicích a v roce 1848 nastoupil na lékařskou fakultu do Prahy. Více než o lékařství se však zajímal o dějiny a umění. Proto brzy přestoupil na fakultu filozofickou, kde navštěvoval přednášky Františka Ladislava Čelakovského či Jana Erazima Vocela. Z důvodu finanční tísně však musel studii zanechat. Živil se jako vychovatel, později právník a úředník v Praze a od roku 1866 ve Strakonících. Historii a archeologii se věnoval formou samostudia a později začal provádět vlastní průzkumy okolí. Často si dopisoval s Vocelem, kterého žádal o rady ohledně učiněných nálezů (*Sklenář 2007*, 45-47). Společně s F. S. Lamblem zkoumal roku 1866 pozdně halštatské Hradiště u Sousedovic. Téhož roku registrovali zvláštní „kamennou řadu“ u Zadních Ptákovic, jež byla později vysvětlena jako přirozená žulová zvětralina (*Sklenář 1992*, 122-123, 278). V roce 1867 obdržel od štěkenského nadlesního bronzový turban nalezený roku 1860 v halštatské mohyle v Rovné (*Sklenář 2007*, 55). Následujícího roku zachránil devět „pokliček“ z rozkopané halštatské mohyly u Domanic na Strakonicku. Mohyla ukrývala lidské kosti a přibližně sto bronzových knoflíků označovaných jako pokličky. Jako první provedl v roce 1869 průzkum slovanského hradiště Řepice na Strakonicku a lokalitu popsal v dopise adresovaném Archeologickému sboru (*Sklenář 1992*, 51, 223). Ludikar věnoval pozornost památkám všeho druhu. Důkazem toho byla jeho aktivita při záchraně gotických maleb na strakonickém hradu. Díky včasnému zkontaktování Vocela zabránil jejich zabílení. Působil jako konzervátor památkové péče pro Písecko, byl členem vídeňské antropologické společnosti a v sedmdesátých letech se podílel na politickém a kulturním rozvoji Strakonic. Ludikar byl v kontaktu s celou řadou archeologů. Roku 1874

navštívil Vídeň, kde se seznamoval s tamějším archeologickým materiálem a snažil se o co největší proniknutí do oboru. Dlouhá léta posílel své nálezy do Muzea v Praze. S rokem 1884 se jeho pozornost obrátila na nově založené písecké muzeum. Stal se jeho významným donátorem a svými nálezy přispěl k založení tamější archeologické sbírky. Roku 1888 navštívil Ludikara Jindřich Richlý. Společně se vydali na Kněží horu u Katovic a pátrat po mohylách u Dražejova. Jednalo se pravděpodobně o jedny z posledních Ludikarových terénních akcí. Když v roce 1890 onemocněl, odešel do Plzně, kde 1. června 1892 zemřel (*Sklenář 2007, 57, 61-63*).

5. FRANTIŠEK SUDIMÍR LAMBL (1819-1891)

František Sudimír Lambl se narodil jako nejstarší syn správce schönbornského velkostatku v obci Letiny na Plzeňsku. Se svými dvěma bratry sdílel stejný koníček – archeologii. Přesto odešel studovat práva a později pracoval jako právní úředník na Lovosicku. Archeologii se proto věnoval ve svém volném čase. Jedním z prvních Lamblových objevů byly kostrové hroby u zámku v Bílině roku 1838 (*Lambl 1844*). Ve čtyřicátých letech zdokumentoval nálezy odkryté při stavbě silnice u Lahoště, které následně zaslal Národnímu muzeu (*Lambl 1845*). Zanedlouho Muzeum obdrželo od Lambla předměty ze slovanského hradiště u Třebenic. Díky této cílé sběratelské aktivitě byl roku 1846 poctěn jmenováním sběratelem starožitností Národního muzea (*Sklenář 2005, 335; Sklenář 2007, 47-48*). V padesátých letech se usadil ve Strakonících. Tam se seznámil s A. Č. Ludikarem a společně zkoumali tamější archeologické památky (Hradiště u Sousedovic, Zadní Ptákovice, Kněží hora u Katovic) (*Sklenář 1992, 93, 122-123, 278; Sklenář 2007, 47-53*).

6. FRANTIŠEK STULÍK (1818-1890)

František Stulík pocházel z devíti dětí táborského měšťana Václava Jana Stulíka. Přestože by se rád věnoval vědě, musel uposlechnout přání matky a stát se obchodníkem. Od čtyřicátých let 19. století se podílel na politickém životě v Českých Budějovicích, byl členem výboru budějovické Slovanské lípy⁵¹ a po pádu Bachova

---

⁵¹ Slovanská lípa byl národně osvětový a politický spolek založený na jaře 1848 v Praze. Zanedlouho poté vznikla pobočka spolku v Českých Budějovicích. Cíli tohoto sdružení bylo upevňovat národní vědomí a organizovat kulturně osvětovou činnost. Avšak již roku 1849 došlo k jeho úřednímu zrušení (29. 9. 2015 <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/slovanska-lipa>).

absolutismu stál u založení několika městských spolků. Stulík měl mnoho zájmů. Jako obchodník navštívil řadu evropských zemí, ve kterých se plynně domluvil francouzsky, italsky či německy. Byl amatérský malíř a sochař. Bavila ho chemie, matematika nebo astronomie. Avšak jeho největším koníčkem se stala archeologie. Proslavil se zejména výzkumem mohyl v Plavu u Českých Budějovic. Než získal podporu u Národního muzea, vyplácel najaté sedláky z vlastních úspor. Díky Stulíkovým nálezům byla na českobudějovické radnici uspořádána v roce 1866 první archeologická výstava v českých zemích. Po založení městského muzea se podílel na sestavení archeologického oddělení. V pozdním věku se oženil s o dvacet pět let mladší Italkou Gertrudou. Toto manželství však nebylo šťastné. František Stulík zemřel na otřes mozku po tragickém pádu z balkonu své vily (*Muk 1947, 2-3; Sklenář 2005, 546*).

7. JAN KAREL HRAŠE (1840-1907)

Jan Karel Hraše se narodil v rodině mlynáře v Ratajích u Bechyně. Navštěvoval školy v Českém Krumlově, Písku a mezi lety 1861 a 1864 filozofickou fakultu v Praze, kde studoval český jazyk a dějepis. Přednášky Jana Erazima Vocela ho oslovily natolik, že se stal v roce 1865 členem Archeologického sboru (*Sklenář 2005, 232*). Po ukončení pražských studií působil jako učitel ve východních Čechách. Letní prázdniny však trávil archeologickými výzkumy na jihu Čech. Ještě jako student začal zkoumat mohyly z doby bronzové v povodí říčky Smutné. V tom pokračoval až do devadesátých let 19. století (*Hraše 1862-63; Hraše 1871*). V roce 1866 vykonával odborný dohled nad výzkumem mohyl v Plavu u Českých Budějovic (*Hraše – Stulík 1868*). V letech 1868 až 1870 se věnoval archeologické sbírce knížete Paara na bechyňském zámku. Coby archeolog byl činný i ve východních Čechách, kde zkoumal středověké tvrze Batňovice či Rokytník (*Sklenář 2005, 232*). Roku 1880 založil muzeum v Náchodě a až do své smrti zastával pozici jeho správce. Už od počátku orientoval činnost muzea na archeologii, což podpořil věnováním své soukromé sbírky (1. 10. 2015 <http://rmn.wz.cz/Dejiny-muzea.html>). Po dlouholetém bádání vydal rozsáhlou studii Zemské stezky, strážnice a brány (1884) s vlastní mapkou stezek. Pečlivá heuristická práce vyústila v podrobnou monografii Dějiny Náchoda (1895). Jan Karel Hraše vydal nespočet odborných knih a statí. Kromě toho psal už od šedesátých let různé povídky, bajky a pohádky pro děti často publikované pod pseudonymem Jan Smutný (podle říčky Smutné). Přes bohatou terénní a publikační činnost si vždy udělal čas na rodinný život.

Se svou o deset let mladší ženou měl šest dětí. Ač všechny dosáhly ve společnosti odpovídajícího postavení, žádné z nich nenavázalo na otcovu práci (*Baštecká 2012, 7*).

8. ADOLF LINDNER (1827-1906)

Adolf Lindner, původním povoláním důstojník, byl kustodem přírodovědné a umělecko-historické sbírky českobudějovického muzea a později jeho ředitelem. Od osmdesátých let 19. století prováděl archeologické výzkumy na Českobudějovicku a Českokrumlovsku. Výsledky výzkumů publikoval nejčastěji v německých časopisech *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*, *Mitteilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst – und historischen Denkmale* a výročních zprávách Musejního spolku (*Chvojka – Zavřel 2003, 96; Sklenář 2005, 345*).

9. TOMÁŠ POROD (?-?)

Tomáš Porod působil ve druhé polovině 19. století jako řídící učitel v Albrechticích nad Vltavou. V osmdesátých a devadesátých letech se v okolní krajině pokoušel o amatérské výzkumy archeologických lokalit. Získané nálezy pak věnoval českobudějovickému a píseckému muzeu. Kromě pedagogické a archeologické činnosti se věnoval také hasičství. Patřil mezi zakládající členy albrechtického družstva dobrovolných hasičů, ve kterém pak zastával funkci jednatele družstva (*Sklenář 2005, 456; 3. 10. 2015 <http://www.albrechticenadvltavou.cz/hasici.html>*).

10. MARTIN KOLÁŘ (1836-1898)

Švihovský rodák Martin Kolář přišel do styku s archeologií již během svých pražských studií. Po absolvování historie a filologie v roce 1858 krátce působil v Hrobech u Tábora, Hradci Králové a Praze. Roku 1862 se usadil v Táboře. Ve svých dvaceti šesti letech patřil mezi nejmladší profesory na táborském reálném gymnáziu. Přestože měl vystudovanou historii, která byla také jeho největším koníčkem, vyučoval především jazyky a výjimečně zeměpis. Mezi jeho kolegy a přátele patřil August Sedláček, s nímž si vyměňoval poznatky z historického bádání. Kolář zastával funkci správce sbírky starožitností uložené na gymnáziu, knihovníka, městského archiváře a od roku 1878 ředitele městského muzea. Pravidelně publikoval v regionálních časopisech a Památkách archeologických. Ucelenou práci o dějinách Tábora, kterým se věnoval řadu let, však nikdy nese-psal (*Kořalka 1978, 22-23, Sklenář 2005, 298*). Kromě badatelské

práce ve své pracovně vyražel také do terénu. Z pohledu historika zmapoval památky na Plzeňsku (Dobřany, Nezvěstice, Radyně, Štěnovice aj.) (*Kolář 1870a*). Jako jeden z prvních amatérských archeologů na Táborsku zkoumal hradiště Svákov či Smoleč (*Sklenář 2005*, 298). Na konci osmdesátých let ustoupil od regionální historie ke studiu genealogie a heraldiky. Ve zbývajícím čase se podílel na rozvoji spolkového a kulturního života ve městě (*Kořalka 1978*, 23).

11. JOSEF ŠVEHLA (1861-1934)

Josef Švehla se narodil 15. května 1861 v dnešním Hýskově u Berouna. Po absolvování učitelského ústavu v Soběslavi v roce 1879 krátce působil ve Slaném. Poté se usadil na Táborsku. Učil ve školách v Malšicích, Chýnově, Šebířově a nakonec v dnešním Sezimově Ústí (tehdejším Starém Táboře). Přestože měl Švehla mnoho zásluh coby učitel, mnohem důležitější byl jeho přínos na poli archeologie. Od osmdesátých let 19. století se věnoval soustavné archeologické činnosti nejen na Táborsku. Proslavil se zejména svými celoživotními výzkumy středověkých lokalit Sezimova Ústí a Kozího hrádku. Další lokalitou spojenou s husitstvím a zkoumanou Švehlou byl Trocnov. Roku 1905 navázal na výzkumy Jindřicha Richlého, Jana Nepomuka Woldřicha a Martina Koláře a vydal se na hradiště Svákov u Soběslavi. Mimo středověké lokality se věnoval také pravěkým památkám. Zkoumal mimo jiné mohylníky v lese Hájek u Drhovic, ve Skalici, ploché pohřebiště u Rybovy Lhoty nebo vrch Burkovák u Nemějic. Inicioval založení společnosti, jež by připomněla slávu Tábora a jeho okolí a zároveň vyhledávala a opatrovala památky z těchto dob. Tak roku 1922 vznikla Jihočeská společnost pro zachování husitských památek se sídlem v Táboře (dále jen Společnost). Již v prvních letech svého fungování zaštitila výzkumy v Sezimově Ústí, na Kozím hrádku, v Trocnově nebo v historickém jádru Tábora. Důležitá byla spolupráce s městským muzeem, ve kterém se zpracovávaly a následně uchovávaly získané nálezy. Roku 1928 začala Společnost vydávat vlastní časopis Jihočeský sborník historický, který se tak stal prvním vědeckým historickým časopisem v jižních Čechách. Mezi jeho nejaktivnější přispěvatele patřil právě Josef Švehla. Kromě řady odborných článků a muzejních zpráv sepsal ucelené publikace stěžejních výzkumů Ústí Sezimovo (1907), Kozí Hrádek (1915), Kozí (1920), Z českých Pompejí (1920), První hora Tábor v Čechách (1921) a Táborsko v pravěku (1923). Přes toto obrovské pracovní nasazení archeologii nikdy nevykonával na úkor profese učitele. Dosáhl dokonce pozice předsedy učitelské jednoty Komenský v Táboře, předsedy kulturního odboru a později i náměstka Zemského

ústředního spolku jednot učitelských v Čechách a zástupce učitelů v okresní školní radě. Uznávaný a vážený Josef Švehla žil sám ve skromných podmínkách svého bytu a největším bohatstvím mu byla jeho knihovna. Jak dosvědčil František Lískovec, Švehla věnoval archeologii veškerý volný čas, finanční prostředky a částečně i zdraví. Zemřel v Táboře dne 10. května 1934, pár dnů před dovršením třiasedmdesátých narozenin (*Cikhart 1931; Lískovec 1931; Menšík – Menšík 2011; Památce 1954, 63; Sklenář 2005, 581*).

12. JINDŘICH RICHLÝ (1839-1907)

Jindřich Richlý se coby armádní vysloužilce na počátku sedmdesátých let usadil v Jindřichově Hradci. Téměř čtyři desetiletí pak strávil amatérskými průzkumy jižních Čech (*Jindřich 1907, 385; Sklenář 2005, 477*). Zpočátku se soustředil do okolí Jindřichova Hradce, kde zkoumal mimo jiné mohylové útvary v lokalitě Sedlo, Dolní Lhota nebo v okolí Stráže nad Nežárkou (*Menšík 2013, 5-6*). Postupně však rozšiřoval pole své badatelské působnosti. Roku 1880 zkoumal hradiště Svákov u Soběslavi (*Richlý 1882b; Richlý 1900*) a v letech 1882 až 1883 vedl výzkum mohylového pohřebiště doby bronzové u Křtěnova (*Richlý 1882a*). Zabýval se otázkou depotů, trasami obchodních stezek a sepsal vůbec první monografii o době bronzové v jižních Čechách (*Richlý 1894*). Díky své aktivní činnosti se stal roku 1899 mimořádným členem Královské české společnosti nauk a České akademie věd a umění v roce 1902 (*Sklenář 2005, 478*).

13. FRANTIŠEK FAKTOR (1861-1911)

František Faktor vystudoval v Praze technickou chemii. Tu také později vyučoval na školách v Praze, Prostějově a Českých Budějovicích. Kromě chemie učil zeměpis, jenž byl jeho velkým koníčkem. Procestoval nejen Evropu, ale také sever Afriky, Blízký Východ nebo Severní Ameriku. Během svých cest se setkal s řadou historických a archeologických památek. Zaujaly ho natolik, že po návratu začal podobné doklady lidské minulosti vyhledávat v českých zemích. V osmdesátých a devadesátých letech působil v západních a jižních Čechách, kde se zajímal zejména o středověké památky. Uvedl do literatury středověké hradiště Mítov nedaleko Blovic (*Faktor 1884*), zaniklou osadu Slávnice na Vltavotýnsku (*Faktor 1896*) a hradiště z doby bronzové u Brlohu na Písecku (*Faktor 1895*). Hradištím se věnoval i na Moravě, hlavně na Olomoucku a Prostějovsku. Ke konci života působil jako pedagog v Českých Budějovicích. Nedlouho

po jeho jmenování ředitelem tamější reálné školy František Faktor zemřel (*Sklenář 2005*, 160; 8. 9. 2015 https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Faktor).

14. JAN NEPOMUK WOLDŘICH (1834-1906)

Jan Nepomuk Woldřich se narodil ve Zdíkově v podhůří Šumavy. V letech 1847 až 1855 docházel na piaristické gymnázium v Českých Budějovicích, po jehož absolvování studoval přírodní vědy ve Vídni. Od roku 1859 vyučoval v Prešově, Banské Štiavnici, Salzburgu, získal profesuru ve Vídni a roku 1893 v Praze. Na české univerzitě v Praze učil paleontologii a geologii až do roku 1905, kdy odešel do penze. Letní měsíce, jež měl jako učitel volné, trávil výzkumy v jižních Čechách. V letech 1880 až 1883 objevil v jeskyni u Sudslavic několik tisíc kostí pravěké fauny. Paleolitickým výzkumům se věnoval v Čechách, na Moravě a v Horních a Dolních Rakousích (*Michálek 1974*, 248-249; *Sklenář 2005*, 640-641). Zároveň se věnoval i archeologickým výzkumům. Zkoumal mohylová pohřebiště a hradiště na Českobudějovicku, Protivínsku, Písecku či Prachaticku (*Woldřich 1882*; *Woldřich 1897b*). Jako geolog vysvětlil přírodní původ kamenných uskupení, o kterých se ve druhé polovině 19. století mluvilo jako o megalitických stavbách (*Woldřich 1897a*). Výsledky své práce publikoval v přírodovědných časopisech u nás a ve Vídni. Dodnes jsou uznávané jeho učebnice, z nichž vyniká Všeobecná geologie se zvláštním zřetelem na země Koruny české (1902-05). Woldřich byl tak všestrannou osobností, že kromě vědy se věnoval také kulturnímu dění v jeho rodném Zdíkově. Podporoval tamější spolkovou činnost a v nemalé míře přispěl k výstavbě místní obecné školy a průmyslové školy pokračovací (*Fröhlich 2006*, 78-79; *Michálek 1974*, 248-250).

15. JAN VRATISLAV ŽELÍZKO (1874-1938)

Z rodiny obuvníka pocházel známý geolog a paleontolog Jan Vratislav Želízko. Narodil se ve Volyni 22. února 1874, kde později navštěvoval řemeslnou školu. Na ni navázal studiem průmyslové školy v Plzni, které však nedokončil. Mnohem více než řemesla a technika ho bavily přírodní vědy a zeměpis. V budoucím směřování ho pravděpodobně ovlivnila přednáška paleontologa a geologa Jana Nepomuka Woldřicha ve Volyni, které se zúčastnil ještě jako žák obecné školy. Během studií se bavil sbíráním motýlů a nerostů a vyhledával informace z oboru paleontologie (*Kočárek – Trdlička 1970*, 5-6; *Pavlíček 2007*, 207). Po zanechání školy v Plzni navázal kontakt s Janem Nepomukem Woldřichem, který ho doporučil na geologický ústav do Vídně. Protože však neměl

žádné vzdělání v oboru, bylo třeba, aby se zapsal na vídeňské univerzitě a znalosti si doplnil. Teprve pak mohl na ústavu získat důležitější funkci. Do té doby vykonával spíše pomocné práce. Od roku 1901 se řadil mezi zaměstnance říšského geologického ústavu. Pro své zdravotní problémy s nohou se věnoval spíše muzejní práci než náročným výzkumům v terénu. Přesto zvládal alespoň průzkumy menšího rozsahu. Pohyboval se především v jižních, východních a středních Čechách, kde vyhledával zbytky fosilní fauny. Navštívil a prozkoumal například Beroun, Hradec u Němčic, Litochovice, Rožmitál, Svaryšov, Věнец u Lčovic či pravěká sídliště u Volyně. Roku 1912 se ve Vídni oženil s rodačkou z Chotovin u Tábora. Zájem o přírodní vědy přenesl na jejich syna Jana. Ten však zemřel příliš mladý (ve dvaceti pěti letech) nato, aby mohl navázat na otcovy výzkumy. Během svého života sepsal několik pojednání zejména o pleistocénní fauně (např. *Želízko 1904*; *Želízko 1909*). Nejspíše láska k přírodě a zeměpisu ho dovedla ke spolupráci se známým cestovatelem Emilem Holubem. Sám často a rád cestoval. Navštívil například Stockholm, Uppsalu, Oslo, Palermo či Etnu. Na svých cestách se seznámil s novým materiálem a rozšířil znalosti o možnostech výzkumu. Čím více se věnoval vědě, tím méně se pohyboval ve společnosti, které se nakonec téměř stranil. Po práci studoval literaturu a ve volných dnech jezdil do přírody nebo po památkách. Od roku 1921 trpěl zdravotními problémy, jež mu znemožňovaly práci v terénu. V roce 1927 odešel do penze a po dlouhé nemoci zemřel 30. června 1938. Část jeho sbírky skončila v Národním muzeu v Praze, další v muzeích ve Švédsku či Norsku a některé předměty věnoval výzkumné a vzdělávací instituci Smithsonian Institution ve Washingtonu (*Kočárek – Trdlička 1970*, 6-14; *Sklenář 2005*, 659-660).

16. JOSEF LADISLAV PÍČ (1847-1911)

Josef Ladislav Píč se narodil 19. ledna 1847 ve skromných podmínkách ve Mšeně u Mělníka. Přestože jeho studijní výsledky z gymnázia v České Lípě a v Praze nebyly vzorové, nastoupil v roce 1867 na filozofickou fakultu v Praze ke studiu oborů dějepis a zeměpis. Už během studijních let si vytvářel kladný vztah k Rusku. Němčina, latina či řečtina mu dělaly ve škole potíže, zato rusky mluvil i psal plynně. Studoval ruské knihy a časopisy a přivydělával si doučováním u ruských studentů. Dokonce nebyl daleko od toho, aby odjel do Ruska jako vychovatel. Nakonec však dal přednost gymnáziu v Mladé Boleslavi, kde učil v letech 1872 až 1881. Odtud pak odešel na pražské gymnázium a tam setrval až do roku 1893. Nehodlal však zůstat u čistě pedagogické práce. Věnoval se shromažďování materiálu o původu Slovanů, v rámci kterého podnikl

několik cest na Balkán a do východní Evropy. Brzy zjistil, že písemné prameny mohou poskytnout jen omezené množství informací a na řadu otázek nedokáží odpovědět vůbec. Od roku 1887 pracoval jako redaktor Památek archeologických, kde se setkával s možnostmi využití hmotných pramenů při rekonstrukci minulosti. Zaujalo ho to natolik, že v roce 1893 přijal místo kustoda prehistorické sbírky Národního muzea a stal se i jednatelem Archeologického sboru. K archeologii se tedy nedostal přes sběratelství, jako tomu bylo u většiny jeho současníků. Vedla ho spíše zvědavost, co mohou archeologické nálezy nabídnout pro dokonalejší poznání historie. Se skupinou přátel a kolegů (mezi nimiž byl např. Jan Felcman, Jan Hellich, Václav Landa či Václav Požarecký) zahájil systematický výzkum pravěkých a raně středověkých Čech. Přestože se soustředili především na oblast Polabí (Bylany u Českého Brodu, Platěnice u Pardubic, Dobřichov na Kolínsku), tak ani jiné části Čech nezůstaly nedotčené. Ze severních Čech se jednalo například o Svijany u Turnova, v jižních Čechách se zaměřil do oblasti Bechyňska a jeden z výzkumů v západních Čechách prováděl v lokalitě Kaliště-Teplý les. Díky své obrovské jazykové vybavenosti (ovládal ruštinu, francouzštinu, polštinu, balkánské jazyky a dohnal mezery ze školních let v němčině) byl v kontaktu s archeology z mnoha zemí. Díky tomu získal obrovský přehled o evropských nálezech, což mu pomohlo k sestavení životního díla *Starožitnosti země české* vydaného v letech 1899 až 1909. Proti této práci a některým Píčovým názorům radikálně vystoupili Lubomír Niederle a Karel Buchtela. Vleklé spory na poli archeologie a boj za pravost Rukopisu zelenohorského vyčerpával Píče natolik, že svůj život předčasně ukončil 19. prosince 1911 (*Beneš 1993*, 278-282; *Sklenář 2005*, 438-439; *Sklenář 2013a*, 13-72).

17. VÁCLAV LANDA (1856-1922)

Vysloužilý voják rakousko-uherské armády Václav Landa se stal v roce 1892 pomocným zaměstnancem Národního muzea. Zpočátku měl na starosti úklid, topení v kancelářích a dozor v sálech, později se podílel na konzervační práci v laboratořích. Pro svou spolehlivost a svědomitost byl roku 1895 jmenován muzejním laborantem. Zpracovával řadu Píčových nálezů, restauroval historický nábytek a zbraně, lepil kachle a keramiku apod. Čím dál více času věnoval práci pro Píče. Roku 1899 vytvořil model Hradiště u Stradonic a jezdil také do terénu (např. vedl výzkum mohyl v Chlumu u Opařan, zdokumentoval kostrové hroby v Libčicích atd.). Po Píčově smrti asistoval Václavu Fabianovi a Albínu Stockému a spolupracoval s Janem Hellichem a Josefem

Schránilem. V roce 1917 získal místo preparátora archeologických sbírek, avšak již následujícího roku byl náhle penzionován. Důvodem mělo být udání od jeho kolegů (*Sklenář 2005*, 338-339; *Sklenář 2014b*, 124-125).

18. VÁCLAV POŽARECKÝ (?-1892)

Václav Požarecký byl ředitelem cukrovaru nejprve v Libici nad Cidlinou a později v Lysé nad Labem. Přátelství s Janem Hellichem ho přivedlo do okruhu archeologů kolem J. L. Piče. Spolu s Hellichem a Janem Felcmanem patřil k zakladatelům tzv. „*Pičovy družiny*“. V devadesátých letech se podílel na výzkumech v Polabí a na Bechyňsku. Předčasná smrt mu však zabránila více rozvinout svou archeologickou činnost (*Sklenář 2005*, 459).

19. ATONÍN HAŠKOVEC (1858-1921)

Antonín byl nejstarší ze čtyř bratrů Haškoviců. Po absolvování vyšší reálné školy v Táboře si vydělával na další studia jako učitel v Bernarticích. Když měl dostatek prostředků, odjel studovat do Prahy technickou chemii. Za vzorné studijní výsledky dokonce získal finanční odměnu od ministerstva osvěty a vyučování. Po několika letech praxe v cukrovarech se vrátil do rodné Bechyně, kde právě zahajovala činnost první česká keramická škola. Poté, co získal zkušenosti a znalosti o keramice a všem, co s ní souvisí, byl na této škole jmenován učitelem a 27. února 1900 získal profesorský titul. Patřil k prvním průkopníkům keramické technologie a chemie. Díky svým cestám měl přehled o metodách a technologiích v Německu, Belgii, Anglii a dalších evropských zemích. Studium keramiky ho přivedlo k jejím počátkům a historickému vývoji, což znamenalo spolupráci s archeology a vlastní terénní výzkumy. V porovnání s jinými průkopníky archeologie v jižních Čechách Haškovec nebyl výraznou osobností. Zato patřil k prvním odborníkům na keramiku v českých zemích (*Prof. Ing. Antonín 2006*, 2; *Sklenář 2005*, 206).

20. AUGUST SEDLÁČEK (1843-1926)

August Sedláček se narodil 28. srpna 1843 v Mladé Vožici na Táborsku, avšak už v útlém věku se s rodiči přestěhoval do Počátek u Jindřichova Hradce. Nejprve navštěvoval gymnázium v Jihlavě, odkud přestoupil do Písku. V letech 1863 až 1867 studoval na filozofické fakultě v Praze, kde ho vyučoval například Václav Vladivoj Tomek, Antonín Gindely, Josef Emler či Jan Erazim Vocel. Nabyt tak znalosti o

historii, archivních pramenech a vznikajícím oboru archeologie. Po absolvování fakulty strávil přes třicet let ve školství jako učitel dějepisu, zeměpisu, českého a německého jazyka a latiny. První léta praxe působil ve východních Čechách, než se v roce 1875 usadil na jihu Čech, kde zůstal až do konce života. Na tábořském gymnáziu učil společně s regionálními historiky Martinem Kolářem a Karlem Thirem. Roku 1894 inicioval uspořádání archeologického výzkumu v Táboře. K jeho uskutečnění však pro nedostatečnou podporu v městské radě nedošlo. Po smrti manželky v roce 1899 opustil Tábor a odešel do penze (28. 9. 2015 <http://www.augustsedlacek.cz/?q=cs/node/37>, *Sklenář 2005*, 493). Zbytek života strávil v Písku, kde zastával pozici ředitele muzea. Sedláček měl rád ve věcech systém. Zavedl proto nové inventární knihy evidující předměty v jedenácti odděleních muzea, přírůstkový deník a zřídil muzejní knihovnu (*Prášek 2004*, 53). Během sestavování píseckého archivu vytvořil třísvazkové dílo Dějiny královského a krajského města Písku nad Otavou, jež vydal v letech 1911 až 1913 a vytvořil tak jeden z nejpodrobnějších popisů městských dějin. Jeho stěžejními historickými publikacemi byly Hrady, zámky a tvrze království Českého I.-XV. (1881-1927) či Místopisný slovník historický království Českého (1908) (*Sklenář 2005*, 493). Sedláček v těchto knihách prokázal znalosti především z historie, topografie a onomastiky. Jeho archeologické působení na Písecku se promítlo v publikaci Děje prácheňského kraje (1926). Popsal zde okolnosti nálezu depotu ve Smrkovicích v roce 1907 nebo výzkum Hradiště u Písku z roku 1923 (*Sedláček 1926*, 163-164). Vydání knihy se však nedožil. Během příprav jejího tisku, dne 15. ledna 1926, August Sedláček zemřel. Poslední roky života mu byla oporou jeho druhá žena, s níž se oženil roku 1922. Vzhledem k Sedláčkovu vysokému věku zůstalo i toto druhé manželství bezdětné. Zanechal však po sobě jiný odkaz. Tím byly jeho knihy, jež v mnoha případech nebyly dodnes překonané (28. 9. 2015 <http://www.augustsedlacek.cz/?q=cs/node/37>).

21. AUGUST KREJČÍ (1856-1925)

Život Augusta Krejčího byl spojen s městem Písek. Narodil se zde 14. ledna 1856, a přestože většinu života strávil v Praze, často se do svého rodného města vracel. Studium přírodních věd sice přerušil, ale v Praze zůstal a našel si místo jako učitel tělocviku. Ke studiím se později vrátil a v roce 1894 složil doktorát (*Sklenář 2005*, 320). Hojně spolupracoval s píseckým muzeem a v roce 1889 vydal článek Mineralogická sbírka městského muzea píseckého. Od počátku 20. století až do své smrti systematicky zkoumal doklady rýžování zlata v Pootaví. Během svých průzkumů nacházel rozličné

cenné minerály. Jeden z nich se odlišoval od všech ostatních nerostů, se kterými se Krejčí do té doby setkal. Jednalo se o jedinečný minerál, jež se nevyskytuje jinde než v Píseckých horách a podle místa nalezení byl pojmenován písekit (*Prášek 2004*, 52-53). Ačkoliv se Krejčí zaměřoval především na mineralogii, zúčastnil se v letech 1923-24 archeologického výzkumu Hradiště u Písku (*Sklenář 2005*, 320). Po vykopání několika sond objevili s Augustem Sedláčkem pravěké keramické střepy. Krejčí dokázal díky svým zkušenostem rozeznat zbytky valů v přírodě a vytvořit tak představu o původním opevnění hradiště (*Fröhlich 1997*, 37-38). Nedlouho po ukončení výzkumu, 21. srpna 1925, August Krejčí zemřel (*Sklenář 2005*, 320).

22. RUDOLF MERBELLER (1858-1945)

Rudolf Merbeller se narodil 2. prosince 1858 v Salzburgu. Díky své funkci berního kontrolora se dostal do Vrchlabí, kde se později oženil. V roce 1898 byl přeložen na berní úřad do Prachatic. Mnohem více než úředník se do dějin města zapsal jako první kustod sbírek prachatického muzea a průkopník na poli archeologie (28. 9. 2015 http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=data/w_merbe.php&Nazev=Merbeller). Pozice kustoda s sebou přinášela povinnost prohlédnout a zaevidovat stávající starožitnosti a podílet se na jejich rozmnožení. Merbeller aktivně pátral po památkách Prachaticka a roku 1905 inicioval výzkum slovanských mohyl v obci Vitějovice. Muzejní sbírku obohatil o pravěké nálezy z Volovic, Černé hory, Záblatí či okolí Lhenic. Jako úředník neměl s vedením muzejních sbírek velké zkušenosti. Jezdil se proto inspirovat do muzeí v Písku, Linci nebo Salzburgu. Roku 1921 podal rezignaci ze své funkce, avšak s muzeem byl v kontaktu i nadále. Merbeller zemřel 25. listopadu 1945 v Prachaticích v úctyhodném věku osmdesáti sedmi let. Jeho kronika muzea z let 1903 až 1921 je dodnes důležitým pramenem (*Starý 1994*, 14-23).

23. JAN LÖWENHÖFER (1853-1912)

Předtím než se Jan Löwenhöfer stal muzejním kustodem, pracoval v Českých Budějovicích jako zlatník. Od roku 1888 zastával pozici správce sbírky zbraní v tamějším muzeu. Proslavil se především nálezem depotu hřiven v roce 1908 a vytvořením sbírky středověké keramiky (*Chvojka – Zavřel 2003*, 96; *Sklenář 2005*, 348).

24. BEDŘICH DUBSKÝ (1880-1957)

Bedřich Dubský se narodil 10. července 1880 v Komárově u Bechyně. Základní vzdělání získal na školách v Hrejkovicích u Milevska a v Milevsku. Vzhledem k tomu, že pocházel z rodiny učitelů, nebylo překvapením, když nastoupil na učitelský ústav v Soběslavi. Po jeho absolvování v roce 1899 učil na obecných školách na Strakonicku (v Cehnici, Řepici, Jiníně, Zahořanech, Neuslužicích, Hošticích, Dobříši-Dražově, Paračově a Podsrpu) (*Eisner 1957, 551; Michálek 1978, 226; Sklenář 2005, 148*). Jak sám později uvedl, k archeologii ho přivedlo studium Píčových Starožitností země české v roce 1912. Přestože v rámci archeologických průzkumů Píč zavítal i na jih Čech, v porovnání s jinými oblastmi se jižní Čechy v jeho podání jeví jako prosté rozsáhlejšího a souvislejšího osídlení. To v Dubském probudilo nutkání dokázat, že tomu tak nebylo a že jižní Čechy byly oblastí v minulosti vyhledávanou a osídlenou po velkou část pravěku. Nevytyčil si však lehký úkol. Přes tři desetiletí Dubský shromažďoval materiál, objížděl lokality, zpracovával nálezy a výsledkem této vytrvalé a pečlivé práce bylo jeho životní dílo - *Pravěk země české (Dubský 1949)*. V této knize doložil téměř kontinuální osídlení jižních Čech od starší doby kamenné až po raný středověk. Na téměř sedmi stech stranách prezentoval nejen své výsledky ale také práce svých předchůdců a kolegů (J. N. Woldřicha, J. K. Hraše, F. Stulíka, M. Koláře, J. Richlého, J. Siblíka, J. Hykeše, J. Eisnera, E. Šimka, J. L. Píče aj.). Prozkoumal obrovské množství pravěkých a raně středověkých lokalit a zaplnil tak do té doby bílá místa na archeologické mapě jižních Čech. Zkoumal jak hradiště (např. Větec u Lčovic, Hradec u Němčtic, Hradiště u Písku, Budy, Baba, Kněží hora u Katovic, Řepice, Nevězice, Třisov aj.), tak pohřebiště mohylová (např. Těšínov, Protivín, Čichtice, Hemery, Chlum u Sepekova, Paseky aj.), plochá (např. Přešťovice, Chlum-Bezdědovice, Pňovice aj.), sídlištní objekty (např. Písek, Dobeš, Žďár, Modlešovice aj.) a také úplně nejstarší doklady osídlení (Řežabinec, Ražice, Putim, Lhota u Kestřan) (*Dubský 1949; obr. 62*). Výzkumy, zpracování nálezů, sepisování článků a publikací zvládal během zaměstnání. Odchod do penze roku 1937 pro něj neznamenal odchod na „odpočinek“, ale více času na archeologii. Od roku 1945 spravoval archeologickou sbírku muzea v Písku, zastával funkci jednatele Archeologické komise České akademie věd a umění a Státního archeologického ústavu v Praze (*Michálek 1978, 226; Michálek 2007, 248; Sklenář 2005, 148*).

25. JOSEF SIBLÍK (1863-1931)

Josef Siblík se narodil 19. března 1863 v Mladém Smolivci na Plzeňsku. V Příbrami získal pedagogické vzdělání a v roce 1883 nastoupil učitelskou dráhu. Roku 1891 se usadil v Blatné, kde zůstal až do své smrti. Kromě tamější učitelské činnosti se věnoval sbírání starožitností a amatérským výzkumům (např. Kocelovice, Dobšice, Chlum). Inicioval založení blatenského muzea, jež roku 1922 podpořil věnováním své soukromé sbírky. Výsledky práce publikoval převážně v Památkách archeologických a Obzoru prehistorickém. Od roku 1919 vykonával jako člen Archeologického sboru práci konzervátora památkové péče pro okresy Blatná, Příbram a Sušice (*Josef 1931*, 17; *Sklenář 2005*, 503-504).

26. FRANTIŠEK JOSEF HYKEŠ (?-?)

František Josef Hykeš působil jako učitel v okolí Příbrami a po roce 1919 se stal ředitelem školy v Sedlici u Blatné. Coby švagr Josefa Siblíka se podílel na řadě archeologických průzkumů (*Sklenář 2005*, 242). Spolu s Václavem Landou uvedl do literatury nálezy kostrových hrobů u Tušovic (*Hykeš – Landa 1913*). Díky hlášení svých studentů zachránil roku 1898 popelnici zahozenou dělníky u Hořejan. Později zde objevil ploché žárové hroby z pozdní doby halštatské (*Hykeš 1905*).

27. FRANTIŠEK LÍSKOVEC (1877-1953)

František Lískovec se narodil 6. března 1877 ve Vitíně na Českobudějovicku. Roku 1896 absolvoval učitelský ústav v Soběslavi, poté nastoupil učitelskou dráhu v obecních školách na Táborsku (v Tučapech, Smilových Horách, Jistebnici a Měšicích) a od roku 1921 učil i v samotném Táboře. Na Táborsku v té době dominovala v oblasti archeologie osobnost Josefa Švehly. Ten se stal Lískovcovi kolegou a rádcem. Po získání zkušeností během společných výzkumů (např. Sezimova Ústí, Kozího hrádku) začal pracovat samostatně. Celou svou archeologickou kariéru se Lískovec věnoval průzkumům města Tábora (středověká fortifikace, zástavba). Ve třicátých a čtyřicátých letech vedl výzkum například na tvrzi Sedlec u Sezimova Ústí, objevil lokalitu Homolka v lesích severně od Tábora, zachytil mohyly v lese Pintovka, zkoumal lokalitu Ohraženice a nedaleko od ní se nacházející skalnatý ostroh Obřiště. Byl znám svou pečlivostí a detailním sepisováním deníků. Ty se později staly důležitým pramenem. Výsledky své badatelské práce průběžně publikoval v regionálních časopisech a samostatně vydal knihu Průvodce Tábořem a jeho památkami (1929) a Historické město

Tábor (1940). František Lískovec zastával řadu funkcí a pozic. Byl zakládajícím členem (později jednatelem a pokladníkem) Jihočeské společnosti pro zachování husitských památek, členem kuratoria městského muzea v Táboře, místopředsedou učitelské jednoty Komenský v Táboře a mimo jiné se podílel na činnosti Jihočeského pěveckého sdružení (*Krajíc 2013*, 154-170; *K životnímu 1947*, 30-31; *Lískovec 1928*, 40-41; *Sklenář 2005*, 345-346; *Za Františkem 1953*, 36-37).

28. FRANTIŠEK ŠVINGER (1885-1968)

O životě a působení Františka Švingera se nedochovalo mnoho informací. Mezi lety 1926 a 1941 učil v dolnobukovské škole, svými nálezy přispěl k založení tamějšího muzea a působil jako jednatel Státního archeologického ústavu v Praze. Ve dvacátých letech provedl výkop halštatské mohyly u Bzí a roku 1947 vedl amatérský záchranný výzkum v rámci rekonstrukcí domů na náměstí v Dolním Bukovsku. Švingerova sbírka věnovaná tamějšímu muzeu obsahovala nálezy od neolitu až po vrcholný středověk. Vzhledem k neodborné péči o předměty byla později přemístěna do muzea v Českých Budějovicích a dalších institucích (*Hrubý 2001*, 187-192; *Sklenář 2005*, 581; *Úmrtí 1968*, 521).

29. JOSEF BURIAN (1878-1959)

Josef Burian původem z Bechyně pravděpodobně několik let pracoval jako četnický strážmistr v Kněževsi ve středních Čechách. Od 1. ledna 1918 byl i se ženou a třemi dětmi evidován v Kolodějích nad Lužnicí, kde zastával pozici vrchního četnického strážmistra. Burian se zajímal o archeologické památky, které vyhledával a následně amatérsky prokopával. Své výzkumy však nikdy nezdokumentoval a ne všechny objevené předměty se dochovaly. Velkou část nálezů věnoval muzeu v Bechyni. Zde také působil jako městský kronikář. Zabýval se historií obcí v regionu, vývojem jejich názvů, geografickými podmínkami nebo místními pověstmi a historkami (*Janovský 2008*, 299-302; *Menšík 2010b*, 265; *Sklenář 2005*, 102).

30. ANTONÍN KNOR (1908-1971)

V letech 1921 až 1927 studoval Antonín Knor na reálné škole v Kladně. Ihned po škole se dostal do Státního archeologického ústavu v Praze na pozici terénního technika. Díky zkušenostem, které nabral ve třicátých letech coby asistent Jaroslava Böhma, se stal odborníkem vedoucím vlastní výzkumy. Působil nejen v Čechách, ale také na Moravě a

na Slovensku. Ve čtyřicátých letech vedl mimo jiné záchranný výzkum v Makotřasech (*Pleslová-Štiková – Knor 1964*) a pracoval na moravských lokalitách doby kamenné v Dolních Věstonicích (*Knor – Ložek – Pelíšek – Žebera 1953*) a Hlubokých Mašůvkách. Od roku 1950 vedl terénní praxe pražských studentů archeologie. V šedesátých letech zkoumal jihozápadní podhradí hradiště a oppida Závist a jako vedoucí archeologického oddělení kladenského muzea se podílel na řadě výzkumů v regionu (*Knor 1965; Sklenář 2005, 295-296*).

31. KARL BRDLIK (1874-1948)

Karl Brdlik se narodil v rakouském Linci, odkud se ještě v dětství odstěhoval s matkou do Českých Budějovic. Tam vystudoval německý učitelský ústav a v roce 1895 zahájil profesní dráhu učitele. Působil v Polné na Šumavě, Chvalšínách a Kájově, kde setrval ve funkci ředitele až do roku 1934. Poté odešel do penze, kterou strávil ve Chvalšínách. V meziválečném období se věnoval systematickému vyhledávání archeologických lokalit v okolí Chvalšín, Boletic a Kájova. Vzhledem k jeho aktivní činnosti byl jmenován jednatelem Státního archeologického ústavu pro okresy Český Krumlov, Kaplice a Horní Planá. Od třicátých let spolupracoval s Leonhardem Franzem, se kterým se podílel například na výzkumu dobrkovické jeskyně či halštatského pohřebiště u Chvalšín. Výzkumy publikoval v německých časopisech, nejčastěji *Waldheimat* či *Sudeta*. Po druhé světové válce odešel do německého Heiligenstadtu, kde 17. května 1948 zemřel (*Fröhlich 2013, 326-327; Sklenář 2005, 91; 8. 9. 2015 http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=data/w_brdli.php&Nazev=Karl+Brdlik; 25. 9. 2015 http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_arcvyz.xml*).

32. LEONHARD FRANZ (1895-1974)

Leonhard Franz se narodil 25. října 1895 ve Vídni. Po návratu z první světové války studoval germanistiku a archeologii na vídeňské univerzitě. Během studia absolvoval dvouletou stáž v Göteborgu. Od roku 1926 učil na německé univerzitě v Praze, kde byl jmenován řádným profesorem nové katedry prehistorie. Ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století se věnoval archeologickým výzkumům v jižních Čechách. Důvodem mohlo být hledání kořenů jeho rodu, jenž měl pocházet snad z oblasti Šumavy. V rámci těchto výzkumů objevil halštatské střepy u nádraží v Českém Krumlově, provedl průzkum hradiště Raziberg u Boletic, halštatského pohřebiště u Chvalšín nebo keltského oppida v Třísově. O jihočeském pravěku vydal několik publikací a řadu článků

v německých časopisech. Během druhé světové války vedl katedru dějin pravěku v Innsbrucku, kde zůstal až do své smrti 9. července 1974 (*Sklenář 2005*, 173-174; 6. 9. 2015 http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=data/w_franl.php&Nazev=Leonhard+Franz).

33. JOSEF MALIČKÝ (1903-1969)

Josef Maličský se narodil 11. června 1903 v Hořovicích. Přestože vystudoval práva dle přání svého otce advokáta, celý život se zajímal o historii a zejména o archeologii. Proto se jí nadšeně věnoval alespoň jako amatér. Mimo práci advokáta si našel čas, aby od roku 1938 vykonával funkci správce muzea v Hořovicích. V muzeu se věnoval inventarizaci a konzervování předmětů. Tato práce ho bavila natolik, že v roce 1945 nastoupil opět na studia. Jako obor si tentokrát zvolil archeologii a disertační práci *Předslovanská hradiště jižních a západních Čech* obhájil v roce 1950. Ve spolupráci se Státním archeologickým ústavem v Praze vedl výzkumy na Hořovicku (*Maličský 1953*) a nálezy pak zpracovával v muzeu. Věnoval se zejména knovízské kultuře, hradišti Plešivec (*Maličský 1969*), pohřebišti ve Zdicích (*Maličský 1955*) nebo sídlišti v Želkovicích. Mimo dokladů pravěkého osídlení se zajímal také o středověké a novověké dějiny. V padesátých letech vytvořil v hořovickém muzeu expozici složenou především z vlastních nálezů a pořádal přednášky o dějinách kraje pro veřejnost. Po smrti Josefa Maličského v roce 1969 se Městské muzeum v Hořovicích stalo detašovaným pracovištěm berounského muzea (*Sklenář 2005*, 357; 1. 10. 2015 <http://muzeum-beroun.cz/historie/>; 1. 10. 2015 <http://www.mesto-horovice.eu/mesto/informace-o-meste/pamatky-a-historie/osobnosti/#malicky>).

34. JOŽA MÁDL (1883-1964)

Joža Mádl strávil dětství v Novém Vojířově na Jindřichohradecku. Poté, co jeho otce, pracujícího na železnici, přeložili, přestěhovala se rodina do služebního bytu v nádražní budově Hluboká nad Vltavou - Zámostí. Joža Mádl dojížděl do chlapecké měšťanské školy v Českých Budějovicích, kde ho nejvíce bavil dějepis. Přesto pak nastoupil na hospodářskou školu, kam chodil dva roky a od roku 1903 pracoval coby hospodářský úředník ve východních a středních Čechách. Podle Mádlových písemností se mezi léty 1910 a 1911 učil u J. L. Piče archeologii a muzejnictví. Během první světové války se dostal na Slovensko, kde zůstal i po vyhlášení republiky. Zde spolupracoval se zakladatelem slovenské odborné archeologie Janem Eisnarem (1885-1967). V Trenčíně

se stal správcem městského muzea a v roce 1934 byl zvolen jednatelem Státního archeologického ústavu v Praze pro okres Trenčín⁵². Po vyhlášení Slovenského štátu v březnu 1939 se Mádl vrátil zpět do jižních Čech. Se ženou žil ve velice skromných podmínkách nejprve ve Zlivi a později v Hosíně. O jejich nelehkých sociálních podmínkách vypovídá i to, že obývali jeden pokoj a Mádl, aby ušetřil papír, psal poznámky na staré papírové sáčky. Ve čtyřicátých letech patřil mezi nejaktivnější zpravodaje Státního archeologického ústavu. Podával zprávy o lokalitách a nálezech z téměř celých jižních Čech. Odborní pracovníci, kteří následně tyto zprávy zkoumali, narazili na řadu nepřesností a zpochybnili Mádlovu způsobilost v provádění výzkumů. Přesto získal místo v českobudějovickém muzeu, kde pracoval až do svého penzionování v roce 1948. Se ženou se ještě několikrát stěhoval, než se uchýlil do domova důchodců v Horní Plané (*Fröhlich – Kovář 1998, 97-99; Fröhlich – Kovář 2002, 192-194; Sklenář 2005, 353*).

---

⁵² Funkce jednatele mu byla později odebrána pro nespolehlivost jeho zpráv (*Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 6*).

11. SEZNAM PŘÍLOH

11. 1. Seznam obrazových příloh

Obr. 1: Václav Hájek z Libočan (28. 10. 2015 https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_H%C3%A1jek_z_Libo%C4%8Dan#/media/File:Vaclav_Hajek_z_Libocan_1861.jpg).

Obr. 2: Josef Dobrovský (*Sklenář 2005*, 712).

Obr. 3: Matyáš Kalina z Jäthensteinu (*Sklenář 2005*, 717).

Obr. 4: Václav Krolmus (Bouzek a kol. 1984, 185).

Obr. 5: Slezské zemské muzeum v Opavě (28. 10. 2015 <http://www.kultura.cz/profil/3829-slezske-zemske-muzeum-historicka-vystavni-budova/>).

Obr. 6: Moravské zemské muzeum v Brně v budově Dietrichsteinského paláce (28. 10. 2015. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brno,_Zeln%C3%BD_trh,_Dietrichstein_sk%C3%BD_pal%C3%A1c_\(01\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brno,_Zeln%C3%BD_trh,_Dietrichstein_sk%C3%BD_pal%C3%A1c_(01).jpg)).

Obr. 7: Hlavní budova Národního muzea v Praze (28. 10. 2015 https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fa/Prag_Museum_1900.jpg).

Obr. 8: František Palacký (*Sklenář 2014b*, 20).

Obr. 9: Kašpar Maria Sternberg (*Sklenář 2014b*, 12).

Obr. 10: Josef Karel Burde (*Sklenář 2014b*, 17).

Obr. 11: Josef Vojtěch Hellich (*Bouzek a kol. 1984*, 185).

Obr. 12: Jan Erazim Vocel (*Sklenář 2005*, 725).

Obr. 13: Jan Norbert rytíř z Neuberka (28. 10. 2015 https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Norbert_z_Neuberka#/media/File:Jan_Norbert_z_Neuberka.jpg).

Obr. 14 Kliment Čermák (*Pubal 1964*, 211).

Obr. 15: Josef Smolík (*Sklenář 2014b*, 89).

Obr. 16: Jindřich Wankel (*Bouzek a kol. 1984*, 193).

Obr. 17: Karel Jaroslav Maška (28. 10. 2015 http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=242).

Obr. 18: Antonín Frič (*Bouzek a kol. 1984*, 193).

Obr. 19: Čeněk Ryzner (*Bouzek a kol. 1984*, 189).

Obr. 20: František Xaver Franc (*Bouzek a kol. 1984*, 187).

Obr. 21: Francovo mapové zpracování pravěkých pohřebišť v polohách Beztehov a Skok u Štáhlav (*Trnka 2013*, 10).

- Obr. 22: Josef Ladislav Píč (*Sklenář 2005*, 721).
- Obr. 23: Část expozice zbudované J. L. Píčem v nové budově Národního muzea (*Sklenář 2014b*, 133).
- Obr. 24: Inocenc Ladislav Červinka (28. 10. 2015 http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=6493).
- Obr. 25: Karel Absolon (28. 10. 2015 <http://epochaplus.cz/?p=3190>).
- Obr. 26: Lubomír Niederle (*Sklenář 2005*, 720).
- Obr. 27: Karel Buchtela (*Sklenář 2005*, 712).
- Obr. 28: Jaroslav Böhm (*Sklenář 2005*, 711).
- Obr. 29: Jan Filip (*Sklenář 2005*, 713).
- Obr. 30: Jan Eisner (*Sklenář 2005*, 713).
- Obr. 31: Karel Guth (28. 10. 2015 <http://abicko.avcr.cz/archiv/2005/6/obsah/10-gallery.html>).
- Obr. 32: Základy kostela sv. Bartoloměje na Pražském hradě odkryté ve dvacátých letech 20. století (28. 10. 2015 <http://www.muzeumprahy.cz/ivan-borkovsky/>).
- Obr. 33: Ivan Borkovský (28. 10. 2015 <http://www.muzeumprahy.cz/ivan-borkovsky/>).
- Obr. 34: Ivan Borkovský (vzadu) a Jaroslav Böhm při výzkumu kostela Panny Marie na Pražském hradě roku 1950 (28. 10. 2015 <http://abicko.avcr.cz/archiv/2005/6/obsah/10-gallery.html>).
- Obr. 35: Bohuslav Balbín (*Bouzek a kol. 1984*, 179).
- Obr. 36: František Karel Miltner (*Sklenář 2005*, 720).
- Obr. 37: August Česlav Ludikar (28. 10. 2015 <http://ces.mkcr.cz/en/psb.php>).
- Obr. 38: František Stulík (*Sklenář 2005*, 723).
- Obr. 39: Jan Karel Hraše (*Michálek 1976*, 93).
- Obr. 40: Hrašeho mapka mohylových pohřebišť v povodí říčky Smutné (*Hraše 1871*, 131-132).
- Obr. 41: Hrašeho nákresy situací po odstranění mohylového náspu (*Hraše 1865*, 221-222).
- Obr. 42: Muzeum v Českých Budějovicích (28. 10. 2015 <http://www.herbia.cz/products-page/pohlednice/mesto-ceske-budejovice/ceske-budejovice-muzeum-3/>).
- Obr. 43: Pohled na Žižkovo náměstí v Táboře s budovou muzea (28. 10. 2015 <http://ces.mkcr.cz/cz/psb.php?idpsb=1147>).
- Obr. 44: Martin Kolář (*Kořalka 1978*, 118).

Obr. 45: August Sedláček (28. 10. 2015 http://www.klub-augusta-sedlacka.cz/fota_A.html).

Obr. 46: Josef Švehla (28. 10. 2015 [https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_%C5%A0vehla#/media/File:Josef_%C5%A0vehla_\(1861-1934\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_%C5%A0vehla#/media/File:Josef_%C5%A0vehla_(1861-1934).jpg)).

Obr. 47: Výzkum mohyly vedený Josefem Švehlou ve Skalici nad Lužnicí roku 1904 (28. 10. 2015 <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013b410>).

Obr. 48: Prvním sídlem jindřichohradeckého muzea byl černínský archiv na třetím zámeckém nádvoří (28. 10. 2015 <http://ceskobudejovicky.denik.cz/galerie/bilapanivhradci.html?mm=3157293>).

Obr. 49: Jindřich Richlý (*Sklenář 2005*, 722).

Obr. 50: Sídlo píseckého muzea od roku 1902 (28. 10. 2015 <http://sechtlvosecek.ucw.cz/cml/nikon/nfilm6856.html>).

Obr. 51: Strakonické muzeum se nachází v prostorách hradu od roku 1937 (28. 10. 2015 <http://www.mesto-strakonice.cz/strakonicky-hrad.php>).

Obr. 52: Dobová fotografie z prostor strakonického muzea (28. 10. 2015 <http://www.zusbreznice.cz/zamestnanci-skoly-hudebni-soubor-ucitelu-009-vernisaz-strakonice-hrad.cz>).

Obr. 53: Původním sídlem prachatického muzea byla budova nové radnice (budova uprostřed s věží) (28. 10. 2015 http://www.fotohistorie.cz/Jihocesky/Prachatice/Prachatice/Prachatice_-_namesti/Default.aspx).

Obr. 54: Původním sídlem českokrumlovského muzea byla měšťanská škola v Linecké ulici (28. 10. 2015 <http://www.zslinecka.cz/web/>).

Obr. 55: Jan Nepomuk Woldřich (*Sklenář 2005*, 726).

Obr. 56: Woldřichův plán hradiště Svákov (*Woldřich 1897b*, 313-314).

Obr. 57: Kameny považované J. Richlým za obětní (*Richlý 1879b*, tab XI).

Obr. 58: Jan Vratislav Želízko (28. 10. 2015 <http://muzeum-volyne.cz/pokoutni-kruh-prachenske-vlastivedy-%E2%80%93-neni-zelizko-jako-zelizko/>).

Obr. 59: Průřez mohylou u Řepče (*Sklenář 2014b*, 128).

Obr. 60: Rudolf Merbeller (28. 10. 2015 <http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=priloha/merbe.php&Nazev=Rudolf+Merbeller>).

Obr. 61: Bedřich Dubský (28. 10. 2015 <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013ac53>).

Obr. 62: Bedřich Dubský při výzkumu laténského sídliště u vesnice Dobeš roku 1953 (28. 10. 2015 <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013ac57>).

Obr. 63: Josef Siblík (*Sklenář 2005*, 723).

Obr. 64: Táborští měšťané před radnicí (František Lískovec úplně vpravo) (28. 10. 2015 <http://sechtl-vosecek.ucw.cz/cml/35mm/film35mm5569.html>).

Obr. 65: Plánek Františka Švingera z roku 1947. Dům čp. 75 s keramikou ve výplni dokumentovaného objektu (*Hrubý 2001*, 201).

Obr. 66: Karl Brdlik (*Sklenář 2005*, 711).

Obr. 67: Leonhard Franz (28. 10. 2015 <http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=priloha/franl.php&Nazev=Leonhard+Franz>).

Obr. 68: Idealizovaná podoba hradiště Raziberg na Brdlikově kresbě z roku 1928 (28. 10. 2015 <http://www.kohoutikriz.org/priloha/brdli.php>).

Obr. 69: Leonhard Franz před dobrkovickou jeskyní (28. 10. 2015 <http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=priloha/franl.php&Nazev=Leonhard+Franz>).

Obr. 70: Josef Maličký (*Sklenář 2005*, 719).

11. 2. Seznam tabulek

Tab. 1: Typy archeologických lokalit zkoumaných od počátku 19. století až do osmdesátých let 19. století.

Tab. 2: Typy archeologických lokalit zkoumaných od osmdesátých let 19. století do počátku 20. století.

Tab. 3: Typy archeologických lokalit zkoumaných v první polovině 20. století.

Tab. 4: Působiště badatelů od počátku 19. století do osmdesátých let 19. století.

Tab. 5: Působiště badatelů od osmdesátých let 19. století do počátku 20. století.

Tab. 6: Působiště badatelů v první polovině 20. století.

Tab. 7: Profese amatérských archeologů působících v jižních Čechách.

Tab. 8: Početní zastoupení vyčleněných skupin.

11. 3. Seznam grafů

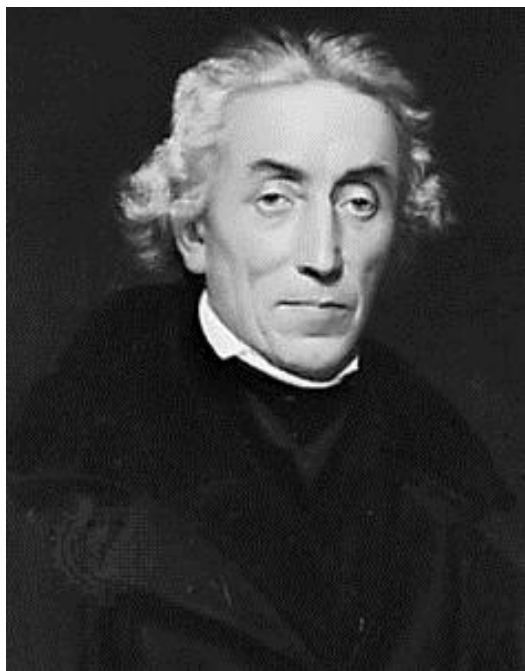
Graf 1: Grafické znázornění zastoupení jednotlivých profesí mezi amatérskými archeology.

12. OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Obr. 1: Václav Hájek z Libočan (28. 10. 2015

https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_H%C3%A1jek_z_Libo%C4%8Dan#/media/File:Vaclav_Hajek_z_Libocan_1861.jpg).

Obr. 2: Josef Dobrovský (*Sklenář* 2005, 712).

Obr. 3: Matyáš Kalina z Jäthensteinu (Sklenář 2005, 717).

Obr. 4: Václav Krolmus (Bouzek a kol. 1984, 185).

Obr. 5: Slezské zemské muzeum v Opavě (28. 10. 2015 <http://www.kultura.cz/profil/3829-slezske-zemske-muzeum-historicka-vystavni-budova/>).

Obr. 6: Moravské zemské muzeum v Brně v budově Dietrichsteinského paláce (28. 10. 2015 [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brno,_Zeln%C3%BD_trh,_Dietrichsteinsk%C3%BD_pal%C3%A1c_\(01\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Brno,_Zeln%C3%BD_trh,_Dietrichsteinsk%C3%BD_pal%C3%A1c_(01).jpg)).

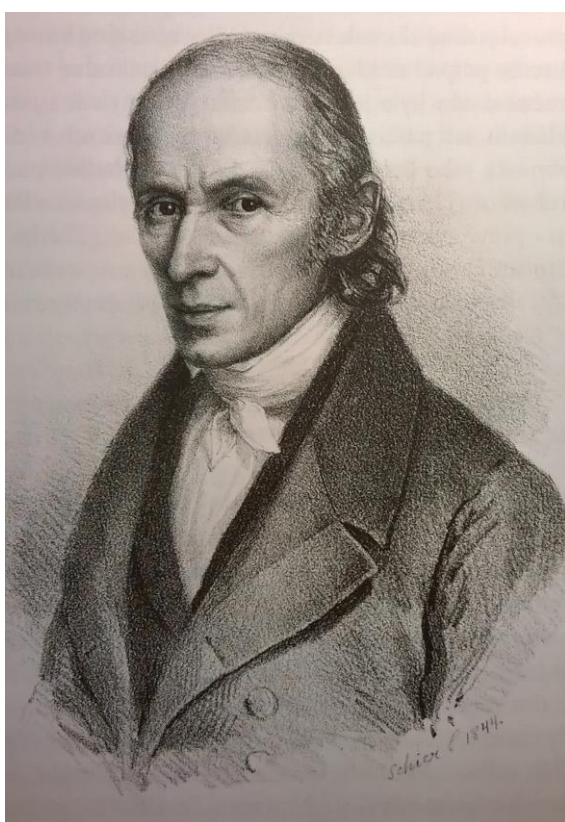
Obr. 7: Hlavní budova Národního muzea v Praze (28. 10. 2015
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/ffa/Prag_Museum_1900.jpg).

Obr. 8: František Palacký (*Sklenář 2014b*, 20).

Obr. 9: Kašpar Maria Sternberg (*Sklenář 2014b, 12*).

Obr. 10: Josef Karel Burde (*Sklenář 2014b, 17*).

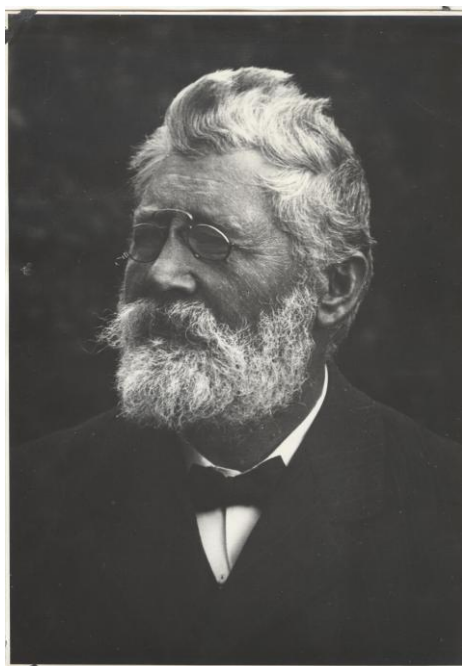
Obr. 11: Josef Vojtěch Hellich (Bouzek a kol. 1984, 185).

Obr. 12: Jan Erazim Vocel (Sklenář 2005, 725).

Obr. 13: Jan Norbert rytíř z Neuberka (28. 10. 2015 https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Norbert_z_Neuberka#/media/File:Jan_Norbert_z_Neuberka.jpg).

Obr. 14: Kliment Čermák (Pubal 1964, 211).

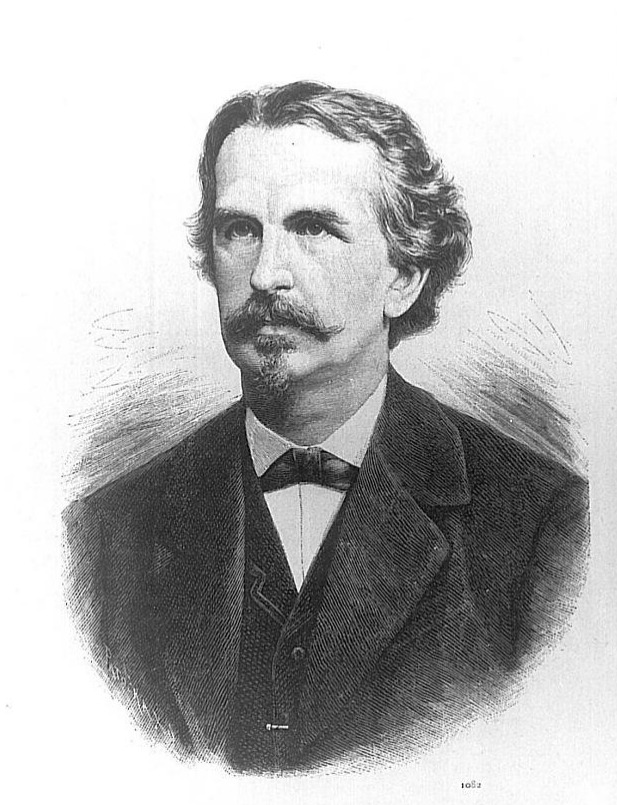
Obr. 15: Josef Smolík (Sklenář 2014b, 89).

Obr. 16: Jindřich Wankel (Bouzek a kol. 1984, 193).

Obr. 17: Karel Jaroslav Maška (28. 10. 2015 http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=242).

Obr. 18: Antonín Frič (Bouzek a kol. 1984, 193).

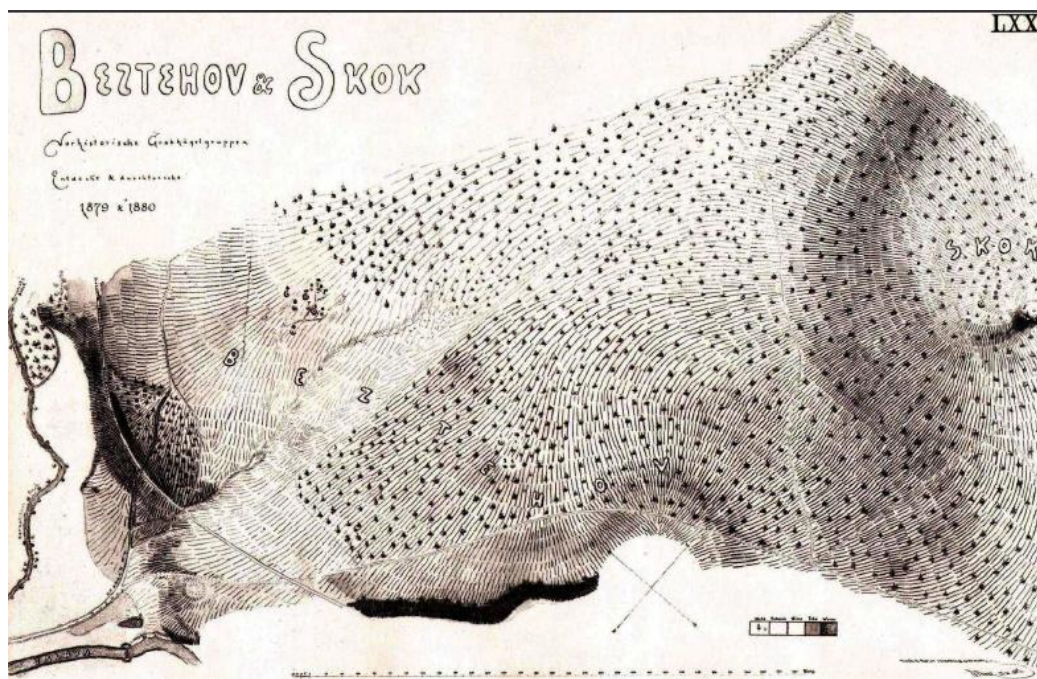

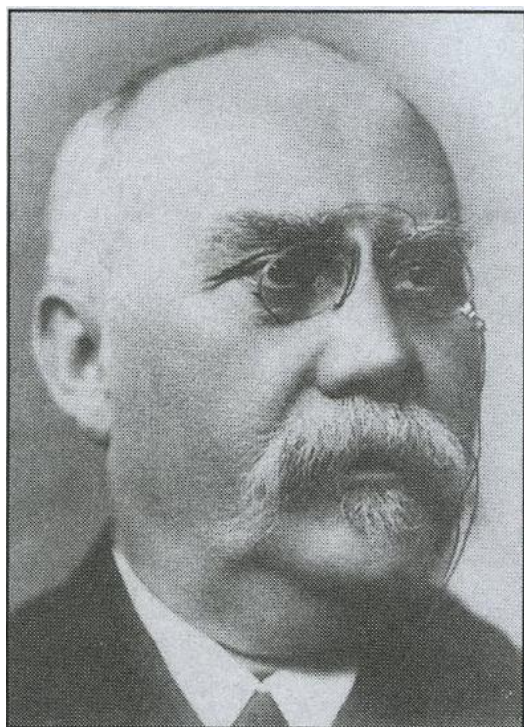
Obr. 19: Čeněk Ryzner (Bouzek a kol. 1984, 189).

Obr. 20: František Xaver Franc (Bouzek a kol. 1984, 187).

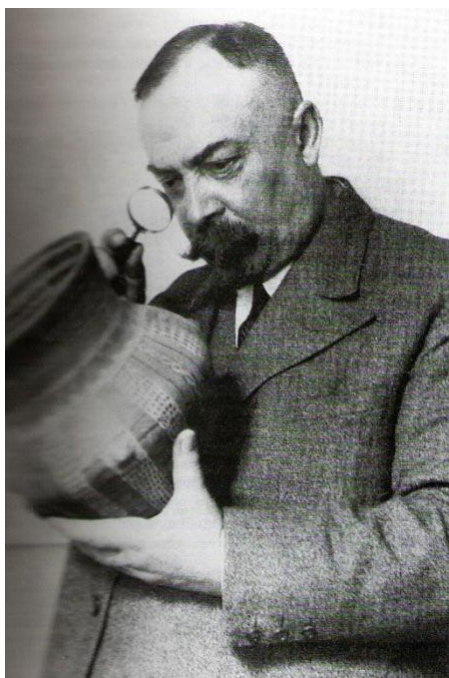
Obr. 21: Francovo mapové zpracování pravěkých pohřebišť v polohách Beztehov a Skok u Štáhlav (Trnka 2013, 10).

Obr. 22: Josef Ladislav Pič (Sklenář 2005, 721).

Obr. 23: Část expozice zbudované J. L. Píčem v nové budově Národního muzea (*Sklenář 2014b*, 133).

Obr. 24: Inocenc Ladislav Červinka (28. 10. 2015 http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=6493).

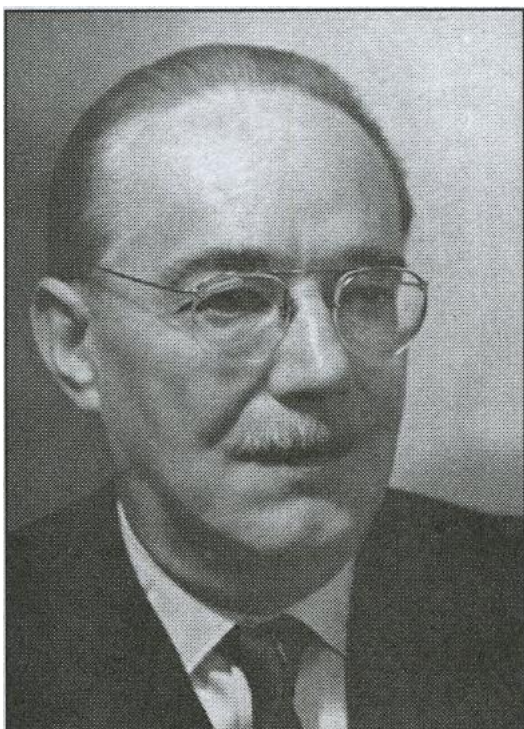
Obr. 25: Karel Absolon (28. 10. 2015 <http://epochaplus.cz/?p=3190>).

Obr. 26: Lubomír Niederle (Sklenář 2005, 720).

Obr. 27: Karel Buchtela (Sklenář 2005, 712).

Obr. 28: Jaroslav Böhm (Sklenář 2005, 711).

Obr. 29: Jan Filip (Sklenář 2005, 713).

Obr. 30: Jan Eisner (Sklenář 2005, 713).

Obr. 31: Karel Guth (28. 10. 2015 <http://abicko.avcr.cz/archiv/2005/6/obsah/10-gallery.html>).

Obr. 32: Základy kostela sv. Bartoloměje na Pražském hradě odkryté ve dvacátých letech 20. století (28. 10. 2015 <http://www.muzeumprahy.cz/ivan-borkovsky/>).

Obr. 33: Ivan Borkovský (28. 10. 2015 <http://www.muzeumprahy.cz/ivan-borkovsky/>).

Obr. 34: Ivan Borkovský (vzadu) a Jaroslav Böhm při výzkumu kostela Panny Marie na Pražském hradě roku 1950 (28. 10. 2015 <http://abicko.avcr.cz/archiv/2005/6/obsah/10-gallery.html>).

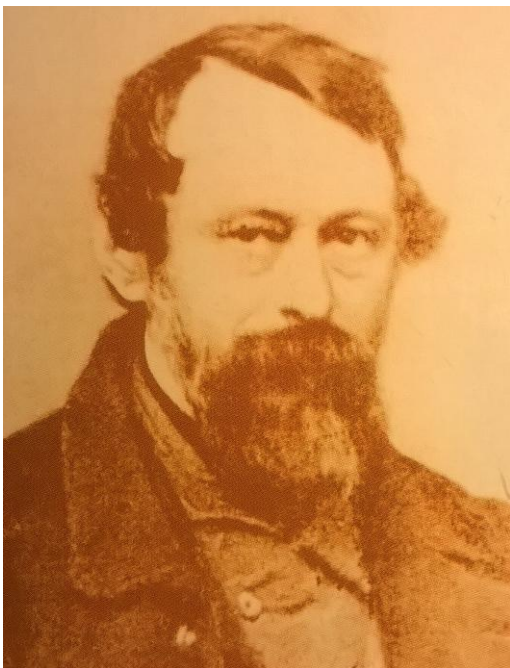
Obr. 35: Bohuslav Balbín (Bouzek a kol. 1984, 179).

Obr. 36: František Karel Miltner (Sklenář 2005, 720).

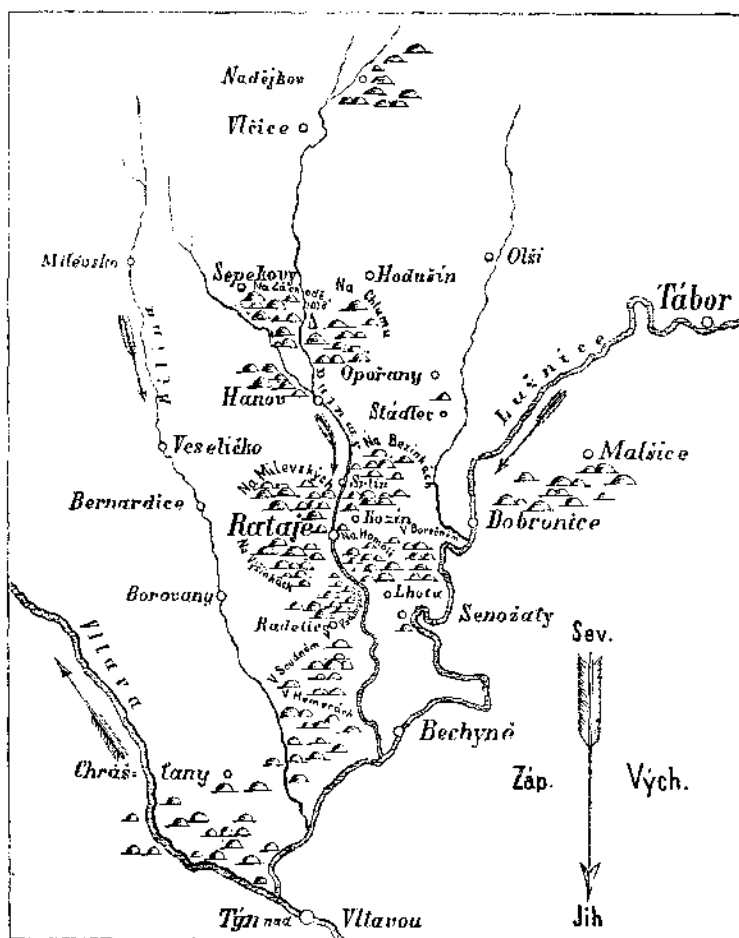
Obr. 37: August Česlav Ludikar (28. 10. 2015 <http://ces.mkcr.cz/en/psb.php>).

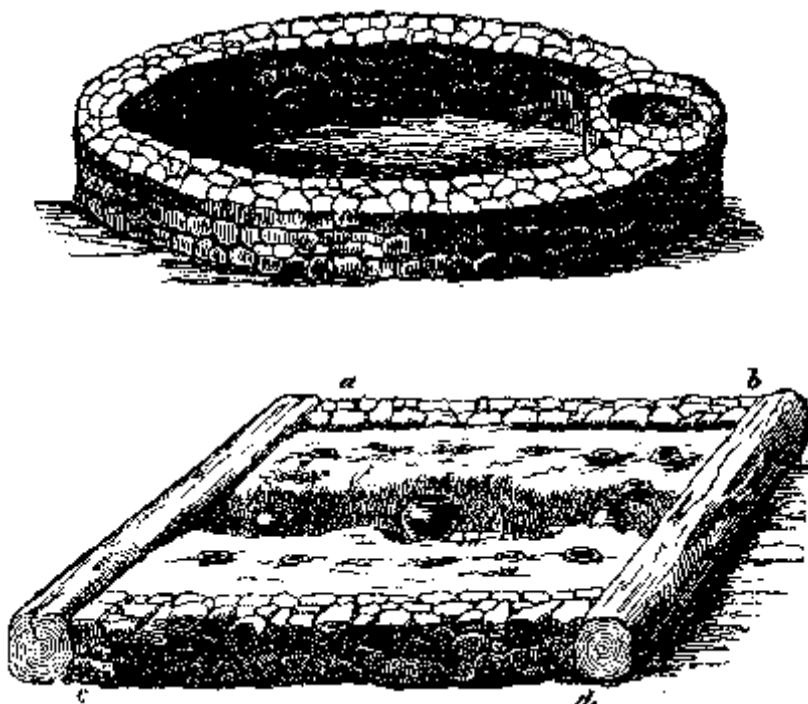
Obr. 38: František Stulík (*Sklenář 2005*, 723).

Obr. 39: Jan Karel Hraše (Michálek 1976, 93).

Obr. 40: Hrašeho mapka mohylových pohřebišť v povodí říčky Smutné (Hraše 1871, 131-132).

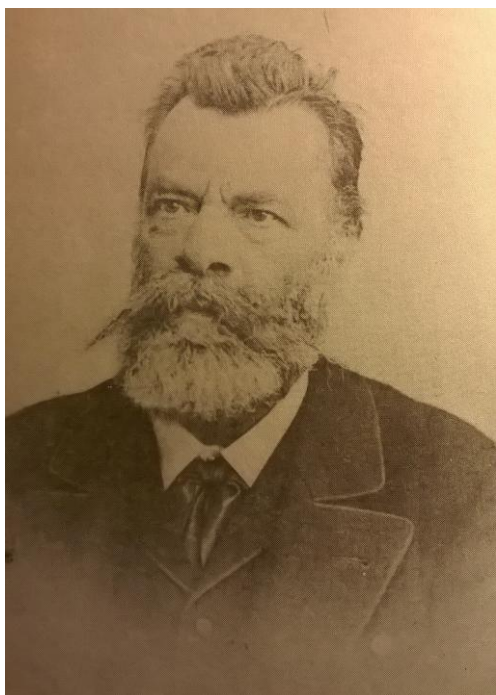
Obr. 41: Hrašeho nákresy situací po odstranění mohylového náspu (Hraše 1865, 221-222).

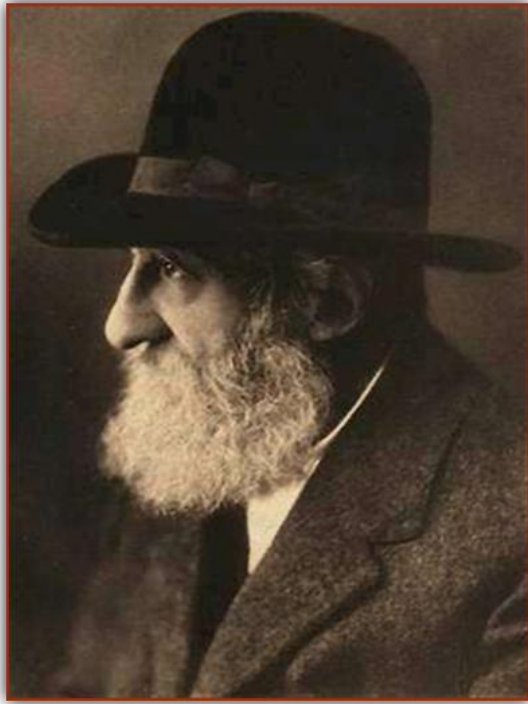
Obr. 42: Muzeum v Českých Budějovicích (28. 10. 2015 <http://www.herbia.cz/products-page/pohlednice/mesto-ceske-budejovice/ceske-budejovice-muzeum-3/>).

Obr. 43: Pohled na Žižkovo náměstí v Táboře s budovou muzea (28. 10. 2015 <http://ces.mkcr.cz/cz/psb.php?idpsb=1147>).

Obr. 44: Martin Kolář (Kořalka 1978, 118).

Obr. 45: August Sedláček (28. 10. 2015 http://www.klub-augusta-sedlacka.cz/fota_A.html).

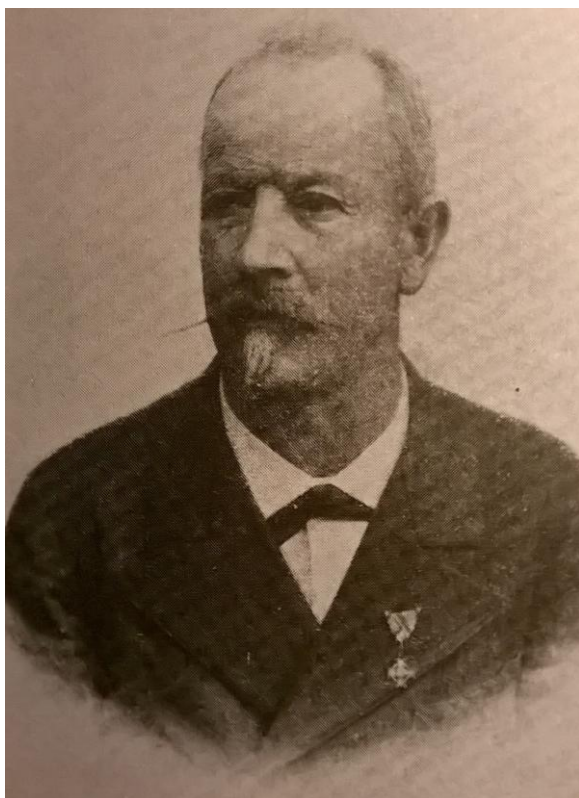
Obr. 46: Josef Švehla (28. 10. 2015 [https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_%C5%A0vehla#/media/File:Josef_%C5%A0vehla_\(1861-1934\).jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_%C5%A0vehla#/media/File:Josef_%C5%A0vehla_(1861-1934).jpg)).

Obr. 47: Výzkum mohyly vedený Josefem Švehlou ve Skalici nad Lužnicí roku 1904 (28. 10. 2015 <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013b410>).

Obr. 48: Prvním sídlem jindřichohradeckého muzea byl černínský archiv na třetím zámeckém nádvoří (28. 10. 2015 <http://ceskobudejovicky.denik.cz/galerie/bilapanivhradci.html?mm=3157293>).

Obr. 49: Jindřich Richlý (Sklenář 2005, 722).

Obr. 50: Sídlo píseckého muzea od roku 1902 (28. 10. 2015 <http://sechtl-vosecek.ucw.cz/cml/nikon/nfilm6856.html>).

Obr. 51: Strakonické muzeum se nachází v prostorách hradu od roku 1937 (28. 10. 2015 <http://www.mesto-strakonice.cz/strakonicky-hrad.php>).

Obr. 52: Dobová fotografie z prostor strakonického muzea (28. 10. 2015 <http://www.zusbreznice.cz/zamestnanci-skoly-hudebni-soubor-ucitelu-009-vernisa-z-strakonice-hrad.cz>).

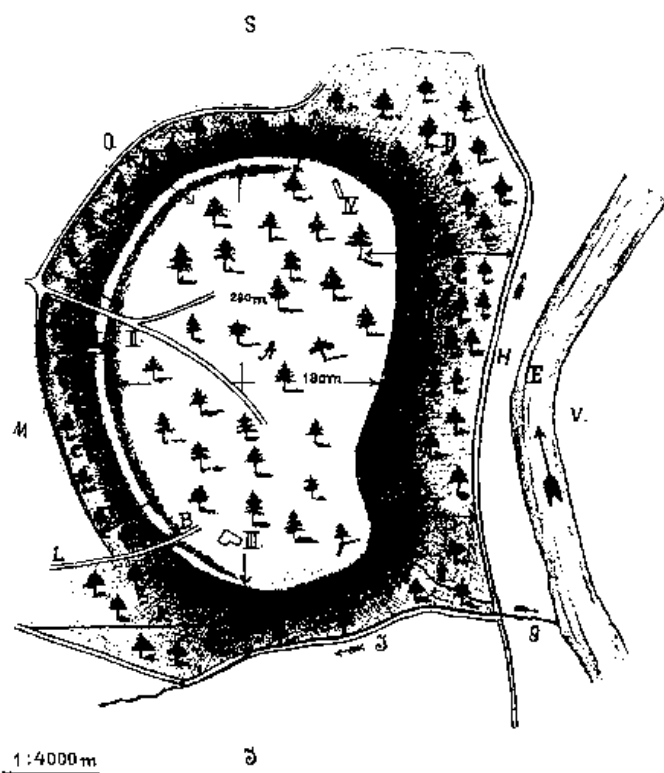
Obr. 53: Původním sídlem prachatického muzea byla budova nové radnice (budova uprostřed s věží) (28. 10. 2015 http://www.fotohistorie.cz/Jihocesky/Prachatice/Prachatice/Prachatice_-_namesti/Default.aspx).

Obr. 54: Původním sídlem českokrumlovského muzea byla měšťanská škola v Linecké ulici (28. 10. 2015 <http://www.zslinecka.cz/web/>).

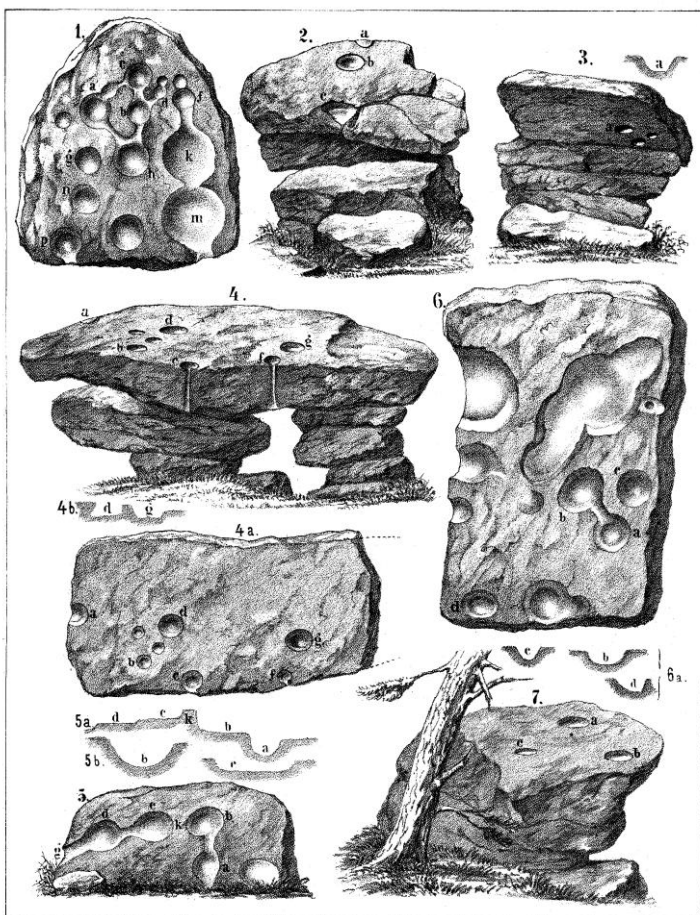

Obr. 55: Jan Nepomuk Woldřich (*Sklenář 2005*, 726).

Obr. 14. Poloha hradiště na Svákově
 A Střed hradiště, B původní brána, C příkop, D stráž bez valu.
 E Lužnice, G potok, H cesta pod Svákovem, I cesta ku kuptičce.
 K horní pěšina, L stará cesta přes příkop, M pěšina podél příkopu, N dnešní lesní cesta, O cesta kolem příkopu.

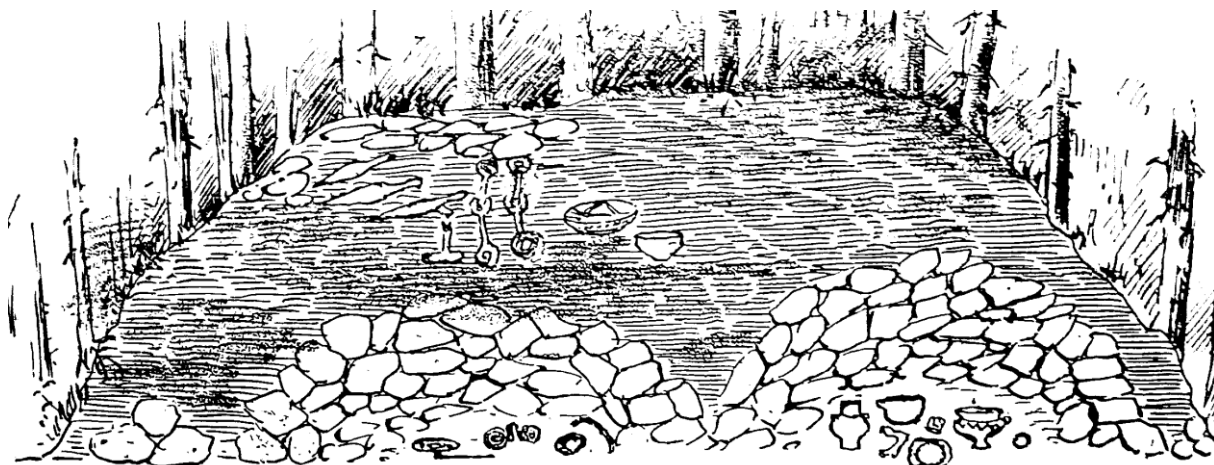
Obr. 56: Woldřichův plán hradiště Svákov (*Woldřich 1897b*, 313-314).

Obr. 57: Kameny považované J. Richlým za obětní (*Richlý 1879b*, tab XI).

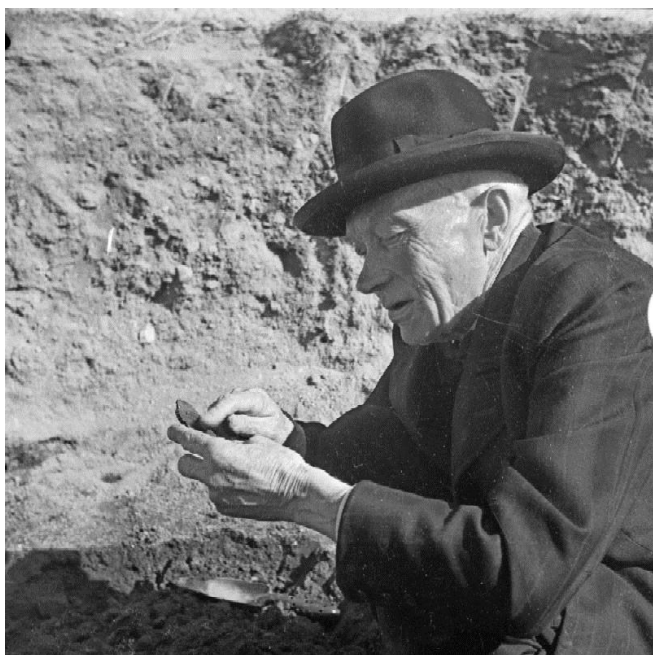
Obr. 58: Jan Vratislav Želízko (28. 10. 2015 <http://muzeum-volyne.cz/pokoutni-kruh-prachenske-vlastivedy-%E2%80%93-neni-zelizko-jako-zelizko/>).

Obr. 59: Průřez mohylou u Řepče (Sklenář 2014b, 128).

Obr. 60: Rudolf Merbeller (28. 10. 2015 <http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=priloha/merbe.php&Nazev=Rudolf+Merbeller>).

Obr. 61: Bedřich Dubský (28. 10. 2015 <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013ac53>).

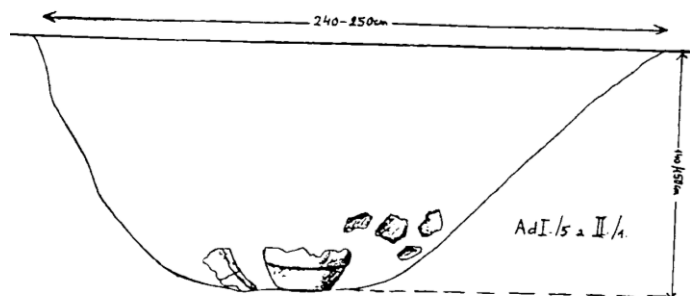
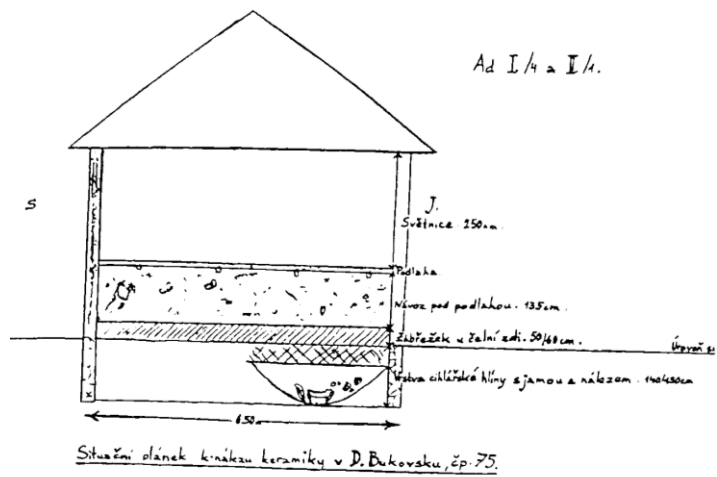
Obr. 62: Bedřich Dubský při výzkumu laténského sídliště u vesnice Dobeč roku 1953 (28. 10. 2015 <http://digiarchiv.arup.cas.cz/webtop/component/arushowview?objectId=09046e028013ac57>).

Obr. 63: Josef Siblík (Sklenář 2005, 723).

*Obr. 64: Táborští měšťané před radnicí (František Lískovec úplně vpravo) (28. 10. 2015
<http://sechtl-vosecek.ucw.cz/cml/35mm/film35mm5569.html>).*

Obr. 65: Plánek Františka Švingera z roku 1947. Dům čp. 75 s keramikou ve výplni dokumentovaného objektu (Hrubý 2001, 201).

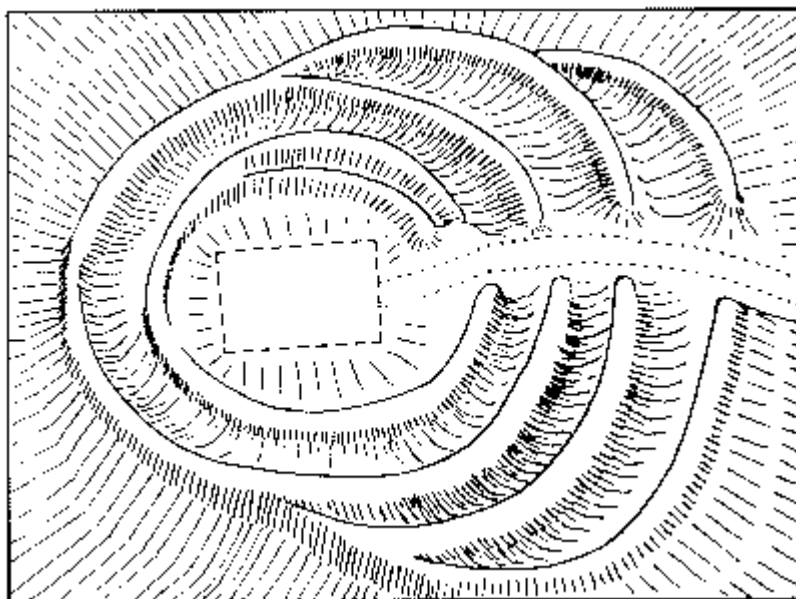

Obr. 66: Karl Brdlik (Sklenář 2005, 711).

Obr. 67: Leonhard Franz (28. 10. 2015 <http://www.kohoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=priloha/franl.php&Nazev=Leonhard+Franz>).

Obr. 68: Idealizovaná podoba hradiště Raziberg na Brdlikově kresbě z roku 1928 (28. 10. 2015 <http://www.kohoutikriz.org/priloha/brdli.php>).

*Obr. 69: Leonhard Franz před dobrkovickou jeskyní (28. 10. 2015
<http://www.khoutikriz.org/zvyrazni.php?Soubor=priloha/franl.php&Nazev=Leonhard+Franz>).*

Obr. 70: Josef Maličský (Sklenář 2005, 719).